

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Kırk dördüncü Birleşim

22 . II . 1952 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	476	maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkın-	
2. — Havale edilen kâğıtlar	476:477	daki kanun teklifinin geri verilmesine da-	
3. — Yoklama	477,502	ir önergesi (2/346, 4/225)	477
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya		4. — İzmir Milletvekili Pertev Arat'ın,	
sunuşları	477	İçtüzüğün 22 ve 85 ne maddelerinin yo-	
1. — Arazi Vergisi Kanununa ek ka-		rumlanması hakkındaki önergesinin geri	
nun tasarısının geri verilmesine dair Baş-		verilmesine dair önergesi (4/202, 4/227)	478
bakanlık tezkeresi (1/319, 3/286)	477	5. — Görüşülen işler	478
2. — Tuz Kanununun 4 ne maddesi-		1. — 1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısı	
nin değiştirilmesine dair olan kanun tase-		ve Bütçe Komisyonu raporu (1/269)	478:502,
risının geri verilmesi hakkında Başbakan-		502:522,523:541,544:547	
lık tezkeresi (1/283, 3/287)	477	A — Büyük Millet Meclisi Bütçesi	491:502,
3. — Kars Milletvekili Tezer Taşkıran'		502:517	
ın, Korunmaya Muhtağ Çocuklar hakkın-		B — Cumhurbaşkanlığı Bütçesi	518
daki 5387 sayılı Kanunun 4 ne ve 5 ne		C — Sayıştay Başkanlığı Bütçesi	518:522,
		523:541,541,544:547	

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısının tümü üzerinde görüşüldü.

Birleşime ara verildi.

Başkanvekili
Ağrı Milletvekili
C. Yardımcı

Kâtip
Çorum Milletvekili
S. Baran

Kâtip
Kayseri Milletvekili
İ. Kirazoğlu

İkinci Oturum

1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısının tümü üzerindeki görüşmelere devam olundu.

Birleşime ara verildi.

Başkanvekili
Manisa Milletvekili
M. Tümay

Kâtip
Çanakkale Milletvekili
Ö. Mart

Kâtip

İstanbul Milletvekili
F. Tekil

Üçüncü Oturum

1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısının tümü üzerindeki görüşmelere bir müddet daha devam olundu.

22 . II . 1952 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili
Kayseri Milletvekili
F. Apaydın

Kâtip
Çanakkale Milletvekili
Ö. Mart

Kâtip
İstanbul Milletvekili
F. Tekil

Sorular

Yazılı sorular

Giresun Milletvekili Doğan Köymen'in, Alue-ra İleesine bağlı Anastos, Alısız ve Yeniköy (Çakrak) adıyla mâruf Rum köylerinin kimlere intikal ettiğine, bu köylerde Hazineye ait toprak varsa senelik icar bedelleri ile kimler tarafından ekildiğine ve Hazine yerlerinin toprak-sız köylüye dağıtılmasına teşebbüs edilip edil-

mediğine dair olan yazılı soru önergesi, Maliye ve Devlet Bakanlıklarına gönderilmiştir (6/592).

Kastamonu Milletvekili Hayri Tosunoğlu'nun, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 429 ncu maddesinin tatbik şekline ve mevcut yanlış tatbikatın önlenmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi, Adalet Bakanlığına gönderilmiştir (6/593)

2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — 1951 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/338) (Bütçe Komisyonuna);

2. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü işçilerine mesken yaptırmaları için borç para verilmesine dair kanun tasarısı (1/339) (Ulaştırma, Maliye ve Bütçe komisyonlarına);

3. — Orman Genel Müdürlüğü 1949 yılı Kesi-hesabı hakkında kanun tasarısı (1/340) (Savıştay Komisyonuna);

4. — Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu tasarısı (1/341) (İçişleri, Maliye ve Bütçe komisyonlarına);

Tezkereler

5. — İstanbul Milletvekili Nazlı Tılabar'ın milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/288) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyona);

6 — Kırklareli Milletvekili Sıtkı Pekkip'in milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/289) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyona);

7. — Samsun Milletvekili İsmail Işın'ın milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/290) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyona);

Raporlar

8. — Harçlar Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/320) (Gündeme);

9. — Türkiye - İsveç Ödeme Anlaşmasına ek olarak imzalanan Protokol ve eklerinin onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/257) (Günde-

me);

10. — Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarının tekrar yürürlüğe girmelerine dair mektup teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/258) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,10

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KÂTIPLER : Ömer Mart (Çanakkale), Füzûzan Tekil (İstanbul)

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Bugünkü Birleşimi ve ilk oturumu açıyorum.

Ruznameye geçiyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *Arazi Vergisi Kanununa ek kanun tasarısının geri verilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (1/319, 3/286)*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

21 . I . 1952 tarihli ve 6/201 sayılı yazımızla sunulan 6 . VII . 1931 tarihli ve 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanununa ek kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte geri gönderilmesini saygılarımla rica ederim.

Başbakan
Adnan Menderes

BAŞKAN — Geri verilmiştir. (Alkışlar)

2. — *Tuz Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesine dair olan kanun tasarısının geri verilmesi hakkında Başbakanlık tezkeresi (1/283, 3/287)*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum :

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

30 . II . 1951 tarihli ve 6/3838 sayılı yazı-

mızla sunulmuş olan 3078 sayılı Tuz Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının geri gönderilmesine müsaade buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

Başbakan
Adnan Menderes

BAŞKAN — Geri verilmiştir. (Alkışlar)

3. — *Kars Milletvekili Tezer Taşkıran'ın, Korunmaya Muhtaç Çocuklar hakkındaki 5387 sayılı Kanunun 4 ncü ve 5 nci maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi (2/346, 4/225)*

BAŞKAN — Önergeyi okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Korunmaya Muhtaç Çocuklar hakkındaki 5387 sayılı Kanunun 4 ncü ve 5 nci maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.

Kars Milletvekili
Tezer Taşkıran

BAŞKAN — Geri verilmiştir.

4. — İzmir Milletvekili Pertev Arat'ın, İçtüzüğün 22 ve 85 nci maddelerinin yorumlanması hakkındaki önergesinin geri verilmesine dair önergesi (4/202, 4/227)

BAŞKAN — Önergeyi okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa
İçtüzüğün 22 ve 85 nci maddelerinin yorum-

lanması hakkındaki 12 . XII . 1951 tarihli önergeyi geri alıyorum.

Gereken muamelenin yapılmasını arz ederim.

İzmir Milletvekili
Pertev Arat

BAŞKAN — Geri verilmiştir.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/269)

BAŞKAN — Bütçe Kanun tasarısı üzerindeki müzakereye devam ediyoruz.

Dünkü oturumda C. H. Partisi adına Cemal Reşit Eyüboğlu söz almıştı. Kendisine söz veriyorum.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Sayın arkadaşlarım, dün, Sayın Maliye Bakanının ve Bütçe Komisyonu raportörünün, bütçe üzerindeki tenkidlerimize vermiş oldukları cevaplara, yeniden görüşlerimizi ve cevaplarımızı arz etmek için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

Tenkidlerimizde cevaba müstelzim mahiyette gördükleri ve cevaplandırdıkları noktaları aynen takip ederek, ben de mukabil mütalâalarımızı arzedeceğim.

Bütçe tenkidleri üzerinde konuşan arkadaşımız Sayın Emin Kalafat teşriî hayatımızın güzel taamülleri olarak bütün komisyonlara örnek olmasını candan dilediğim Bütçe Komisyonu Sözcüsü olarak konuştular.

Fakat, sayın arkadaşım bu güzel taamülleri örnek almadılar. Muhalefetin tenkidini tenkidle söze başladılar ve öylece bitirdiler. Doğrusu Sayın Kalafat'ın Bütçe Komisyonunun mu, yoksa Hükümetin mi sözcüsü olduğunu tâyin etmek güç oldu.

Sayın Kalafat geçen seneki gibi bu yıl da tenkidlerimizi zayıf buldular: bununla beraber iki saat süren konuşmalarında yalnız bizim tenkidlerimizi cevaplandırmaya çalıştılar. Tenkidlerimizin neden zayıf olduğunu da yine kendileri hükme bağladılar; dediler ki: «Bu zayıflık Hükümet tasarısı ve gerekçesinin mükemmel olmasından ileri gelmiştir». Biz bekledik ki Bütçe Komisyonu Sözcüsü olarak böyle enfüsi bir hükme varacaklarına bütçe tasarısının neden mü-

kemmel olduğunu objektif delilleriyle ispata çalışsınlar (Misal, misal sesleri).

Sayın Emin Kalafat, Bütçe Komisyonu Sözcülüğünün tahmil ettiği bu vazifeyi yapamadılar. Bütçe Komisyonu rapörüne mâtuf tenkidlerimizle birlikte bütçenin tümü üzerindeki mütalâalarını huzurunuzda tevsi edeceklerini bekledik. Halbuki beyanlariyle âdeta Hükümet sözcüsü gibi konuştular. Bizim konuşmalarımız yazılı olarak 24. saatten beri ellerinde olduğu halde bunları olduğu gibi değil, noksan ve hattâ değiştirerek ele aldılar. Biz tenkidlerimizle Hükümet tedbirlerini bilküllüye inkâr etmişiz. 1952 nin bol mahsulü sadece Allahın lûtfuna ve rahmetine bağlamışız. (Öyle demedin mi sesleri). Biz 1951 - 1952 mahsul bolluğunu sadece hava şartlarına bağlamadık. Hava şartlarının başka memleketlerde olduğu gibi, Türkiye'de de zirai verimde birinci derecede rol oynayabileceğini belirttik. Lûtfen konuşmalarımızı tekrar zabıtlardan okuyacak olursanız göreceksiniz ki, katiyen biz; 1951 - 1952 yılı ziraat mahsulünün bolluğunu sadece hava şartlarının iyiliğine bağlamış değiliz. Yalnız hava şartlarının ziraat mahsülleri üzerindeki önemini göz önünde tuttuk. Memlekette arkası arkasına hava şartlarının iyi olmasını ve bu faktörün ziraat mahsülleri üzerindeki tesirini küçümsiyerek bunu Hükümetin kendi muvaffakiyetlerine inhisar ettirmesinin doğru olamayacağını ve bu yüzden bir nikbinliğe kapılmasının hatalı olacağını söyledik.

Bu mevzuda 1937, 1938, 1947 yıllarında ziraat mahsüllerinin hava şartlarından faydalandığını ve Türkiye'nin hububat bakımından ihraatçı bir memleket haline geldiğini kendilerine misal olarak verdik.

Hava şartları sadece memleketimiz için değil bütün dünya memleketleri için mahsüller

üzerinde rol oynayan birinci derecede bir faktördür. Bunu yüksek heyetiniz birçok misalleriyle bilir. Meselâ Fransa'da, hatırimda kaldığına göre, 1934 - 1935 yıllarında olacak, iki yıl arakaya mahsülün iyi olması ve geniş mikyasta hububat elde edilmesi, Fransa'yı hububat ihraç eden bir memleket haline getirmişti; bu memlekette bolluktan mütevellit bir kriz meydana getirmiştir. Fransa bu mahsülleri ihraç edememiş, Devlet bunları mübayaa etmek zorunda kalmış ve neticede de imha etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Burada diğer bir noktaya, tenkidlerimizden sayın raportörün ve sayın Maliye Bakanının ele almış olduğu diğer bir noktaya geçiyorum :

Bir taraftan C. H. P. sinden tamamen şirazesinden çıkmış, içtimai ve iktisadi nizamı bozulmuş bir memleket devralındığı ileri sürülüyor, diğer taraftan böyle bir durumda olan bir memlekette iki yıldan az bir zamanda büyük başarılar elde edildiği iddia ediliyor.

Arkadaşlar, tamamen şirazesinden çıkmış, iktisadi, içtimai nizamı bozulmuş bir memlekette takdir edersiniz ki, bir, iki yıl içinde büyük muvaffakiyetler elde edilemez. Bu bir nevi mucize olur. Bugünkü iktisadi şartların, bugünkü iktisadi imkânların yıllardan beri milletçe sarfedilmiş olan emek ve gayretlerin mahsülü olduğunu söylemiştik. Yoksa Hükümetin 1950 - 1951 senesindeki tedbirlerini tamamen sifıra indirmiş değildik. Bu itibarla Emin Kalafat'ın ve onu mütaakip Maliye Bakanının bu konu üzerinde fazla hassasiyetle bize teveih etmiş oldukları tenkidler yersizdir, kanaatindeyim. Kalkınma plânına lüzum vardır.

Yine sayın Kalafat bizim millî kalkınma programlarına ve plânlarına vermiş olduğumuz ehemmiyeti ele aldılar ve itiraf edeyim; kendilerinin bu konuda ne fikirde olduklarını izahlarından anlamış değilim. Sayın Emin Kalafat'ın kalkınma plân konusundaki izahlarından, hükümetlerin icraatlarının, bilhassa hükümetler değiştikçe icraatın da değişmemesi için, partilere malolmuş, hükümetlerin üstünde, partilerin teminatı altında bir plâna lüzum olup olmadığını anhyamadım. Bizim bu husustaki fikirlerimiz, beyanlarımız gayet sarîh olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Beyanatımızda arzettiğimiz gibi,

biz, kolektif vist ekonomi nizamına dayanan Rusya gibi veyahut, Nasyonal Sosyalist Almanya gibi, Faşist İtalya gibi tatbikatta gördüğümüz topyekûn, bütün iktisadi nizamı içine alan, sosyal hayatın bütün safhalarını nizamlamak iddiasında bulunan plânlara değil; İkinci Dünya Harbinden sonra, bilhassa dünyanın birçok yerlerinde, ezcümle Fransa'da ve harbden iktisadi nizamın bozuk olarak çıkmış olan memlekette tatbik edilen ve iyi neticeler istihsal edilen kalkınma plânlarını kasetmiş bulunuyoruz. Şüphesiz devletçi olarak kendisini vasıflandırmış olan bir partinin iktisadi hayata müdahale ederken bu müdahalenin istikbale muzaf olan tesirlerini evvelden görmüş olması ve vatandaşlara bunu bir tatbikat programı, yani bir plân halinde bildirmiş olması lâzımdır. Aksi takdirde bu müdahalecilik, himayecilik, güdümeülük gelişigüzel bir müdahalecilik olur ki, bu, iktisadi nizamı şirazesinden çıkarır. Hiç müdahale etmemek mevzuu bahis olduğu takdirde liberalizmin başıboş seyri içinde kendisini göstermiş bulunur. Demokrat Partinin de Cumhuriyet Halk Partisi gibi program itibariyle devletçi bir parti olması bakımından, memleket için muayyen vâdeleri taşıyan birtakım kalkınma plânları yapması gayet tabiidir ki, kendisinden beklenen iktisadi faaliyetlerin iktisadi politikanın en başında bir vazifesi olmak icabeder.

Sayın sözcü gelir tahminleri üzerindeki mütalâalarımızı da tezatla dolu bulmuşlar ve kaçamaklı telâkki etmişler. Beyanatını tekrar okudum. Bizim beyanatımızda bu konuya taallük eden kısımda kapalı hiçbir nokta görmedim. Biz diyoruz ki; ithalâtın alınan Gümrük ve Muamele Vergisini Hükümet 1951 senesi Bütçesinde 210 milyon lira olarak tahmin etmiştir. Bu varidat hakikat halde bütçeye 312 milyon lira gelir temin etmiştir. Yani tahmin olunan varidata nazaran fazlalık 102 milyon liradır. Yani fazlalık yüzde 50 dir. Buna karşı da Kalafat arkadaşım sürprizle karşılaşmadık, diyorlar. Vergi 210 milyon lira olarak tahmin ediliyor, elde edilen miktar 312 milyon oluyor. Bilmiyorum bir varidatın tahmininde sürprizle karşılaşmak bundan başka nasıl olur? Tahminlerin üstünde 100 milyon gibi bir gelir elde edilmekte bir ve bu sürpriz değildir. Kendileri müsaade buyursunlar, ben bunu Hükümetin tahmin ve takdirlerinde büyük bir hata olarak kabul et-

mekteyim ve bunda ısrar ediyorum. Bu itibarla da kendimi haklı buluyorum.

Gelir Vergisinde mesele berakistir. Gelir Vergisinde bütçe tahmin ve takdirleri 260 milyon liradır. Elde edilen hasılat ise 205 milyon liradır. Buradaki tahmin ve takdir hatası % 25 tir. Şimdi bütün bu vaziyetler ortada iken, Sayın Maliye Bakanının dün bize vermiş olduğu cevapta «Bütçedeki varidat tahmin ve takdirlerimiz evvelece de iddia ettiğimiz gibi santimi santimine tamamen doğru çıkmıştır» dediler. Halbuki bütçe varidat tahminlerinde topyekûn olarak bir rakama varılması başka bir şeydir, bunun unsurlarını teşkil eden varidatın ayrı ayrı tahmin ve takdirlere ulaşması veya ulaşmaması yine başka bir şeydir. Bu bakımdan biz, tenkidlerimizde, eğer Hükümetin tahmin ve takdir sebeplerinde, gümrük hasılatında 100 milyon liralık bir artış olmasaydı, Hükümet 1951 senesinin tatbikatı içinde büyük güçlüklerle mâruz kalacak ve o zaman huzurunuzda ya hizmetlerden bâzılarından vazgeçmek veyahut da yeni baştan vergilere zam yapmak gibi bir teklifle gelmek mecburiyetinde kalacaktı. Bizim bütçe tenkidlerinde söylemek istediğimiz bunlardan ibaretti. Binaenaleyh Sayın Emin Kalafat gibi zeki bir arkadaşımızın bunu anlamamış bulunmasını ve Sayın Maliye Bakanının bu konuyu bir başka zaviyeden ele alarak tuhaf bir müdafaa tarzı tutmasını eidden anlamış değilim.

Ticaret muvazenesi açığına geline; 1951 yılı ticaret muvazenesi, sayın sözeünün verdiği rakama nazaran 240 milyon liradır. Biz bunu 220 milyon lira olarak ifade etmiştik. Sayın Maliye Bakanı da ticaret muvazenemizin pasif değil hattâ aktif durumda olduğunu söylediler. Buna göre ortada üç vaziyet var Sayın Raportör 240 milyon liralık bir ticaret muvazenesi açığı olduğunu söylüyorlar. Biz 220 milyon lira olarak diğer bir mehzadan almış bulunuyoruz. Maliye Bakanı ticaret açığı şöyle dursun, hattâ aktif bir duruma geçmek vaziyetinden bahsediyorlar. Sayın Fethi Çelikbaş arkadaşım bu tereddütleri meydana getiren âmiller üzerinde bizi tenvir ettiler. Bu, devrelerden birisinin takvim yılı, diğer birisinin malî yıl olduğunu ve diğer birisinin de Haziran başından ertesi yılın Haziran başına kadar olmak üzere bir yıllık bir devre için ticaret muvazenemizin açık veya kapalı, veyahut fazla olduğunu hesap etmek lâ-

zımgeldiğini söylüyorlar. Kendileri eğer memleketin iktisadi durumunu tetkik etmek icabederse, geçmiş senelerin ticaret ve tediye muvazenelerinin mukayeseleri yapılması istenirse böyle bir devrenin alınması tabii olabilir. Biz ticaret muvazenesi açığını iktisadi şartlar bakımından ele almış değiliz. Burada bütçe münasebetiyle bu açığı ele almış bulunuyoruz ve diyoruz ki; eğer harici ticaretimizde 240 milyon gibi bir açık meydana getiren ithalat fazlalığı olmamış olsaydı gümrük hasılatı Hükümet tahminlerinin çok fevka çıkarak 100 milyon lira gibi büyük bir varidat fazlası temin edemezdik.

Sonra, devrenin bir takvim yılı olarak alınmayıp 1950 Haziranından 1951 Haziranına kadar alınması da bu mevzuda esaslı bir şey ifade etmez. Çünkü ticaret muvazenemiz 1951 yılı sonunda açıksa, bu açık 1952 yılı sonuna kadar kalacak mı, kalmıyacak mı? Yani bu açık mütaakıp yıllara nazaran sirayet edecek mi, etmiyecek midir?

Bütün temennimiz, zirai mahsüllerimizin harifte iyi fiyatlarla satılması ve sinai mahsüllerimizin artırılmasıdır ve ithalatla ihracat farkı memleket lehine büyük olsun. Bu, hepimizin dileğimizdir. Fakat ben burada objektif olarak bir vakıaya temas etmek lüzumu iledir ki bu açık üzerinde durduk ve Yüksek Meclisinizin dikkat nazarını bu noktaya çekmek istedik. Sayın Maliye Bakanı ve Sayın Kalafat, yol ve su işlerindeki temenni ve görüşlerimizi başka zaviyeden ele aldılar. Biz, yol ve su işlerinde Hükümetin alâkasız olduğunu yahut konmuş olan tahsisatın noksanlığı, yahut da mâzide bu işin daha ehemmiyetle ele alınmış olduğunu iddia etmedik. Hattâ bu konuya ayrılmış tahsisatın 1952 yılında, geçen yıla nazaran fazla olduğunu da memnuniyetle kaydettik.

Bizim, üzerinde durduğumuz nokta şudur : Memlekette köy ve il yolları, köy suları hepimizce malûmdur ki, vatandaşları yakinen ilgilendiren, bilhassa milletvekilleriyle seçmenleri arasında daimî temas konusudur. Bu konu üzerinde, öyle tahmin ediyorum ki, siz arkadaşlarım da, seçmenlerinizden temenni mektupları almaktasınız. Seçim dairelerinizde su getirilmesi veyahut yollarının yapılması için bir dilek alınca bu dileğin yerine getirilmesi için alâkalı

mercilere baş vurmussunuzdur. Bu işlerin bir sıraya konduğunu ve bir programa bağlandığını gösteren ve daha evvelden herkesin malûmu bulunan bir vesika ibraz edilirse, vatandaşın yolunun ve suyunun hangi yıl, ne zaman yapılacağını bildirebilir ve milletvekili olarak seçmeninize karşı vazifenizi yapmakta bir kolaylık elde etmiş olursunuz. Bu itibarla bu konu üzerinde tekrar duruyorum. Gerek sayın Maliye Bakanı ve gerekse Sayın Emin Kalafat bu konuya mütâallik olan tenkidlerimizi yanlış anladılar. Biz tahsisatın artırılmış olduğunu memnuniyetle kaydettik. Fakat bu işlerin bir plâna ve programa bağlanması lüzumunu da belirttik. Bunun lüzumuna ısrarla işaret ediyoruz.

Yol meselesinde Bayındırlık Bakanı hakikaten Bütçe Komisyonunda, izahat verdi ve ne gibi esasların yol programında tatbik edileceğini bize izah ettiler. Bunu söylemelerine rağmen bunun şehir itibarıyla, kaza ve nahiyeler itibarıyla yapılmış bir listesini vermediler. Hatta o kadar ki kendileri bize böyle bir liste vermedikleri gibi bir arkadaşımız, iki aydan beri yazılı bir sorusu mevent bulunduğu halde, bu listeyi alamamıştır.

Gelelim vergi politikasına: Bu konuda ben, Sayın Maliye Bakanımı bir dereceye kadar mâzur görürüm. Çünkü Maliye Bakanı Meclise getirdiği bütçe mümkün olduğu kadar açığını kapamak, mümkün olduğu kadar varidatını çoğaltmak ister. Bu tabii görülebilir. Yalnız burada sayın Emin Kalafat arkadaşımızın vaziyeti Maliye Bakanının durumundan farklı olması icabeder.

Bilhassa kendileri Bütçe Komisyonu sözetüsü olduklarına göre, vergiler üzerinde Bütçe Komisyonunun mütalâasını ifade ettiklerine göre meseleyi daha etraflı ve daha başka bir zaviyeden ele almaları icabederdi. Bunu yapmadıkları kanaatindeyim.

Bilhassa burada Sayın Emin Kalafat'ın bir sene evvelki bütçe münasebetiyle Bütçe Komisyonundaki beyanlarını hatırlatmak isterim.

Sayın Emin Kalafat arkadaşımızın gazetelerde çıkmış bulunan bu beyanatını tahmin ederim ki arkadaşlarımız içerisinde okumuş olanlar çoktur.

Sayın Kalafat Devlet gelirleri konusu üzerinde bilhassa esaslı olarak durmuşlar ve Dev-

let varidatının çoğaltılması için vergi sisteminde önemli bir ıslahat yapılması lüzumuna işaret etmiş ve vergi yükünün vatandaş gelirleri ile mütenasip şekilde dağıtılmasını temin ve vatandaşlar arasında yeni vergi adaletsizlikleri meydana getirmesin demişlerdi. Hattâ bu konuda Vasıtalı vergilerin âdilâne tevzi sistemini daima bozucu bir tesir yapmış olması itibarıyla aleyhinde bulundular. Zirai gelirlerin, topyekûn Gelir Vergisi içine alınması lüzumuna iştirak edilir veya edilmez, işaret ettiler. Ve hattâ bunda geçmiş olduğumuz için Devlet bütçesinin böyle verimli bir kaynaktan mahrum bulunduğunu, bunda isticai edilmesi icabettiğini söylediler.

Binaenaleyh sayın Emin Kalafat da, bu konu üzerinde bu defa konuşurlarken şahsi kanaatleri bunun hilâfına idi ise buna katiyen dokunmamaları bu mevzu üzerinden atlayıp geçmeleri icap ederdi; yok eğer kanaatlerinde bir değişiklik var idi ise bunu da açıkça ifade etmeleri lâzımdı zannederim. Bu vaziyet karşısında eidden bizi tereddüde düşürmüş bulunuyorlar. Acaba bir seneden beri fikirlerinde büyük bir değişiklik mi olmuştur? Vaktiyle yanıldığını mı bugün kabul etmektedir? Ve yahut da aynı fikirde midir yoksa dün Bütçe Komisyonu sözetüsü olarak konuşurlarken bu fikirleri ifade etmekten çekindiler mi?

Vasıtalı ve vasıtasız vergiler arasındaki nispet hakkında Sayın Emin Kalafat arkadaşım vaktiyle mukayeseler yapmış ve vasıtalı vergilerin bütçemizde gelir toplamına nispeti itibarıyla yüksek olduğu neticesine varmışlardı. O zaman vermiş oldukları misalleri dün aksi bir tez için de yine kullandılar. Fakat bu defa bir başka rakam silsilesi halinde önümüze koydular. Ben de kendilerine yine aynı misallerle cevap vereceğim.

1938 seensinden bu yana, 1942 yılı müstesna, hiçbir zaman memleketimizde Vasıtalı vergilerin, vergilerin tümüne nispeti % 70 i bulmamıştır. Bu devre içinde en yüksek nispet % 66, en aşağı nispet % 55 tir.

Şimdi başka memleketlerin nispetlerini ele alalım. Tabii takdir edersiniz ki, örnek olarak alacağımız memleketler geri memleketler olmayacaktır. Kendimize örnek ittiğimiz memleketler olacaktır. Bu nispet Amerika Birleşik Devletlerinde % 33, İngiltere'de % 47, Alman-

ya'da % 56, Fransa'da % 62, Yugoslavya'da, eski bir rakamdır, % 58, Şili'de % 58 dir.

Sonra bütün bu mukayeselere ne lüzum vardır, mensubu oldukları partinin programının 75. maddesi kendilerini bu konuda başka türlü hareket etmeye mecbur tutmakta mıdır?

Sonra yine savunmasını üzerine aldıkları Hükümet kendi programıyla bu konuda daha evvel bir başka taahhüde girmiş değil midir? Bakınız arkadaşlarım, tamamen parti programının 75. maddesine mütenazır olarak Menderes Hükümetinin programında aynen şöyle denilmektedir: «Parti programımıza sadık kalarak vergilerde islâhat yapmak ve bilhassa Vasıtalı vergiler nispetini vasıtasızlar aleyhine indirmek suretiyle vergi adaletini tamamiyle muhafaza edeceğiz» deniyor.

Demek ki, Hükümet kendisini bir taahhüt altına sokmuştur. Memlekete karşı muayyen bir vecibeyi yerine getirmeyi taahhüt etmiştir. Ve Hükümetin taahhüt etmiş olduğu şey memlekette vergi yükünün âdilâne tevziidir. Hükümet bunun için âdilâne tevzi için vasıtalı vergiler nispetinin azaltılmasını ve merkezi sikletin vasıtasız vergiler üzerine kaydırılması icabettiğine kaanidir.

Şimdi sayın Maliye Bakanından beklediğimiz açıkça ve ikna edici söz şu olmalı idi :

Biz Hükümet programında, parti programında memlekette vergi adaletini tesis için vasıtasız vergileri birinci plâna alınmasına kaani idik. Ama, bunu 1952 senesinde yapamıyacağız.

Birçok memleketlerde de zaman zaman bu iki vergi arasında nispî kaymalar olmuştur. Bugün memleketimizi kalkındırmanın birtakım zaruretleri vardır. Hükümet programımızda vadedtiğimiz halde bu va'dimizi yerine getirecek durumu kendimizde göremiyoruz, denmiş olsaydı o zaman bu açık ifade karşısında sebeplerini takdir eder, kendilerine hak vermiş olurduk. Binaenaleyh ben sadece objektif olarak rakamları, hâdiseleri, söylenmiş olan sözleri huzurunuz ve yüksek tetkikinize arz etmekle iktifa ediyorum.

Bir nebze de Devlet Borçları Kanunu üzerinde duracağım.

Arkadaşlarım, mukayeseleri yapmak için muayyen devreleri ele almak şarttır, aksi takdirde mukayese imkânı elde edilemez. Biz, bütçe tenkidlerimizde 1950 nin mebdעיini hesabımıza

esas aldık. 1950 ve 1951 yıllarının rakamlarına göre Devlet borçlarındaki artış 610 milyon liradır. Bu 610 milyon liranın tahlilini yaptık. Bunun mühim bir kısmı dalgalı borçlardır, bir kısmı konsolide borçlardır. Hattâ tenkidlerimiz arasında bu 610 milyonun tamamı Demokrat Parti iktidarı zamanına raslamış olsa dahi kendilerinin ieraatı neticesi değil, 1949 - 1950 yılındaki hükümetlerin ieraatının neticelerinin de bu rakam içinde olduğuna da işaret ettik. Devlet borcu şu tempo ile, bu tempo ile bir memlekette artmış olabilir. Devlet borcunun memleketteki millî gelirin inkişafına göre artış seyri süratli görülebilir veya görülmeye bilir. Bunlar ayrı ayrı tetkik mevzularıdır. Biz sadece öteden beri ve bilhassa muhalefette iken, hattâ iktidarda iken, «Devlet borçlarını arttırmıyacağız diyor» ve mâzide yapılmış olan Devlet borçlarını bir tenkid vesilesi ittihaz ediyor. İşte bizim üzerinde durduğumuz nokta budur. Biz diyoruz ki; Demokrat Parti iktidarı dahi iki senelik ieraatı sırasında Devlet borçlarının artmasının önüne geçememiştir. Artış temposu eskisi gibi devam etmektedir. Şimdi buna mukabil, C. H. P. iktidardan çekildiği zaman bırakmış olduğu borç miktarının milyarları bulduğunu söylemek mümkündür. Fakat arkadaşlarım; 27 senelik bir devre içinde, Osmanlı İmparatorluğundan müdevver borçlar ve ayrı sömürge halinde bir memleketin bugünkü hale getirilmesi bir yanda ve iki milyara yakın borçlar da bir tarafta. Aynı zamanda 1939 dan 1945 e kadar devam eden ve memleketimizi mütemadiyen gayrimüsmir bir şekilde borçlanmaya sevkeden birtakım fevkalâde vaziyetleri de buna ilâve etmelidir.

Bu itibarla ben, sayın Demokrat partilili arkadaşlarımdan rica ediyorum; gerek maziye taallûk etsin ve gerekse iktidarda bulunduğumuz senelere taallûk etsin; nasıl ki, biz yalnız bugünkü meselelerde mütalâa ve fikirlerimizi dermeyen ederken sizler tarafından mübalâğalara kaçmakla itham ediliyoruz. Sizlerin de ölçülerinde objektif olmanızı ve hisse kapılmamanızı yine mukabil olarak rica etmekteyiz. Zannediyorum ki, bunda da çok haklıyız. Bütçe Kanununun beşinci maddesi üzerindeki mâruza-tımıza Sayın Kalafat cevap verdiler. Bilâhara da Sayın Maliye Bakanı bu noktaya temas bu-yurdular. Biz bütçe tenkidlerimizde bu nokta-

ya temas ederken Bütçe Kanununun 5 nci maddesi Hükümete 700 milyon lira gibi muazzam bir rakama baliğ olan kısa vâdeli istikraz yapma yetkisini veriyor. Biz, bu salâhiyetin Hükümete önceden verilmesi doğru değildir, zaten beşinci madde Hazine ihtiyaçlarını karşılamak için rakamla ifade edilmek üzere 100 milyon liralık salâhiyet vermiştir, eğer bu 100 milyon lira az görülüyorsa daha fazlaya çıkarılmak suretiyle tesbit, tâyin ve tahdit edilsin, dedik. Maliye Bakanı Bütçe Komisyonunda bizim tarafımızdan vâkı olan bu teklife iştirak ettiler fakat yıl içinde Meclise bir kanun tasarısı getireceklerini söylediler. Eğer tenkidlerimizde biz Maliye Bakanının bu vai'dini hatırlıyamamışsak bunun kabahati şahsan benimdir; affetsinler. Fakat Sayın Maliye Bakanı Bütçe Kanununun 5 nci maddesine tadilât yapılmasını kabul ediyorlar. Bütçe metni tasarı halinde Yüksek Meclise gelmiştir. Bunu bütçe ile yapmaktan neden çekiniyorlar. Bunu anlamak müşküldür. Bütçe Komisyonu adına konuşan Emin Kalafat arkadaşım ve onu mütaakiben konuşan Sayın Maliye Bakanına teşekkür ederim. Bize cesaret vermiş oluyorlar. Demekki Hükümetçe de bu iş kabul edilmiştir. Bütçe Komisyonunuz da bu işi kabul etmiş oluyor. Ben kendilerini külfetten kurtarmak için bir tadil teklifini Yüksek Meclise sunacağız ve kendilerini külfetten, bu vaziyetten kurtaracağız.

Sayın Emin Kalafat'ın beyanlarını cevaplandırırken Sayın Maliye Bakanına da arzı cevap etmiş bulunuyorum. Sayın Maliye Bakanının üzerinde durduğu bir, iki noktaya da burada ayrıca cevap vermek isterim.

Sayın Maliye Bakanı, zirai kredilerin memleketimizde artmasının 1946 ya rastladığını ve bunda memleketimizde çok partili rejimin kurulmuş bulunmasının büyük tesiri olduğunu söylediler. Çok partili demokratik rejim hepimizin, milletimizin dilhahıdır. Bu rejimin memleketimizde teessüs ve inkişaf etmesini hepimizin candan temenni ettiğimiz müşterek arzumuz, hattâ idealimizdir. Ben Sayın Maliye Bakanına çok partili rejimin feyizlerini saymak istersem tahmin ederim ki, çok zengin bir liste ile huzurlarına çıkabilirim. Bu kısa devre içinde çok partili demokratik rejimin misalleri, elle tutulacak, gözle görülecek şekilde memleketin her tarafında mevcuttur.

Biz beyanatımızda Sayın Maliye Bakanına, 1951 yılı içinde zirai kredilerin artırılmış olduğunu, hattâ artma temposunun daha süratle gittiğini memnurlukla müşahade ettiğimizi ifade ettik. Bunun mazi ile alâkası bulunduğuna da haklı bir nokta olarak temas ettik. Kendileri de lütfetsinler, zirai kredinin artması Halk Partisi iktidarı zamanında başlamıştır ve yavaş yavaş miktarı tâcili artmak suretiyle çoğalmıştır; diyerek mevcut hakiaktı kabul buyursunlar.

Yalnız, zirai kalkınmanın sadece zirai kredi yolu ile mümkün olmadığına, Ziraat Bankasına mensup, formasyonu o müessese içinde yapmış olması itibariyle, Sayın Maliye Bakanı çok iyi takdir ederler. Memleketimizde topyekûn bir zirai kalkınmanın şartları içinde şüphesiz ki zirai kredi başta gelir; fakat zirai kredinin zirai istihsale taksimi ve ondan sonra bunun müsmir bir tarzda kullanılması için, bir tarafta müstahsıl vatandaşların teknik seviyelerine göre makine ve aletlerle teghizi ve ondan sonra toprak durumlarının ıslahı ve buna müteferri ve daha birçok meseleler zirai kalkınma dâvasının önüne çıkan fakat azimli hükümetlerin yenebileceği birtakım manialar olarak göstermek mümkündür. Biz vaktiyle başlanmış, ama ne kadarı başarılmış olup olmadığını münakaşa etmeksizin, memleket için hayırlı olan işler Demokrat Parti hükümetlerinin de devam etmesini gördüğümüz takdirde bundan duyacağımız sadece memnuniyettir. Burada Sayın Maliye Bakanı temas ettiği için ben de temas etmek mecburiyetinde kaldığım bir noktaya işaret edeceğim : «Sanayi Kalkınma Bankası» nın partimizin iktidarı zamanında temellerinin atılmış olduğunu beyanatımızda birçok diğer misaller arasında zikredivmiştim. Sayın Maliye Bakanı, bir cümleyi kendi fikir kadrosu içinden çıkartmış, tek başına ele almış ve cevaplarımızı kolaylaştıran bir misal olarak merhum Mithat Paşanın Ziraat Bankasını kurmuş bulunması bugün bu müessesenin görmekte olduğu hizmetleri topyekûn ona hamletmeyi icabettiremeyeceğini söylemek suretiyle, her ne kadar temelleri C. H. P. si zamanında atılmış ise de Sanayi Kalkınma Bankasının Demokrat Parti zamanında geliştiğini söyleyerek neticeyi iktidarın lehine bağladılar.

(Bugünkü çok partili rejimin temellerine atıl-

miş taşlar arasında birçokları bu muhterem ölüye ait bulunmaktadır. Bunları bir tarafa bırakarak dahi sadece Ziraat Bankasını kurmuş olması dahi Mithat Paşayı tebeil ve tevkire kâfidir zannederim. Biz Sanayi Kalkınma Bankasının temelleri C. H. P. zamanında atılmıştır, dedik. Hakikat da böyledir.

Beyanatımızın bir yerinde «Hükümetin ne yapacağını, nereye gitmek istediğini anlamak mümkün değildir» dedik. Sayın Maliye Bakanı cevabında, bu cümleyi tecriit ederek tek bir cümle olarak ele aldılar; ve tenkidlerimizi şiddetli tenkidleri ile cevaplandırmaya çalıştılar.

Biz bu cümleyi, bilhassa memleketimiz gibi Devletin uhdesine terettüp eden namütenahi birçok iktisadi, içtimai kalkınma hizmetlerinin yardım beklediği; buna mukabil varidat kaynakları mahdud olan bir memlekette bu mahdud kaynakları en verimli sahalara tevcih ederek kalkınma plânlarının lüzumuna işaret ederken kullanmış bulunuyoruz.

Sonra, böyle bir plânın mevcut olmaması yüzünden, Hükümetin muayyen bir iktisat politikasına sahip olmaması yüzünden, tatbikatta ne gibi aksaklıklar olduğunu birçok misaller göstererek mütalâa etmiştik.

Sayın Maliye Bakanı bütün bunları bir tarafa bırakarak cadece bir cümlemizi alıyor ve bu cümlemiz üzerinde delilsiz, topyekûn Hükümeti nereye gittiğini bilmez bir faaliyet manzumesi içinde görüyormuşuz gibi bir ifadeye tebdil etmiş bulunuyor. Arzettiğim gibi biz Hükümetin bir plâna, evvelden hazırlanmış ve millete ilân edilmiş bir plâna sahip bulunmaması yüzünden icraatında daima günlük tesirlere kapılmaya, daima her gün önüne çıkacak müstacel ve o gün için çok mühim meseleler karşısında rota değiştirmeye ve bu itibarla nereye gittiği hakikaten belli olmayan bir faaliyete mahkûm görüyoruz.

Sayın Maliye Bakanı personel masrafları meselesine temas buyurdular. Personel giderlerinin artışı bir zaruretin ifadesi olarak huzurunuzda beyan ettiler. Sayın Polatkan'a ben de sormak isterim. Bu zaruret eski yıllarda yoktu da 1952 yılında birdenbire mi meydana geliverdi?

Eski yılların bütçelerinde yapılmış olan tenkidlerin sıklet merkezleri umumiyet itibariyle bu personel giderleri üzerinde toplanır. Bütçenin ge-

lirinin mühim bir kısmının personel masraflarına, akim bir sahaya harcandığı yıllarca ve yıllarca tenkid konusu olarak ele alınmıştır. Bugün Maliye Bakanının ağzından personel giderlerinin durdurulamamasının bir zaruretin ifadesi olduğunu dinlemiş olmak, bu hakikati er geç anlamış olmalarını göstermesi itibariyle kayda değer bulmaktayım.

Bu konuda şahsi fikirlerim olarak şunları arz etmeme müsaade etmenizi rica ederim.

Memleketimizde memur adedi, diğer memleketlerle mukayese edildiği takdirde, Türkiye'nin muayyen nüfusuna isabet eden memur sayısı başka memleketlerinkinin çok altında olduğu görülmektedir. Nüfus itibariyle, mesaha itibariyle yapılmış olan mukayeseler Türkiye'de memur adedinin ihtiyacın, medeni memleketlere göre, oradaki ihtiyaçların ölçüsüne göre altında kaldığını göstermektedir. Diğer taraftan memleketimizde umumi olarak, âmme hizmetlerinin ifası konusu üzerinde bir hoşnutsuzluk da vardır. Bu da bir vaki'dir. Bu hoşnutsuzluk memleketimizde âmme hizmetlerinin ifasından ileri geldiği zannındayım. Yani memleketimizde memur tensikından evvel âmme hizmetlerinin tensikının icabettiğine kaniim. Nüfusumuz ortalama her yıl 200 bin arttığına göre memur kadrolarının artışı da tabiidir. Diğer taraftan medeni seviyemiz süratle yükseldiğine göre bunun bir neticesi olarak da âmme hizmetleri memlekette çöğalacak bu da memur kadrolarının çöğalmasını icabettirecektir. Bugün hükümetlerin bu konuyu geçici tedbirlerle önlemek yoluna değil asıl derdin köklerine gitmek suretiyle, kaynağına gitmek suretiyle halletme yolunu tutması lâzımdır kanaatindeyim. Türkiye'de bugünkü mülki teşkilâtımız 75 sene evvel, belki daha fazla, Fransız Mülki Teşkilât kanunlarından yapmış olduğumuz tercüme kanunlarla kurulmuş ve sonra bugün Avrupa için örnek gösterilemeyecek olan Fransız mülki teşkilâtı birçok tadillere uğramış, zamanın icaplarına uydurulmuş olduğu halde, Türkiye mülki teşkilâtı 75 sene evvelki umumi şeklini olduğu gibi muhafaza etmekle beraber, esprit itibariyle de ne derece ileri gittiği üzerinde ayrıca durulması icabeden önemli bir mevzudur. Bu itibarla bu büyük dâva sadece bir iktidar partisinin işi olduğuna kani değilim. Bunu önemine uygun olarak millî bir dâva haline getirmek icabeder.

Partiler ve millet el birliği ile buna sarılmalıdır, ki daima bütçelerimiz üzerine ağır bir yük olarak basacak olan bu personel giderleri meselesi uzun seneler boyunca hem bütçe bakımından, hem âmme hizmetlerinin görülmesi bakımından iyi bir yola getirilmiş olmasın.

Yine Sayın Maliye Bakanı konuşmasında geçen Ağustos ayı içinde yürürlüğe girmiş ve Vergi Usul Kanununa mütaallik olan bir tadilat hakkındaki sözlerimizi aldılar. Af buyursunlar, her defasında cümleleri, kendisini tamamlıyan veyahut kendisine tekaddüm eden fikir silsilesinden koparmak suretiyle istedikleri mânâyı vermeye hizmet eder şekilde kullanır gibi gördüm kendilerini.

Bu konu üzerinde bizim söylediğimiz aynen şöyledir, bir cümlemi okumama müsaade buyurunuz: «Vatandaşın kanun gerçevesi içinde verisini tamamen tahakkuk ettirip ödemesi nasıl vizifesi ise Devletin de suiniyet sahibi olmıyan vatandaşlara şefkatli bir anlayışla müzahir olması mukabil vazifesidir» demiştik. Bu itibarla geçen Ağustos ayı içinde çok acele olarak çıkmış olan ve bu itibarla tatbikatta hakikaten, şahsan bir kaçını müşahade ettiğim, birçok haksızlıklara meydan vermiş olan bu kanunun tadilini temenni etmekteyiz. Bunun için biz bir tadil teklifi yapabiliriz. Fakat takdir buyurursunuz ki; vergi kanunları üzerinde yapılacak tadiller, etraflı bir surette tetkik ve teknik kadrolarla mevzu üzerinde çalışılmayı da icâbettirir. Biz bu itibarla Hükümetin bu konu üzerinde dikkat nazarını çekmek istedik. Ve Meclisten acele çıkarılmış olan bu hükümlerin tadili va'dini ıstı etmek istedik. Demek ki; Hükümet henüz böyle bir lüzuma kani değildir. Artık düşünmek ve bir tadil ile huzurunuzla gelip gelmemek işi bize kalyor.

Son olarak müsaadenizle Doğu ve Batı meselesine temas edeceğim. Bu meseleyi bir coğrafi ayırış olarak, kabul etmek haddizatında doğru olmaz. Memleketin imara muhtaç, kalkınmaya muhtaç sahaları sadece Şarkta değildir. Bu durumda başka yerler de vardır. Fakat aziz arkadaşlarımız ortada bir Şark kalkınma ihtiyacı meselesi de meventtur. Bu bölgenin kalkınması için eski hükümetler, müstakillen programlar yapmak lüzumunu hissetmekte idi. Bu şeniyetin ve bir zaruretin ifadesidir. Bunda politik bir mülâkazaya ve bilhassa bunu bir politik görüşe bağ-

lamaya çalışmak doğru olmaz. Bu konuyu hükümet esaslı olarak ele alır ve Şarkın iktisaden ve sosyal bakımdan kalkınmasını temin edecek bir programın tatbiki için Yüksek Meclise bir tahsisat talebiyle gelirse tahmin ediyorum ki Yüksek Meclis, muhalif ve muvafık olarak büyük bir ekseriyetle buna daima müzahir olacaktır. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak şimdiden böyle bir Şark kalkınma plânına ve onun için istenecek ödeneklere tasvip oyu vereceğimizi arzede biliriz. (Sağdan alkışlar).

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bütçe Komisyonu adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Bütçe Komisyonu adına Fethi Çelikbaş.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, değerli raportörümüz Emin Kalafat bugün maalesef biraz rahatsız olduğu için huzurunuzla komisyon adına ben çıkmak durumunda kaldım. Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu Sözcüsü Sayın Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşımız bugün geçen günkü beyanlarını tavzih etmek suretiyle Hükümetin almış olduğu bâzı tedbirlerin isabetine iştirak ettiklerini ifade ettiler. Kendilerinin geçen günkü konuşmalarında, hakikaten zabıtların tetkikinden anlaşılacağı veçhile tavziha muhtaç olan bâzı hususları tavzih ederek alınan tedbirlerde isabet bulunmasını açıkça ifade etmiş olmasını biz kendileri lehinde bir fazilet telâkki etmekteyiz. (Bravo sesleri) Üzerinde en çok durulan mesele memleketin 1951 senesi içerisindeki zirai istihsalâtının artışı- nın esbabına taallük etmektedir. Nihayet bugün hava şartları içerisinde alınmış olan diğer tedbirlerin de bu artışta rolü bulunduğunu ifade etmek suretiyle hakikatı teslim etmişlerdir. Fakat bu mevzuda en sıhhatli ölçü arkadaşlar istihsal rakamları değil, hava şartlarıyla alakası asgari hadde olan ekim sahasıdır.

Şimdi müsaadenizle konjunktür mecmuasının son nüshasından halen müzakere mevzuu olan bol mahsule ait ekim sahası ile bir yıl evvelki ekim sahasını mukayese ederek durumu arzedeceğim. Bu suretle zirai istihsalın artışında alınan tedbirlerin neticesi daha vazih olarak görülebilecek ve hava şartlarının tesirinin ne hadde kadar gittiği daha kolaylıkla anlaşılabilir.

Hububatta; buğday : 1949 - 1950 kampanyasında ekim sahası 4 477 191 hektar iken, 1950 - 1951 kampanyasında bu miktar 4 886 100 hektar olmuştur. Binnetice artış aşikârdır. Arpa: 1949 - 1950 kampanyasında 1 901 910 hektar iken 1950 - 1951 kampanyasında 2 047 900 hektara balığ olmuştur. Artış açıktır. Çavdar; 487 536 hektar iken 518 200 e çıkmıştır.

Yulaf; 302 376 hektar iken 320 100 e çıkmıştır. Bütün kalemlerde bir artış vardır.

Fakat en ziyade dikkati celbeden artış bu arada sımai bitkilerde, pamukta tesbit edildiği için, diğerlerini okumadan sadece bu rakamı tesbit etmek suretiyle başka mevzuata geçeceğim.

1949 - 1950 senesinde sâf pamuk ekim sahası 448 495 hektar iken bu miktar bir yıl sonra, iktidarımızın işe başladığı devrede 642 bin hektara balığ olmuştur. Ekim sahasına mütaallik rakamların ifadesi bu iken, mahsulâtın artışı, kendi telâkkilerine göre şu veya bu ölçüde de olsa, büsbütün hava şartlarına atfetmek hakikaten, hakikatları biraz gölgelemek olacaktır. Halbuki vaziyet buna müsait değildir arkadaşlar.

Bir de geçen seneki bütçenin gelir tahminlerinde Hükümetin âdeta bir sürprizle karşılaştığını ifade ederek bu derece isabetsizliğin Hükümet lehinde bir şey olmadığını ifade ettiler. Kendileri gayet iyi bilirler ki, nihayet bütçenin varidata mütaallik rakamları Bütçe Komisyonunda, Hükümetin de iştirakiyle, incelenmektedir ve muhammenata istinadeden bu rakamların en sıhhatli rakamlar olabilmesi için en yakın ayların tahsilâtın elde edilmesindeki fayda aşikârdır. Hükümetin elinden Bütçe Komisyonuna intikal eden rakamlar incelenirken nihayet en yakın ayların hasılatı nazarı itibara alınmış ve memleketin dâhil bulunduğu Avrupa Tediye Birliğinin tanıdığı 25 milyon liralık pozisyon inisiyal kredisi, 50 milyon dolarlık kota ve nihayet Devletin diğer mevzularda tahakkuk ettirmek istediği programlar nazarı itibara alınarak geleceğe muzaf olmak üzere konjonktürün tesirleri de göz önünde tutularak tahminler yapılmıştır. Bu tahminlere Hükümet de iltihak etmiştir. Esasen geçen gün Maliye Bakanının bir vesile ile ifade ettiği veçhile, Hükümet, Bütçe Komisyonunun tadillerine iştirak etmediği takdirde, kendi bütçesini müdafaa etmek mevkiindedir. Bütçe Komisyonunun tadillerine iştirak ettiği andan itibaren bu bütçenin

mesuliyetinin olduğu gibi şerefının de yine Hükümete ait olacağı tabiidir. Bu takdirde Hükümetten gelen rakamları bir buçuk iki aylık komisyon mesaisinde işliyerek yapılan tetkikler sonunda, memleket imkânlarını da nazara alarak tezyit veya tenzil etmek mümkündür.

Şimdi bu rakamlar Hükümet tasarısında gümrük vergilerinden elde edilecek hasılat 115 milyon lira tahmin edilmişken, bu miktar komisyonda arttırılmış ve Hükümet buna iltibak etmiştir.

Komisyon gelir bütçesi raportörlerinin, çok ince ve isabetli tetkiklerinden sonra (ki, bugün bu tahminin isabetli olduğu tahakkuk etmiştir, ve bilhassa varidat bütçelerinin tahmininde bu derece isabet çok güçtür.) bulunan rakamlarla Hükümet tasarısının 115 milyonluk tahmini 140 milyona iblâğ edilmiş ve halen 11 aylık gümrük varidatı 145 milyon liraya balığ olmuştur. Hükümetin 1951 yılı Gümrük İthalât Vergisinden elde edeceği hasılat 160 milyon raddesinde tahmin olunmaktadır. Bu bakımdan, Hükümet için bu tahsilât bir sürpriz teşkil etti denemez, arkadaşlar. Buna mütenazır olmak üzere İthalât Muamele Vergisinde Hükümetin tahmini 95 190 000 iken komisyonun, Gümrük İthalâtı Vergisinin artışı nazarı itibara alarak, bu mevzudaki tahmini 127 milyon olarak tesbit edilmişti. Ve buradaki rakamlar da, komisyonun tesbit ettiği miktarı biraz tecavüz etmiştir. Bütün bunlar, hakikaten Hükümetin komisyonla müstereken yaptığı çalışmaların isabetine bir delil olarak zikredilmesi lâzımgelir ki, Hükümet için bu hasılatın tahakkuk etmiş olmasını bir sürpriz telâkki etmek katiyen doğru değildir.

Ticaret muvazenesine ait olan açığa gelince : Burada gene dün de bir vesile ile arz etmiş olduğum veçhile, Maliye Bakanının konuşmasıyla Bütçe Komisyonu raportörünün sözleri arasında bir tezat olmadığı gibi nihayet rakamların birbirinden ayrı olan devrelere ait olmasından başka bir şey yoktur. Bütçe Komisyonunun raporunda, 1951 takvim yılında ithalatımızın ihracatımızı 234 milyon geçtiği tesbit edilmiştir ki, raportörümüz eğer bunu 240 milyon lira olarak ifade etmişse bu nihayet bir zühuldür.

Binnetice, 1951 takvim yılında ithalatımızın ihracatımızı tecavüz eden miktarı, elimize geçen en son istatistiklere göre, İstatistik Umum

Müdürlüğünün neşriyatına göre 234 milyon liradan ibarettir.

Maliye Bakanının ifadeleri ise, bir başka devreye aittir. Hakikaten memleketimizin zirai bir memleket olması ve mahsül idrak edilir edilmez ihraç edilmiyerek dünya konjonktürünün müsait zamanını beklemek bakımından, müstahsılın ve memleketin menfaatini korumak üzere takvim yılının dış ticaret yılı olarak ifade edilmesi doğru değildir. Maliye Bakanı bu zaviyeden Hazirandan, Hazirana giden ve nihayet Avrupa Tediye Birliği ölçüsüne de uyan bir devreyi kendisine esas ittihaz etmektedir ki, bakanlığın bu mevzudaki rakamları tahmini rakamlardır, tahakkuk etmiş rakamlar değildir.

Bu 234 milyon lira açık iyi midir, kötümüdür?

Arkadaşlar bir açığın iyi veya kötü olduğu hakkında bir hüküm verebilmek için evvelâ bu açığın tediye plânçosunda, cari dış tediyeler üzerinde menfi bir tesiri olup olmadığını, para kıymeti üzerinde bir tesir icra edip etmediğini, bu açığı teşkil eden miktarın tarzı terekübünü vazih birtakım istihlâk maddelerinin ithal edilmesinden mi, yoksa makine otomobil kamyon ve saire gibi istihsal vasıtalarının veya, fabrika kurulması yol, bina inşası için alınan malzeme, tesisat ve saire ithalinden mi ileri geldiğinin teker teker tetkik edilmesi lâzımdır. Umumi bir hükümle bu kadar milyonluk açık memleketin lehine değildir demek isabetli bir görüş olmasa gerektir. Huzurunuzu fazla işgal etmek istemem, kısa keseceğim. 234 milyonluk açığı, senesi içerisindeki tediye bilânçomuzda müşkülâtı mucip olmadığı takdirde komisyonumuz, tediye bilânçosunun âtisi bakımından, müspet bir unsur olarak teleâkki etmiştir. Biz bu kadarla iktifa etmek istiyoruz. Uzun izahatla vaktinizi işgal etmiyecem.

Nihayet temas ettikleri mühim bir nokta da vasıtalı ve vasıtasız vergiler üzerinde Hükümetin ve komisyonun telâkkisine ait bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar; ithalât mevzuunda söylediğim şeyler aynen vasıtalı ve vasıtasız vergiler için de vârittir. Vasıtasız vergilerin içindeki kalemler teker teker tetkik edilmeden umumiyetle vasıtasız vergiler vasıtahılara nispetle daha âdildir demek doğru değildir. Misal; Yol Vergisi vasıtasızdır. Zengini fakiri 12 veya 18 lira verir. Buna mukabil benzinden alınan vergi vasıtalı bir

vergidir. Benzinden alınan bir vergi yani vasıtalı bir verginin mükelleflerden seyyanen alınan fakir, zengin gözetmeden alınan vasıtasız Yol Vergisine nispetle âdilâne olduğunu iddia etmek doğru mudur? (Asla sesleri) Bizlerin hatip arkadaşlardan beklediğimiz, vasıtalı veya vasıtasız vergiler içine giren kalemler üzerinde teker teker durarak ona göre bir hüküm vermelerinden ibarettir. Huzurunuzu işgal etmek istemem. Esasen sözcü arkadaşımızın söylediklerinden fazla ifade edeceğimiz bir eihet yoktur. Komisyonu mütaallik bir söz vardır ki, Maliye Bakanlığına ait temenilerimizde bu esasen yer almıştır. Netice itibariyle ne raportörümüzün, şahsi görüşünde, ne de komisyonun görüşünde geçen seneye nazaran bir tahavvül yoktur.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Bir sual soracağım.

BAŞKAN — Bütçe Komisyonundan bir sualleri var.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Devamla) — Biraz evvelki mâruzatımda gerek parti programından, gerekse Hükümet programından bâzı fıkralar okumuştum. Bu fıkralara göre gerek Hükümetin memleketteki vergi yükünün tevziindeki adalet, aneak ve bilhassa bu vergiler arasındaki nispet üzerine temerküz ettirilmektedir.

Halbuki sayın sözcü, Bütçe Komisyonu adına biraz evvel vâkı olan beyanlarında vasıtasız verginin üzerinde durduklarını ve vasıtasız verginin bu adeleti temin edebileceğini beyan buyurdular. Acaba eski noktai nazar değişmiş midir? Ve Hükümet de bu noktai nazarda beraber midir?

BÜTÇE Ko. BAŞKAN V. FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bu sual komisyona tevehh edilmiş değildir.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Hükümetle hemfikir olarak mı bu mütalâada bulunuyorlar?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bizim mütalâamız, misal de vermek suretiyle komisyonun noktai nazarını belirtmekten ibarettir. Hükümetin bu mevzudaki görüşü gerekirse Maliye Bakanı tarafından ifade edilebilir. Vasıtasız vergiler mevzuunda yapılacak tâdillerin neticesini almak ancak bir yıl sonra kabil olabilir. Zengin çiftçilerden Gelir Vergisi alınması kabul edilse dahi, bunun temin edeceği varidat ancak bir yıl sonra olabilir. Halbuki devletlerin haya-

tında acele sağlanmasına zaruret hâsıl olacak birtakım vergiler de mevzuubahs olabilir. Garp memleketlerinde de buna rastlanır.

Raportör arkadaşımız yabancı memleketlerle olan mukayeseli bir cetveli okumuştur. İcabında Garp memleketlerinde dahi vasıtasız vergilerin vasıtalı vergilere nispetle umumi varidat içinde daha az nispette bir mevki işgal ettiğini bize göstermektedir. Malî meselelerde nihayet vergi ihdası ve malî politika meselesi üzerinde, Devletin askerî sahada, millî savunma sahasında, adalet sahasında, iç nizam mevzuunda ve sairede, yürütmek mecburiyetinde olduğu umumi hizmetler vardır. Bu umumi hizmetleri öyle telâkki etmek lâzımdır ki; Devlet, İkinci Dünya harbinde olduğu gibi, vatandaşın canını istiyebildiği gibi, icabında pekâlâ emvalini de talep edebilmektedir. Bu bakımdan, bu yıl âcilen elde edilmesi gereken bir varidat mevzuubahis olunca memleketin hayatında düne kadar ana mahiyette bulunan ve âdil telâkki edilmesi zaruri olan bir vergiyi, bu yılki varidat içerisinde ele alarak Hazineye sağlamak maksadiyle bir tasarı yapmış olabilir. Bu, muhalif arkadaşımızın iddia ettiği gibi, Hükümetin vasıtalı vergiler üzerinde durarak, vasıtasız vergiler üzerinde durmadığı şeklinde bir telâkkiye yol açacak bir hattı hareket değildir.

NECİP BİLGE (Niğde) — Affedersiniz, süalim, hem Bütçe Komisyonunu hem de Hükümeti alâkadar etmektedir ve biraz da uzun olacağı için kürsüden arz etmek istedim.

Evvelki gün Maliye Bakanının yapmış olduğu beyanatta ve Hükümetin Meclise sunmuş olduğu bütçe tasarısında Hükümetin 1951 bütçesini ne kadar büyük bir titizlik ve itina ile tatbik etmiş olduğunu sene sonunda yapmış olduğu tasarruflardan anlamaktayız. Yalnız, bu tasarruflar dolayısıyla kendimece halledemediğim 1-2 nokta var bunun Bütçe Komisyonu ve icabederse Hükümet tarafından cevaplandırılmasını rica edeceğim:

1. Devlet Demiryolları, Devlet Denizyolları ve P. T. T. idarelerinin 1951 bütçelerinin 118 milyon liralık açıklarına mukabil yıl sonuna kadar çıkarılacak bonolar yekûnunun 67,8 milyon liradan ibaret olacağı ve bu suretle bütün bir yıl zarfında 50, 8 milyon liralık bir tasarruf yapılmış olduğu beyan edilmiştir. Bu tasarrufun

masraf ve gelir sektörleri itibarıyla membalarını beyan etmek mümkün olur mu?

Aynı zamanda bu tasarruf dolayısıyla şunu da öğrenmek istiyorum: 118 milyon liralık açığın % 45 i tasarruftan kapatılmış olduğuna göre, başlangıçta, bütçe yapılırken işbu açığın bu kadar fazla hesap edilmesinin sebebi nedir?

2. Diğer taraftan Maliye Bakanının emisyon vaziyeti dolayısıyla yapmış olduğu beyanattan, bilhassa hayat pahalılığını önlemek maksadiyle, bütçe muameleleri için Merkez Bankası membalarına müracaattan tevakkî ettiğini ve diğer taraftan Hazine bonolarının bundan sonra çıkarılmasının durdurulmasına azmetmiş olduğunu anlamış bulunuyoruz. Vaziyet böyle olduğuna yani Hazine bonoları çıkarılmaması hususunda büyük bir azim bulunduğuna göre, Devlet Demiryollarının 1952 yılı açığının kapanması için 10 milyon liralık bono çıkarma salâhiyetinin tamamen kaldırılarak, işbu açığın, diğer katma bütçelerde olduğu gibi, umumi muvazeneden yapılacak yardımla kapatılması Hükümetin siyasetine daha uygun olmaz mı idi? Bu hususta gerek Hükümetin, gerekse Bütçe Komisyonunun düşüncelerinin ne olduğunun açıklanmasını gerek şahsım ve gerek efkârı umumiyenin tenevvürü bakımından lüzumlu görüyorum.

BAŞKAN — Hamdi Başar arkadaşımızın da sualleri var.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Şunu arz edeyim. Hamdi Bey arkadaşımız komisyon üyesidir. Bendeniz baktım; muhalif kaldığına dair raporda bir kayıt yoktur. İktüzük, böyle bir muhalefet şerhi verilmediği takdirde, üye arkadaşların sual sormalarına mânidir.

BAŞKAN — Konuşma sual sorma şeklindedir.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sual sorulamaz efendim.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) — Bendeniz komisyon raportöründen şunu soracağım. Burada vâkı mütalâalarını şahsı namına mı, komisyon namına mı ifade etmişlerdir? Komisyon namına kendisine salâhiyet vermediğimiz cihetleri burada söylemişlerdir. Sorum şu; Yol Vergisi kalkıyor, onun yerine benzine zam yapılıyor. Raportör arkadaşımız bu işin methü

senasını yaptı ve dedi ki, fakirinden zengininden aynen alınan bir vergiyi kaldırıyoruz, çünkü gayriâdildir, onun yerine akar yakıt vergisini koyuyoruz, çünkü âdildir, dediler. Bu noktai nazar komisyonun mu, yoksa şahısların mıdır, onu öğrenmek istiyorum.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAS (Burdur) — Efendim, sayın arkadaşımız benim konuşmalarımı hakikaten belki dikkatle takip edememişler. Bendeniz demiştiniz ki : «Vasıtalı Vergiler, Vasitasız Vergilere nispetle gayriâdildir, diye umumi bir hüküme varmak isabetli değildir. Bunun için vergileri teşkil eden kalemlerin bünyesine nüfuz etmek lâzımgelir.» Nihayet bir misal olmak üzere de şunu serdedeyim : Arkadaşımızın sırf umumi bir hüküm vermenin isabetsizliğini göstermek maksadiyle vermiş olduğum misali komisyonun görüşü olarak ele alıp tenkid etmelerini, hakikaten benim sözlerimi yeter alâka ile takip etmediklerinin delili telâkki etmek icâbeder.

BAŞKAN — Necip Bilge'nin de bir sualı vardır.

FETHİ ÇELİKBAS (Devamla) — Müsaade ederseniz Necip Bilge arkadaşımızın sualleri geniş ölçüde Hükümete tevehh edilmiş bir sualdir ve birçok rakamlara da ihtiyaç göstermektedir, bu sebeple bunun Hükümet tarafından cevaplandırılması yerinde olur.

NECİP BİLGE (Niğde) — Sualimin ikinci kısmı Komisyona müteveccih bir noktai nazar olarak cevaplandırılabilir. Yani Devlet Demiryollarının 10 milyon liralık ağığının umumi muvazene içinde mütalâası hakkında Komisyon ne düşünmektedir?

FETHİ ÇELİKBAS ((Devamla) — Efendim, bu mevzuda şunu arzedeyim; mülhak bütçeli dairelerin bütün ağıklarının, bono mekanizmasını işletmemek suretiyle, umumi muvazene içerisinde alınması bir noktai nazardır. Hükümet bir taraftan iktisadi kalkınma programını tahakkuk ettirmek mevkiindedir, diğer taraftan malî salâh mevzuu içinde bulunmaktadır. Hiçbir Hükümet ve iktidar hiçbir zaman maziden devraldığı borçları bir hamlede kesip atamamıştır. Bunun dünyada misali yoktur. Hükümet bu yolda bir politika takip etmektedir ve bu, zamanla tahakkuk ettirilecek hususlardandır.

Ancak geçen yıl Hükümetin mülhak bütçelerde yaptığı tasarruflarla katma bütçelere ait borçlar yalnız ve yalnız Devlet Demiryollarının 10 milyonluk bir ağığından ibaret kalmıştır. 50-60 milyonluk ağığın bir yıl içinde on milyona inmesi bunun gelecek yıl için behemal giderileceğine bir delildir. (Soldan bravo sesleri).

Nihayet şunu da arz etmeme müsaade etmenizi rica edeceğim : Birinci Dünya Harbinden sonra, Fransa'nın malî salâhı; halkının dillere destan olan tasarrufuna, muazzam miktarlara balığ olan yabancı memleketlerdeki plâsmanlarına rağmen ancak hükümetlerinin aldığı son derecede şiddetli tedbirler sayesinde ve iki sene sonunda tahakkuk ettirilebilmiştir.

İktisadi bünyesi son derece zayıf, malî imkânları cılız, fakat behemahal kalkınmak zorunda olan bir memleketin, malî salâhını bir yılda tahakkuk ettirilmesine maddeten imkân yoktur arkadaşlar. (Soldan alkışlar).

BAŞKAN — Sualin Hükümetten olan kısmının Maliye Bakanı cevaplandıracaktır.

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Eskişehir) — Efendim, çok sevdiğim Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşım, sevgili arkadaşım Emin Kalafat ile aramı açacak. (Gülüşmeler) Emin Kalafat buna ne karışıyor, Emin Kalafat Hükümeti niçin müdafaa ediyor diyecek sayın arkadaşım ile aramızı açmaya uğraşıyor ama açamıyacaktır. (Gülüşmeler)

Efendim, bu vasıtalı ve vasitasız vergi meselesi, hakikaten üzerinde çok konuşmaya müsait olan meyzulardan birisidir. Yalnız Muhterem Heyetinizin ve bu arada Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşımın şu noktayı bilhassa hatırlamalarını rica ediyorum. Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşım nispet hususunda dedi ki; şimdi vasıtalı ve vasitasız vergiler arasındaki nispet % 70 küsur, halbuki bizim iktidarımız zamanında yüzde şu kadar idi dediler. Arkadaşım şunu unutuyor, 400 milyon liralık Kazanç Vergisi bir hamlede kaldırıldı, yerine 260 milyon liralık gelir, kurumlar ve Esnaf Vergisi ikame edildi ve arada 140 milyon liralık bir fark hâsıl oldu. Bu vasıtalı ve vasitasız vergiler arasındaki nispeti bir hamlede bozan noktalardan biridir. Bu nispetin bozulmuş olması, takip olunan malî politikanın kötülüğünden değildir. Eğer malî politikanın isabetsiz olduğu gibi bir noktadan hareket edersek o takdirde Gelir Ver-

gisinin Kazanç Vergisinin yerine kaim olmasının isabetsiz olduğu gibi bir noktai nazara varırız ki, bunun zannederim, Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşım da ileri süremez.

İkincisi; Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşım kendi iktidarları zamanında vasıtalı ve vasıtasız vergi nispeti arasındaki farkın vasıtasız vergiler lehine olduğuna işaret etti ve misaller verdi. Yalnız bir noktayı burada söylemedi. Vasıtasız vergilerin nispetinin lehte olduğunu ifade ettikleri senelerde Toprak Mahsulleri Vergisi alınırdı. Bu verginin senelik 375 milyon liralık tahsilâtı vardı. Yine misallerini ve nispetini verdiği o yıllarda Varlık Vergisi alınmıştı, bunun da 320 milyon liralık tahsilâtı olmuştur. (Bravo sesleri). Şimdi, Toprak Mahsulleri Vergisini, Varlık Vergisini unutmuş görünerek, bizim iktidarımız zamanında vasıtasız vergiler nispeti daha fazla idi diye ifadede bulunmak garip olur. Kaldırılmış olan 400 milyon liralık Kazanç Vergisinin hangi zümrelerden alındığını göz önünüze almanızı rica edeceğim; bu 400 milyon liranın % 71 i ücret erbabından, % 8,5 ü İktisadi Devlet Teşekküllerinden % 20 si de iş ve teşebbüs erbabından alınırdı. Vasıtalı vergiler, vasıtasız vergiler diye konuşurken, 400 milyon liralık bir vasıtasız verginin muhassenatını ne dereceye kadar müdafaa edebileceğinizi de, bu nispetleri göze aldıktan sonra düşünmek lâzımdır. (Soldan Alkışlar).

Sonra çok sevgili Cemal Eyüboğlu arkadaşım, tediye müvazenesi ne demektir, ticaret müvazenesi ne demektir, bunları bilirler. Yalnız karıştırıyorlar...

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Ben tediye müvazenesini mevzu bahis etmedim.

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Devamla) — Tediye müvazenesi, biliyorsunuz; görünen ve görünmeyen tahsilâtın ve tediyaatın muhassalasıdır. Ticaret müvazenesi ise; ithalâtın ve ihracatın muhassalasıdır. Sayın arkadaşımızın bugün, kürsüye çıkmadan önce, hiç olmazsa ilk konuşmamızın bâzı kısımlarına bir göz atmalarını arzu ederdik. Bizim konuşmamızda, burada bir tezat gibi görünen mesele şudur: İlk konuşmamızda ticaret müvazenesinden bahsediyoruz. Ondan sonra Türkiye'nin tediye müvazenesine geçiyoruz. İkisi ayrı ayrıdır. Bu biraz karıştırılmış gibi görünüyor. Arkadaşım ko-

nuşmamıza bir göz atarsa tatmin edilmiş olacaktır.

Bir de son cevap olarak arkadaşımın beyanatlarının şu noktasına temas edeceğim: Dün bu müeyyideler meselesinde arkadaşım, esaslı bir nokta bulmuş gibi, bu noktaya mutlaka asılmak istiyor. Bu müeyyideler kanunun tatbikatına ait olmak üzere bilhassa beyanname verme zamanı olan Mart ayının çok yaklaştığı olması münasebetiyle matbuata muhtelif haberler intikal etmekte, fakat bunların tetkiki neticesinde mühim bir kısmının tamamıyla farazi olduğu anlaşılmaktadır. Biz bu konuda aynen şunu söyledik: «Bir kaçakçılık kasdı olmaksızın sadece birtakım basit hatalar yapmış olan mükellefleri mutlaka bir ceza altına almak niyetinde değiliz.» En çok misal teşkil etmiş olan 2 500 lira meselesini de, bir bakanlık tebliği ile ifade ettik, izahta da bulunduk.

Gelir, kurumlar, esnaf ve Vergi Usul kanunlarına ait olup bütçenin çıkmasından sonra Yüksek Meclise sevkedeceğimiz 200 küsur maddelik tadil tasarısı içinde ona da yer verilmiştir.

Arkadaşım, «Maliye Bakanı bunların tadil edilmeyeceğini söyledi, ben Hükümetin nazarı dikkatini celbetmekle sözümü bitireceğim» diyor. Bunların tadil edileceğini ifade ettik.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Nazarı dikkati celbetmesini geri alsın.

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Devamla) — Arkadaşımız Cemal Eyüboğlu borçlanma meselesine temas ettiler. İlk konuşmamızda Devlet borçları hakkında tasnifli, teferruatlı izahat vardır. Yalnız arkadaşımın yapıldığı nokta veya politika icabı olarak kullandığı taktik şudur: Arkadaşımızın mebdede olarak ele aldığı tarih 1949 sonudur. Biz de iş başına geldiğimiz tarihte neyi devralmışsak onu nazarı itibara almış bulunuyoruz. Onun için bir rakam farkı hâsıl oluyor. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

BAŞKAN — Necip Bilge'nin bir suali vardı.

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Devamla) — Necip Bilge arkadaşım, «Bu tasarruf nerelerden geldi.» diyorlar. Bu, muhtelif dairelere ait ve teferruatlı kalemlerdir. Bakanlık bütçelerinin müzakeresine geçildiği zaman arkadaşım aynı suali sorup öğrenebilirler.

İkinci olarak «Demiryolları açığı bono mekânizması ile kapatılacak yerde umumi büt-

çe açığı içine alınsa ne olurdu» diyorlar. Fethi Çelikbaş arkadaşım izah etti, ben de arz edeyim :

Arkadaşlar, bu açık belki de olmayacaktır. Sebebi; Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü, inkişaf etmekte olan iş seyri ve hacmi karşısında belki de buna müracaata dahi lüzum ve zaruret hâsıl olmayacağını bize sarahatle ifade etmiştir. Onun için bunu umumi muvazeneye alıp açığı âdeta kendiliğimize büyütme istiyorduk gibi bir manzara vermeye lüzum yoktur. Temennimiz, Demiryollarının 1952 yılı içinde umduğu bu inkişafın hâsıl olması ve bu açığı Devlet yardımıyla kapatmaya lüzum hâsıl olmamasıdır. (Güzel, çok güzel sesleri)

BAŞKAN — Cemal Eyüboğlu! (Kâfi, kâfi sesleri)

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Efendim, huzurunuzu uzun boylu işgal edecek değilim. Yalnız münakaşa konusu olan beyanlarımıza karşı, ait olduğu bütçelerinde uzun uzadıya temas imkânı vardır. Onun için yeniden bu mevzua dönmiyeceğim. Ancak sayın Fethi Çelikbaş arkadaşımızı deminki konuşmalarını tavzih sadedinde bir cümle ile cevaplamak isterim.

Arkadaşımız sözlerine başlarken, bizim konuşmalarımızda ve tenkidlerimizde bütün Hükümet ieraatını olduğu gibi tasvip eder mahiyette konuştuğumuzu beyan ettiler, gibi geldi bendenize. Biz Hükümetin ieraatını, alması lâzımgelen tedbirleri ve görüşlerimizi bütçe tenkidlerimizde belirtmiş bulunuyoruz. Hükümetin ieraatında bazı kısımlarda tasvip ettiklerimiz de vardır. Tenkidlerimiz meyanında bunlara ayrı ayrı temas ettik. Bu itibarla bu noktayı bilhassa tavzih etmek isterim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bir kısmını tasvip ediyorlar, dedim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur.

Kanunun tümü hakkında 43 arkadaş söz aldı ve konuştu. Bütçe Komisyonu ve Hükümet bunları ayrı ayrı cevapladılar. Şimdi başka söz isteyen kalmadığına göre maddelere geçilmesini oya arz ediyorum. Kabul edenler . . . Etmeyenler. . . Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

1952 yılı Bütçe Kanunu

MADDE 1. — Devlet bütçesine giren dairelerin 1952 Bütçe yılı yatırımlar dışında kalan giderleri için bağlı (A/1) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (1 373 500 125) lira ve yatırım giderleri için de, bağlı (A/2) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (368 840 928) lira ödenek verilmiştir.

A — Büyük Millet Meclisi Bütçesi :

BAŞKAN — Efendim, Büyük Millet Meclisi Bütçesi üzerinde görüşmelere başlıyoruz, tümü üzerinde söz isteyen var mı?

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesi üzerinde söz almak bugüne kadar âdet hükmüne girmiş değildir. Benim de esasen bütçenin fasıl ve maddeleri üzerinde her hangi bir mârûzatım yoktur. Ancak, bu bütçe vesilesiyle teşriî hayatımızla ilgili bazı hususları müsaadenizle arz etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, bilirsiniz ki Türkiye, çok geriye gitmeye lüzum yok, ancak 1945, 1946 yıllarından beri demokrasi yolunu tutmuş bulunmaktadır. Muhakkak ki her geçen sene bizi hakiki demokrasiye yaklaştırmaktadır. Kanaatimece daha tam olarak demokratik hayata yettiğimizi iddia edecek vaziyette değiliz. Bu bakımdan birtakım kanunlarımızda mühim bazı değişiklikler yapılması lâzımgeldiği kanaatini bendeniz beslemekteyim. Buna da Anayasamızdan başlamamız lâzımdır. Bir tek milletvekilinin Anayasamızda değiştirme teklifinde bulunamayacağı hepinize malûm olduğu için, milletvekili arkadaşlarımızın bazı noktalarda nazarı dikkatlerini çekerek bu hususta düşüncelerini ve bilhassa bu devre bitmeden evvel memleketimizin tam ve demokratik hayata ulaşabilmesi bakımından lâzımgelen tedbirleri almalarını rica edeceğim. Bilirsiniz ki, demokrasi demek, halk idaresi demektir. Halkın kendi kendini idare etmesi bunun en iyi şeklidir. Mümkünse halkın bir meydanda toplanarak kendini idare edecekleri seçmesi ki, bu ancak Yunan sitelerinde tatbik edilebilmiş bir usuldür. Bugünkü sisteme göre en iyi demokrasi temsili meclisler seçmek suretiyle yapılmaktadır. Ancak bazı memleketlerde, bunun dışında olarak, mühim meselelerde yine halkın reyine müracaat etme

esasına dayanan referandum sistemi mevcut bulunmaktadır. Nüfus itibariyle, memleketimizin bu yola gitmesini ben de pek istiyecek değilim. Ancak bizim hakiki demokrasiden geri kalmış tarafımız ikinci bir meclise mâlik olmayışımızdır. Tek meclisle hakiki demokrasiye gitmek mümkün olmadığı kanaatindeyim. Çünkü tek Mecliste daima tahakküme kaçmak ihtimali mevcuttur. Bu tahakkümün önlenmesi için Anayasalarda tedbirler düşünülmüştür. Bizim Anayasamızda bu hususta gördüğüm tek tedbir, Cumhurbaşkanının....

BAŞKAN — Kemal Türkoğlu; bunlar Anayasa mevzularıdır.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Evet, Anayasa mevzuudur. Fakat B. M. Meclisi Bütçesi münasebetiyle Anayasadan, İktüzükten her şeyden bahsedebilirim. Cumhurbaşkanının Meclisten çıkmış olan kanunları tekrar tetkik etmek üzere Meclise iade hakkı vardır. Bu bir nevi vetodur. Fakat bu salâhiyet, Cumhuriyet tarihimizde hiçbir Devlet Reisimiz tarafından istimal edilmiş bulunmamaktadır. Mamafih bu da yine aynı Meclise kendi kararını yeniden tetkik ettirmekten ileriye gidemez. Onun için tek Meclisin yapacağı hataları tashih etmesi için ikinci Meclisin kurulması yoluna gidilmesi lâzımdır, kanaatindeyim. Bu bakımdan Anayasamızın tadili gerekmektedir.

Arkadaşlar, bir de bizim konuşmalarımıza taallûk eden hususlarda İktüzüğün bâzı noktalarına temas edeceğim. Kanun müzakerelerinde öncelik, ivedilik gibi müesseseler mevcuttur. Bu hükümler daha ziyade istisnai vaziyetler için İktüzüğe konmuştur. Allah göstermesin, harb zamanlarında veyahut böyle bütçe müzakerelerinde, acele olarak yetiştirilmesi icabeden kanunlarda bu usul kullanılabilir. Fakat bu usullerin bol bol istimal edilmesiyle Meclisin kanunları rahatça tetkik edebilmesine ekseriya imkân bulunmamaktadır. Bu itibarla istisnai bir hüküm olan bu İktüzük maddelerinin esas bir hüküm haline getirilmemesini, bundan aneak istisnai zamanlarda ve nadiren istifade edilmesini rica edeceğim.

Kifayeti müzakere takrirlerinin de maalesef bolea istimal edildiği de görülmektedir. Hakikaten bâzı arkadaşların uzun konuşmalar yaptıkları vâkıdır. Bu hatayı belki hepimiz işlemekteyiz. Fakat hiç olmazsa muhalefete mensup

milletvekilleriyle müstakillerin fikirlerini bu Meclis huzurunda serbestçe ifade etmelerine imkân ve zaman bırakılması icabeder. Bu itibarla kifayeti müzakere takrirleri meselesinin suiistimal edilmemesini bilhassa rica etmek mecburiyetini hissediyorum.

BAŞKAN — Konuşmaların 10 dakika ile tahdidi üzerindeki Meclis kararı devam ediyor efendim.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Aynı zamanda kanunların tetkiki meselesine temas edeceğim:

Biliyorsunuz ki, İktüzük gereğince normal komisyonlar teşkil edilmektedir. Her kanunun normal seyrini takip ederek alâkalı komisyonlardan geçmesi icabeder. Fakat birçok kanunların, geçici ve karma komisyonlara havale edilmek suretiyle, olgunlaşmış bir şekilde Meclise gelmesine mâni olunmaktadır. Buna da mümkün mertebe az baş vurulmasını rica edeceğim.

Arkadaşlar son bahis olarak Milletvekilleri Seçimi Kanununa geçiyorum. Bundan da Meclisi alâkadar eden bir husus olduğu için bahsedeceğim:

Halen elimizde bulunan Milletvekilleri Seçimi Kanunu, ilk hali itibariyle hakikaten o zamanki hükümet tarafından o günün icaplarına uygun olarak ileri bir zihniyetle ilim heyetlerine hazırlatılıp getirilmiş bir vesikadır. Fakat geçen zaman içinde anlıyoruz ve görüyoruz ki bu kanunun birtakım eksiklikleri de vardır. Bu itibarla bu eksikliklerin tamamlanması lâzımdır. Bilhassa 3 noktadan kanunun değiştirilmesi lüzumuna kaani bulunuyorum:

Evvelâ seçim sisteminin değiştirilmesi gerekmektedir. Mutlak olarak sistemi, vatandaşların reylerini temsil edecek demokratik bir meclisin kurulmasına mâni olmaktadır. Rey sahibi olan vatandaşlardan % 51 nin reyini her hangi bir parti aldı mı bütün milletvekillerini o parti çıkarabilmektedir. Diğer parti reylerin % 49 unu dahi asla vatandaşların bu büyük itimadına rağmen kendisini Mecliste temsile imkân bulamamaktadır. Bu, doğru değildir. Binaenaleyh bu sistemin değiştirilmesi lâzımdır. O halde ya seçim bölgelerini küçültmek veya temsili nispiye gitmek veyahut ta Amerika'da tatbik edilmekte olan, tek liste usulüne gitmek mecburiyetindeyiz. Yani, devlet eliyle nazmetler tesbit edi-

lir, halka ilân olunur. Seçim kurulu oy pusulalarını dağıtır, seçmenler bu listeler üzerinde istediklerini seçerler, oyları sandıklarına atarlar. Bu takdirde listede kalanlar seçimi kazanmış addolunurlar.

Üçüncü nokta olarak adli teminatın tamamlanması lâzımgeldiğinden bahsedeceğim. Demokrat Parti, ilim heyetine verdiği raporda tam bir adli sistemi ileri sürmüş bulunmaktaydı. Maalesef geçen Meclis tarafından milletvekilleri mazbatalarının Meclis tarafından tasdikı kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu, doğru değildir; zira bazı politik hareketlerin vukuuna sebep olur. Binaenaleyh bunun, Meclis dışında hukuki bir görüşle kurulmuş bir heyete verilmesi lâzımgelir. Bu bakımdan Seçim Kanununun değişmesi lüzumuna kaaniim.

Son nokta olarak da milletvekillerinin sayısının çok olduğuna temas edeceğim. Yine Demokrat Parti ilim heyetine verdiği raporda, hatırladığıma göre, 70 binde bir milletvekili seçilmesini ileri sürmüştü. Bugün Demokrat Parti ekseriyette bulunmaktadır, artık bunu tahakkuk ettirmesi lâzımdır. Hakikaten milletvekilleri sayısının bu milletin ihtiyacına nazaran çok olduğunu tahmin ediyorum. Binaenaleyh 70 veya 80 binde bir milletvekilinin çıkarılması bakımından kanunumuzun değiştirilmesini lüzumlu addeylemekteyim. Bu bakımdan Seçim Kanunu ele alınırsa 1954 seçimlerinden sonra hakiki demokrasiye varabileceğimizi veya yaklaşılabileceğimizi tahmin ediyorum. Bilhassa, ekseriyet partisi arkadaşlarımızın devre bitmeden önce bu hususta bir karar almaları ve Seçim Kanununa ve Anayasaya ait projelerin yine önceden bir ilim heyeti tarafından hazırlandıktan sonra Meclise getirilmesi uygun olur.

Meclisi alâkadar etmesi itibariyle bir noktaya temas edeceğim : Arkadaşlar, bendeniz Riyasetten şikâyetçiyim. Riyaset Divanını teşkil eden arkadaşlar, zaman zaman muhalefete ve müstakillere haksızlık etmektedir. (Soldan gürültüler, öyle bir şey yoktur sesleri).

BAŞKAN — Öyle bir şey yapılmamıştır.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Halbuki, bilirsiniz ki reisliğe seçilen arkadaşlar bütün Meclis tarafından seçilirler. Bunlar muhterem zevattırlar ve kendilerinin itibarı ve şahsi prestijleri vardır. Hepimiz reylerimizi onlara kullanmaktayız. Onlar Meclisi idare ederler-

ken muhalefet, muvafakat ve müstakil diye bir tefrik yapmamalıdır. (Soldan gürültüler).

BAŞKAN — Öyle bir tefrik yapılmamıştır ve yapılmaz da.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Bendeniz de yapılmamasını temenni ediyorum. Yapılmamış olduğunu farzetsek dahi muhterem başkanlarımızın söz verirken, keserken iktidar veya muhalefet partili milletvekili arasında herhangi bir tefrik yapmamalarını bendeniz rica ediyorum. Eğer yapılmışsa yapılmamalı, yapılmamışsa mesele yoktur. İhtizâz bütün arkadaşlara müsavi şekilde tatbik edilmelidir.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Yarın bunları Ulus yazacak Kemal Bey..

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Yazar veya yazmaz, o beni alâkadar etmez. Ben kendim de yazması ricaında bulunmam ama herhangi bir arkadaşın sözünü yazar veya yazmaz o, matbuatın kendi takdir hakkına kalmış bir şeydir. Ben şahsen propaganda için konuşacak bir şahıs değilim, buna ihtiyacım da yoktur sayın doktorum.

Efendim, zamanım kaldığı için bir noktaya daha temas edeceğim. Bilhassa matbuat ve efkârı umumiye alâkadar eden masuniyeti teşriyeden bahsetmek istiyorum. Bazı arkadaşlar buradan teşrii masuniyetlerinin kaldırılmasını bizzat istediler. Alman, Fransız, İsviçre kitaplarını tetkik ettim, bu tetkikatımın neticesi olarak daha evvel şunu arz edeyim ki; masuniyeti teşriye müessesesi milletvekilinin şahsına tanınmış bir hak değildir. Bunu bilhassa efkârı umumiyenin ıttılama arz ederim. Milletvekilinin hakikaten serbest olarak vazifesini yapabilmesi için bu hak Parlâmentolara ve Meclislere tammmıştır. Binaenaleyh herhangi bir vatandaşın şu veya bu milletvekilinin masuniyetinin kaldırılmamış olmasından şikâyet etmesi haksızdır. Masuniyeti teşriye müessesesi tamamen bir nizâmı âmm müessesesidir; milletvekilinin isteğiyle kaldırılmaz. Nitekim bizim İş Tüzüğüümüzde de (milletvekilinin istemi bu masuniyetin kaldırılmasına kifayet etmez) diyen bir madde bulunmaktadır. Efkarı umumiye bunun bu şekilde, lüzumlu bir müessese olduğunu arz ettikten sonra şunu söylemek isterim ki, Meclis muayyen hallerde ağır cezalı ve sair suçlarda, milletvekilinin teşrii masuniye-

tini kaldırmak mecburiyetindedir ve buna riayet olunmaktadır. Bunun dışında, mutlak kaldırma şartları içine girmiyen hallerde, bâzı arkadaşların taleplerine rağmen kaldırma cihtine gidilmemiştir. Hakikatı halde bunda ısrar olunması yerindedir. Ancak bâzı arkadaşlar...

BAŞKAN — Vaktiniz doldu.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Biliyorum. Bâzı suçlar vardır ki, bunlar hacaletaverdir. Talep edildiği anda bunu kaldırmak Meclisin prestijini yükseltmek ve o milletvekilinin kendini müdafaa etmesi imkânını vermek bakımından yerindedir. Binaenaleyh vazifeyi suiistimal gibi yüz kızartıcı bir suç atfedildiği takdirde masuniyeti teşriyenin kaldırılması cihtine gidilmelerini rica ederim. Mâruzatım bundan ibarettir.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım, Büyük Millet Meclisi Bütçesi münasebetiyle Bütçe Komisyonu raporunda yazılmış olan bir temenniyi burada açıklamak istedim.

Bütçe Komisyonu temenniler kısmında Millî Sarayların Büyük Millet Meclisinden ayrılarak salâhiyetli ve mesul makamlara bağlanması hususunda bir temenni izhar etmiş bulunmaktadır. Hakikaten Millî Sarayların bugüne kadar sürüp gelen idare tarzı memnuniyetbahş bir halde değildir. Bu bakımdan Bütçe Komisyonunun bu husustaki temennisine iştirak eder ve Başkanlık Divanının bir kanun teklifiyle gelerek Millî Sarayların mesul ve salâhiyetli bir makama tevdi edilmesi hususunda bir tedbir elmasını mümkün kılmasını rica ederim.

Yine Meclis Bütçesinin konuşulması münasebetiyle başka bir mevzu da temas etmek istiyorum. Geçen sene bu bütçe konuşulurken, arkadaşlardan bir kısmı bir teklifte bulunarak, tek metin kanunların çıkarılması için bütçeye 50 bin liralık bir tahsisat konmasını istemişlerdi.

O zaman Bütçe Komisyonu adına konuşan arkadaş «Henüz bu hususta bir hazırlık olmadığına göre, verilecek parayı sarfetmeye imkân olmayacaktır, bu sene bu parayı koymıyalım, gerekli hazırlık yapılsın, ondan sonra bu parayı bütçeye koyalım» demişlerdi.

Bu nene de Meclis Bütçesinde tek metin kanunların çıkarılması hususunda her hangi bir tahsisat konmuş değildir. Bu tahsisatın yalnız

Büyük Millet Meclisi Bütçesinde bulunması lâzım olduğu kanaatinde değilim. Bunun yeri bilhassa Başbakanlık Bütçesidir. Müdevvenat Umum Müdürlüğüdür. Fakat Başbakanlık Bütçesinde de böyle bir tahsisat mevcut olmadığına göre bu hususta vardığım netice şudur ki; Hükümet bu hususta her hangi bir tetkikat yapmış değildir. Acaba bu tetkikat hakikaten yapılmamış mıdır, yoksa henüz Hükümetin aklına böyle bir şey gelmemiş midir? Geldi ise tetkikatı var mıdır? Bu hususu Hükümetten öğrenmek istiyorum.

Hakikaten tek metin kanun çıkarılması bugün medeni memleketlerin takip etmekte oldukları bir usuldür. Küçük İsviçre 1848 den 1948 e kadar olan 100 senelik kanunları 9-10 cilt içerisinde toplamış ve birleştirmiş bulunmaktadır. Bunun tatbikatına 1946 da geçmiş ve 1948 de bitirmiştir. Yani bu kanunları toplama ve birleştirme işini iki sene zarfında bitirmiştir. Hattâ çıkarmış olduğu mecelleye bu ciltler içinde bulunmayan kanunlar kaldırılmıştır diye bir hüküm de koymuştur. Bizim bu dereceye kadar varıp varmayacağımızı bilmiyorum, fakat her halde tek bir metin altında bu kanunları toplamaya ve birleştirmeye lüzum ve zaruret vardır. Bugün kanunlarımızın hangileri meriyettedir, hangileri meriyetten kaldırılmıştır, bunu değil memurlarımız, hâkimlerimiz dahi bilmemektedir. Çünkü koskoca bir kanunlar manzumesi içinde bulunuyoruz. Bu iş yapılırsa bu hususta sarfedilen para heder edilmiş de olmayacaktır, hususi şahıslardan bu paranın bir kısmını satışla almak mümkündür. Mümkün olmasa dahi hâkimlerimizin ve diğer memurlarımızın kanunların tatbikatında ellerinde böyle bir mecele bulursan, işlerin veriminde bir fazlalık olacağından, bu hususta sarfedeceğimiz paranın kat kat fazlasını elde edeceğimize kaniim. Bu hususta Hükümetin tetkikatta bulunmasını ve gelecek yıl içinde bunun bir kanun projesi şeklinde önümüze getirilmesini bilhassa rica etmek isterim.

Arkadaşımız Türkoğlu'nun masuniyeti teşriye prensibi hakkında söylemiş oldukları sözlerle bendeniz de iştirak ederim. Çünkü masuniyet meselesi, milletvekilinin şahsına taallük eden bir şey değildir. O, milletvekilinin vazifesini iyi yapabilmesi için vazife bakımından tanınmış bir muafiyettir. Yalnız şunu da göz önünde bulundurmak lâzımdır ki, modern Anayasalar mil-

letvekilliği dokunulmazlığı meselesini, eskiden olduğu ve şimdi bizim Anayasamızda mevcut bulunduğu gibi, çok geniş mânada anlamaktadır; bunu milletvekilinin, vazifesini ifa bakımından işliyebileceği bazı suçlardan dolayı kendisinin takibat altına alınmaması mânasına almaktadır. Bu itibarla bu vazifenin ifasıyla ilgili olmayan âdi suçların takibedilmesi hususunda yeni imkânlar açılmış bulunmaktadır. Modern anayasalar bunu kendi hükümleri içine almakta, alelâde suçlardan dolayı takibatı kabul etmektedirler. Bu doğrudan doğruya otomatik olarak bir takibata girişmek mânasına alınabileceği gibi masuniyetin bu husustaki suçların takibi bakımından kaldırılması mânasına da alınabilir. Anayasa üzerinde yapılacak tadilâtta bunun da nazarı dikkate alınması gerektiği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Abdürrahman Boyacıgiller!

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; sayın arkadaşım Necip Bilge'nin tek metin kanunlar mevzuuna temas etmesi beni kürsüye gelmek gibi bir vazifeye davet mahiyetini arzemiş bulunmaktadır.

Hatırlarsınız, bu kanunlarımızı ve nizamnamelerimizi tevhit mevzuunda bendeniz bir hayli emek sarfetmiştim. Sayın Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Samet Ağaoğlu ile aramızda geçmiş olan bir konuşmada Hükümet bu işe angaje olmuştu. Aradan bir yıl geçtiği halde Hükümette bu yolda bir hareket görmediğimden, bendeniz âcizane İsviçre'nin yaptığı tek metin sistematik kanunları tetkik ederek, kendi anlayışına göre, bir kanun teklifiyle hâdiseyi Meclise intikal ettirmiş bulunmaktayım. Bu teklifin Adalet Komisyonunda konuşulması sırasında Adalet Bakanı olan arkadaşımız, İsviçre Federal Devletinin meydana getirmiş olduğu bu eserin tetkik edilebilmesi için mehil istemiş ve kanun teklifim, bu tetkikatin yapılması için, icabeden vesailin celbine değin, tehir edilmiş bulunmaktadır. Arkadaşıma, bana bu mevzuda konuşma vesilesi verdiğinden dolayı teşekkür ederim.

Arkadşlar, bu çok mühim bir iştir. Bu memleketin mevzuatı, - tadilleri, ekleri nizamname ve tamimleriyle - çok dağınık, kaldıkça Devlet memurları ve Devlet idaresinin işlerini üzerine alan arkadaşlar ve hele memleketin en hücre köşelerinde vazife gören Devlet memurları

en son tadiller şöyle dursun, yeni çıkan kanunları dahi tetkik etme imkânına malik değildirler. Kaymakam, vali, hâkim, saveılar ancak kendi bütçelerinden ayırdıkları paralarla kendilerine taallük eden kanunun tadillerini takip etmektedir.

Muhterem arkadaşlar; Bu işi iki kanlıdan yapmak mümkündür. Yalnız kanun ve nizamnameleri, Başbakanlığın (ki, Başbakanlık Bütçesinde de arzedeceğim) Müdevvenat Umum Müdürlüğü kanalıyla temini mümkündür. Arkadaşımız Necip Bilge'nin bahsettiği ve bendenizin temas ettiğim İsviçre Federal Devletinin meydana getirdiği kanun, sistematik kanundur. Tek metin halinde Federal Meclise arzedilmiş ve o yolda hiç tadil yapılmadan kabul edilmiştir. Bu muazzam bir iştir. Fakat hususi hayatımızda gördüğümüz vehile bugün rahmetli Edip Ergin ve bugün serbest bir avukat olan bir profesör arkadaşımız bu kanun ve nizamnameleri tek metin dahilinde derlemişler ve bugün Devlet daireleri bu tek metinden istifade etmektedirler. Fakat ne de olsa ihtiyaca salih değildir, hataları vardır ve resmî bir metin değildir. Bu itibarla bu işin resmileştirilmesi ve hususi çalışmalarla mütenazır olarak Devletin kendisi ve memurlarının ihtiyacı için muhtaç olduğu bütün kanunların tek metin haline getirilmesi mümkündür. Temennimiz bu işin bir an evvel Hükümet tarafından ele alınması şeklinde tecelli etmiştir.

Muhterem arkadaşlar, iktidara gelmiş olan Demokrat Parti seçim zamanlarında Anayasa tadilatını yapacağını vadedmiş, Hükümet, beyanname ve programlarında bu esası açık olarak ifade eylemiştir. Bizim görüşümüz; hali hazırda çalışmalar ancak Anayasanın konuşulan Türkçe'ye çevrilmesinden ibarettir. Halbuki, bu Meclis kurucu, Meclis karakterindedir. 1954 seçimlerine kadar beklemeden bu husustaki çalışmalarımızı hızlandırmak mecburiyetindeyiz. Birçok devletler ve en başta Fransa ve İtalya, zamanın ihtiyaçlarına göre anayasalarını çok demokratik bir şekle sokmuşlardır. Biz de bu hamlenin içindeyiz. Binaenaleyh Anayasa tadilatımızı hızlandırmak ve şimdiden başlayarak ve partilerin bu görüşmelere iştirakini temin eylemek mecburiyetindeyiz. Günün ve memleketin ihtiyaçlarına göre tadilatı hazırlamakta bir taraftan ilmi heyetler çalışırken diğer taraftan da komisyonlarda bu işe başlamalıyız. Netice Meclise bir an evvel getirilmelidir. Çünkü bu işte

Meclis hakem olacaktır. Parlâmentoları çift meclise istinat etmektedir. Anayasa tadilinde esas tutulacak mevzulardan birisi de budur. Sistematik mürakabeyi Meclis içinde tesis edebilmek için ikinci bir meclisin ihdasına zaruret vardır. Zannediyorum muvafık ve muhalif arkadaşlar arasında bu prensipte ayrılık bulunmamaktadır.

Muhterem arkadaşlar; memleketimizde halledilmemiş mesele; kanunların Anayasaya muhalefeti derecesinin bugün arzettiği manzaradır. Bu mevzuu kesin olarak halletmek zamanının geldiğini diğer memleketlerin modern anayasalarındaki hükümler göstermektedir. Modern anayasalı devletlerde, anayasa mahkemeleri, yüksek mahkemeler kurulmuştur ve bir kanunun Anayasaya muhalefeti iddia eden bir vatan-daş veya bir teşekkül çıktığı zaman bu mahkeme bu işi halletmektedir.

Memleketimizin sosyal ve ekonomik şartlarına uygun olarak, hangi yolun takip edilmesi lâzımgeldiği noktasında, Anayasa tadili nazarı itibara alınırken durmak sırası gelmiş olan bir meseledir zannediyorum.

Muhterem arkadaşlar; D. P. programında (Genel Başkan seçildiği zaman parti başkanlığından ayrılır) diye bir kayıt olduğu halde; Halk Partisi Genel Başkanı, Cumhurbaşkanlığı seçildiği zaman dâhi, parti başkanı olarak kalmaktadır. Görülüyor ki, henüz partiler arasında bu hususta bir müşareket vâkı değildir. Bu prensibi halletmenin zamanı gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı milletin malıdır, Devletin başkanıdır; bu itibarla doğrudan doğruya halk tarafından seçilmelidir. Birçok memleketler bunu kabul etmişlerdir. Bu da Anayasaya taallük eden bir mevzudur. Bütün partiler bu prensipte noktai nazarlarını ilim heyetine bildirir veya Hükümet tarafından Anayasanın tadili üzerinde bir çalışma olursa veya Meclis tarafından Anayasaya uygun bir teklif vuku bulursa bunu halletmek icabedecektir.

Bendenizin mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Müfit Erkuyumeu!

MÜFİT ERKUYUMCU (Bahkesir) — Muhterem arkadaşlar; ben de masuniyeti teşriyeden bir nebze bahsetmek istiyorum.

Kemal Türkoğlu arkadaşımız masuniyeti teşriye meselesinin milletvekili için bir imtiyaz

olmadığını ve kendisi arzu ederse masuniyeti teşriyenin ref'i icabettiğini söylediler.

Arkadaşlar; hakikaten milletvekilleri için masuniyeti teşriye müessesesi bir imtiyaz değildir; fakat teşriî vazifelerini lâyikiyle, her türlü tesirden âzade olarak yapabilmelerini temin için kabul edilmiş bir teminatır. Bu itibarla milletvekillerinin arzusu üzerine masuniyeti teşriyesinin ref'ine karar verilmesine şimdiki halde Anayasa ve İçtüzük hükümlerimiz müsait değildir. Anayasamız ve İçtüzüğümüzün 180 ve 181 nei maddeleri milletvekillerinin ne gibi hallerde masuniyeti teşriyesinin ref'i icabedeceğini tasrih etmiş bulunmaktadır. Nitekim Anayasa'nın 12 nei maddesi mücazâtı terhibiyeden madut olan suçları sarîh olarak saymış ve bu suçların sübutu halinde masuniyeti teşriyenin ref'edilmesine müsaade etmiştir. Bu sarîh hükümler muvacehesinde milletvekili arzu etse dahi masuniyeti teşriyesinin kaldırılmasına imkân yoktur. Esasen İçtüzük'ün 181 nei maddesinde (milletvekillerinin arzusu bu mevzuda kâfi gelmez) şeklinde açık bir hüküm mevcuttur. Bu itibarla, milletvekillerinin arzusu üzerine masuniyeti teşriyelerinin ref'ine imkân olmadığını izah için söz almış bulunuyorum.

Mâruzatım bundan ibarettir.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) — Arkadaşlar temas etmediği için bu mevzu bana kaldı. Biz zenginlik muvacehesinde fakir bir durumdayız: üç tane Meclis binamız var; fakat bugün sıkıntıda bulunuyoruz. Mevcut odalar encümenlerin ihtiyacını karşılamıyor. Ekseriya kütüphanede toplanıyoruz; sözler ve sesler ihtilât halinde kalıyor. Bu itibarla varmak istediğim netice şudur: Mülkiyet meselesi henüz halledilmediği için kapalı kalmış bulunan eski; tarihî Meclis binasından encümenler namına da istifade etmek hususunu bilmem Başkanlık Divanı aradı mı, aramadı mı?

Mâruzatım bu kadar efendim.

BAŞKAN — Komisyonların Meclis binası içinde bulunması lâzım efendim.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, bendenize cevap verdiler. Sayın arkadaşım Müfit Erkuyumeu bir bakıma haklıdır. Esasen bâzı noktalar üzerinde birleşiyoruz.

Masuniyeti teşriye müessesesi milletvekiline tanınmış bir hak değildir, Meclise aittir. Bu bir nizamı âmme kaidesidir; buna sıkı surette bağlanmak lâzımdır.

Arz edeyim ki, masuniyeti teşriye «immünité» iki müesseseden ibarettir : Biri ademi mesuliyet, (irresponsabilité), ikincisi dokunulmazlık yani (inviolabilité). Bunun ikisi de Anayasamızın 17 nci maddesinde tesbit edilmiş bulunmaktadır. Birinci fıkra ademi mesuliyete taallük etmektedir. Meclis dahi bu masuniyeti kaldırmaz.

Bu fıkrayı okuyorum : «Bir milletvekili ne Meclis içindeki oy, düşünce ve demeçlerinden, ne de Meclisteki oy, düşünce ve demeçlerini Meclis dışında söylemek ve ağıza vurmaktan sorumlu değildir.»

Binaenaleyh bu mutlak olan masuniyet hiçbir zaman refedilemez ve hiçbir suretle cezaya mevzu teşkil edemez. Her milletvekili Meclis içinde istediği gibi konuşur, istediği gibi rey verir ve bu konuşmalarını istediği gibi dışarıda söyler. Bu, mutlak masuniyettir, ademi masuniyettir.

Bunun dışında ikinci fıkra ise bir dokunulmazlık, bir muafiyet tesis etmektedir. Bu halde suç belki vardır. Ancak milletvekilliği sıfatı bulunduğu ve masuniyet kaldırılmadığı müddetçe takibat yapılamaz. Fıkra şöyle diyor :

«Şçininden gerek önce ve gerek sonra üstüne suç atılan bir milletvekili Kamutayın kararı olmadıkça sanık olarak sorgulanamaz, tutulamaz ve yargılanamaz.»

Binaenaleyh bir milletvekili iki türlü suç işleyebilir :

Meclis konuşmasından dolayı cezai mesuliyeti icabettiren bir suç işler; meselâ her hangi bir vatandaşa karşı hakeretamiz bir söz sarfeder ve bundan dolayı ne masuniyetinin kaldırılması mevzuubahis olur, ne de milletvekilliği sıfatını kaybettiği gün hakkında cezai veya hukuki tatbikat yapılabilir. Fakat bunun dışında milletvekilliği vazifesiyle hiç alâkası olmayan âdi birtakım suçlar vardır. Bir milletvekili her hangi bir münakaşa esnasında hususi hayatında birisine hakaret ederse bu, suçtur ve cezayı müstelzimidir. Ancak ikinci fıkra mucibince Meclis tarafından teşriî masuniyeti kaldırılmadıkça hakkında takibat yapılamaz. Bendeniz bu

ikinci masuniyetin dahi bir intizamı âmme unsuru olduğunu söyledim, Meclisin de hakikaten öyle ufak tefek tezvirata alet olacak hallerde masuniyetin kaldırılmaması yolundaki kararlarına sadık kalmasını istedim. Ancak gördünüz ki; bu devrede 20 den fazla muhterem arkadaşımızın hakikaten birçoğu suç teşkil etmeyen birtakım meselelerden dolayı mâsuniyeti teşriîyelerinin kaldırılması istendi. Bu, efkârı umumiyede, sanki suçlular himaye ediliyormuş gibi yanlış bir zehap uyandırdı. Yine gördük ki, bâzı muhterem arkadaşlar masuniyeti teşriîyelerinin kaldırılmasını kendileri istediler. Neden? Çünkü onlara suçları olmadığı halde yüz kızartıcı suçlar isnat edilmiştir. Bu arkadaşlar neden töhmet altında kalsınlar, neden hakikaten suçlu olmadıklarını ispat etmek için dahi mahkemeye gidemesinler? Binaenaleyh masuniyeti teşriîyesinin bu bakımdan da kaldırılmaması o milletvekilinin aleyhindedir. Dört sene için bir milletvekili Meclise geliyor, farzedelim kendisine doğru veya yanlış bir suç isnat ediliyor, bu milletvekili dört sene kendisini tebriye imkânına malik değildir. Sonra bu hal o milletvekili için seçim esnasında propaganda vasıtası olarak hasımları tarafından kullanılıyor. Evet masuniyet meselesinde Meclis İç Tüzüğe göre tamamen hâkimdir. İç Tüzüğün maddeci mahsusası ilgili milletvekilinin talebini kâfi görmüyor. Onun için bu hususta müspet bir karara varılması lâzımdır. Sorumsuzluğun kaldırılmasını İç Tüzük men'etmiş değildir. Benim ricam; milletvekiline müdafaa hakkının verilmesidir, gider mahkemeye, suçlu olmadığımı ispat eder ve yine eskisi gibi milletvekili olarak Meclise gelir vazifesini görür. Masuniyeti teşriîyesi kalkan bir kimsenin milletvekilliği devam eder. Mahkemeye gider suç işlemediğini ispat eder, eskiden olduğu gibi tertemiz bir milletvekili olarak Meclise avdet eder. Bu itibarla bu müdafaa hakkını tanımak hem Meclisin prestiji, hem o milletvekilinin şahsi hukukunu müdafaa etmesi ve nihayet seçimlerde aleyhinde bir propaganda olmaması bakımından faydalıdır. Meclis, isterse talebe rağmen kaldırmıyabilir, fakat kaldırabilir de. Meselâ vazifesini suiistimalle itham edilen bir milletvekilinin vazifesini suiistimal etmediğini ispat etmesine fırsat verilmelidir. Bu, hem Meclis için, hem de o milletvekili için iyidir. Mec-

lisin, masuniyeti kaldırma salâhiyeti vardır. Hiç olmazsa talep vukuunda bundan istifade edilmesini bendeniz istedim.

BAŞKAN — Cezmi Türk.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Efendim, müzakereler bu safhaya intikal ettikten ve Meclis çalışmalarının teferruatına girildikten sonra ben de bâzı meseleler için huzurunuzu işgal etmek zaruretinde kaldım, özürdilerim. Meclis çalışmaları içinde milletvekili arkadaşların da birbirlerine karşı vazife ve vecibeleri olduğu kanaatindeyim. Bir hüsnü tesadüf eseri olarak Kemal Türkoğlu arkadaşımın temas ettiği noktaya ben de temas etmek istiyorum. Hiçbir milletvekili bu Meclisteki hareketinden dolayı sorumlu tutulamaz. 9 aydan beri başımdan geçmekte olan bir vakayı arz etmek istiyorum. Bâzı milletvekilleri- nin aleyhimde yazı yazdıklarını, hattâ ellerimin titrediğine varıncaya kadar gazetelerde neşriyat yapmakta olduklarını görmekteyim. Şahsımla uğraşmakta, hattâ hastalık teşhisleri dahi koymaktadırlar. Bunu eza duyarak arz ediyorum. Bir vakıa olarak arz ediyorum ki; birçok aksiyonerleri milletvekili olan Zafer Gazetesinin birinci sayfasından sonuncu sayfasına kadar hakkımda çıkmadık yazı bırakmadılar. Şahsımı ilgilendirdiği için yakinen takip zaruretinde kalıyorum.

BAŞKAN — Şahsi konuşmayınız; mevzua geçiniz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Bir milletvekilinin Meclis içi çalışmasında kendimi bir vaka olarak gösteriyorum. Milletvekili olan burada ekseriya gördüğüm milletvekili arkadaşlarımın; benim buradaki beyanlarım ve hareketlerim üzerine ertesi gün gazetelerde hakkımda yazı yazmaları Anayasa hukukuna aykırı geliyor bana. Onlar da buraya gelip benim gibi yemin ettiler. Bir milletvekilinin Meclis kürsüsünde vâkı beyan ve hareketlerinden ve bunları dışarda söylemesinden dolayı mesul olmayacağını kabul ettikleri halde aynı milletvekili arkadaşlar; kendi intifa hakları bulunan ve idare ettikleri gazetelerde yazı yazarak bana ve benim gibilere Meclis dışından tethiş yapmak istiyorlarsa yanıhıyorlar. Yalnız Meclis konuşmalarında, karşı karşıya, milletvekili arkadaşlar olarak, bir birimizin hususiyetlerini elé elir ve fiilen bu gibi hareketlere tevessül etmekte devam edersek bunu, Meclis

çalışmalarımızın yarımı için iyi bir hareket olarak görmüyorum. Bu cidden kötü bir yoldur.

BAŞKAN — Meclis çalışmalarına taallûk eden husus hakkında konuşunuz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — O mevzuda konuşuyorum. Evvelece arz ettim, yine de söylüyorum: Memleket meselelerine ait bir fikirleri varsa, mukabelelerini bu mukaddes kürsüden yine fikirle yapabilirler.

BAŞKAN — Müfit Erkuymeu.

MÜFİT ERKUYUMCU (Bahkesir) — Muh- terem arkadaşlar; Meclisin bu mevzudaki hassasiyetini görüyorum. Anayasanın bu mevzua taallûk eden maddesini okuyayım. (Lüzum yok sesleri).

Arkadaşım, «Buna mâni olan nedir» buyurdular. Kendilerine sarahatle arz edeyim ki, Anayasa ve İktüzük mânidir.

BAŞKAN — Başka söz istiyen olmadığına göre bölümlere geçilmesini oyunuza arz ediyorum.

B.	Lira
101 Ödenekler	6 740 755
BAŞKAN — Kabul edenler. . .	
Etmeyenler. . .	Kabul Edilmiştir.
102 Denetçi ücreti	2 030
BAŞKAN — Kabul edenler. . .	
Etmeyenler. . .	Kabul Edilmiştir.
103 Üyelerin yollukları	1 458 000
BAŞKAN — Kabul edenler. . .	
Etmeyenler. . .	Kabul Edilmiştir.
201 Aylıklar	790 371
BAŞKAN — Kabul edenler. . .	
Etmeyenler. . .	Kabul Edilmiştir.
202 Ücretler	558 000
BAŞKAN — Bu bölüm için verilmiş önerge- ler var.	

Yüksek Başkanlığa

21. II. 1952

Meclisimizin Milletlerarası Kurumlar ve parlamen-olarla olan münasebat ve muhaberatında daimî bir mütercime ve dil bilir bir daktiloya ihtiyacı olduğunu nazara alan 1952 yılı B. M. M. Bütçe tasarısı, (D) cetvelinde bir mütercim ile bir dil bilir daktilo kadrosu koymuştur. Bu

kadroların aynen ipkasını, lüzumuna binaen saygı ile talebederiz.

Afyon K.	Bursa	Manisa
Avni Tan	A. Erozan	N. Körez
Kars	Kars	Niğde
A. Çetin	L. Aküzüm	N. Bilge
Bolu	Urfa	Kayseri
Z. Danışman	N. Açıanal	F. Apaydın
İsparta	Bingöl	İsparta
S. Bilgiç	F. Düşünsel	T. Tola
Konya	Bursa	Zonguldak
M. Obuz	H. Şaman	R. Sivişoğlu
Konya	Rize	Trabzon
H. Ölçmen	A. Morgil	H. Orhon
Çanakkale	Giresun	Çanakkale
Ö. Mart	D. Köymen	K. Akmanlar
Çorum	Seyhan	Zonguldak
A. Başbüyük	C. Türk	A. Boyacıgiller
Sivas	Niğde	Muğla
S. Z. Örs	H. Yurdakul	N. Poyrazoğlu
Zonguldak		Elâziğ
A. R. İncealemdaroğlu		Ş. Yazman
Muğla	Antalya	Erzurum
Z. Mandalinci	N. Ş. Nabel	B. Dülger
Maras	Kayseri	Seyhan
A. Kadoğlu	S. H. Ürgüblü	S. Barı
İzmir	İsparta	Kayseri
Sadık Giz	R. Turgut	Z. Turgut
İzmir	Kayseri	Giresun
C. Baban	İ. Berkok	T. İnang
Ağrı	Kayseri	Kayseri
C. Yardımcı	İ. Kirazoğlu	F. Apaydın
İzmir	Erzurum	Çanakkale
O. Kapani	R. S. Burçak	S. Endik
Seyhan	Çorum	Gümüşane
R. O. Arık	S. Baran	V. M. Kocatürk
Gaziantep		Maras
C. San		R. Öksüz
Burdur		Afyon K.
M. Özbey		Süleyman Kerman

BAŞKAN — Diğer bir önerge vardır, onu da okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

21. II. 1952

Millî Sarayların salon ve odalarında mevcut kanape ve koltuk gibi bütün eşyalarla perdeler binaların inşa tarihlerine göre o günkü Türk sanat motifiyle renklerini ihtiva eden Hereke Fabrikasında hususi surette tesis olunan tezgâh-

larda her oda ve salonların tezyinatına bir ahenk teşkil eder surette imal edilmiş kumaşlarla döşenmiştir.

Bunlardan zamanla eskimiş olanlardan bir müddet önce Hereke fabrikasından alınıp Saraylar Müdürlüğünde kurulan tezgâhlarla bu kumaşları dokuyabilecek hayatta kalan ancak birkaç usta marifetiyle tamamen benzerleri yapılarak yenilenmesi mümkün olabilmiş fakat bu meyanda asıl mühim kısmını teşkil eden ve çok eskimiş olanları değiştirilmemiştir.

Türk sanatının hakiki bir ifadesini taşıyan bu eserlerin haliyle bırakılması bir, iki sanat-kârın da ölmesiyle yerine konması imkânı kalmıyacaktır.

Gerek ayrı ayrı ve gerek umumi olarak tetkik edildiği zaman Türk sanatının kudretine bir delil teşkil edecek mahiyet arz etmek ve bundan başka tarihe bağlı büyük bir değeri olan ifadeleri ile her hangi bir surette aynı vasıfta olmak üzere hariçten tedarikine de imkân olmaması keyfiyeti göz önünde tutularak hüsnü muhafazaları lüzumlu olduğuna kanaat getirilmiştir.

Bunun temini için de Büyük Millet Meclisi 1952 Bütçesinin 302 nci bölümünün 2 nci döne-me ve demirbaş tertibine 45 000 ve bunların personel ücretlerine karşılık olarak 202 nci bölümün 12 nci maddesine 12 900 liranın eklenmesini ve D cetveline de aşağıda yazılı kadronun ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Lira	Aded		Yıllığı
250	1	Dokuma memuru	3 000
250	1	» »	3 000
200	2	Kumaş dokumacısı	4 800
175	1	» masıracısı	2 100
			12 900

Bilecik	Ankara	Muğla
İ. Aşkın	T. V. Öz	Z. Mandalinci
Tokad	Urfa	Afyon K.
A. Gürkan	R. K. Timuroğlu	A. Tan
Maras	Maras	Burdur
A. Kadoğlu	M. Özsoy	M. Özbey
Bursa	Kayseri	Tokad
A. Erozan	İ. Kirazoğlu	S. Atanç
Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli
S. Önhon	H. Başak	S. Kalemcioglu

Kocaeli	Kocaeli	Kayseri
Lâtfi Tokoğlu	Y. Kişioğlu	Z. Atığ
Yozgad	Yozgad	Seyhan
H. Tatlıoğlu	Y. Karşlıoğlu	Z. Akçalı
Bursa	Bolu	Bolu
M. San	K. Kozak	Z. Danışman
Gaziantep	İçel	Erzurum
C. San	H. Fırat	R. Topçuoğlu
Niğde	Bilecik	Zonguldak
F. Ecer	M. Kurkut	A. R. İncealemdaroğlu
İzmir	Erzurum	Kütahya
C. Tunca	M. Zeren	B. Besin
	Kars	Siird
Okunmadı	A. Çetin	B. Erdem
Tekirdağ	Balıkesir	Balıkesir
Ş. Mocan	A. Kalıpsızoğlu	M. İştin
Seyhan	Erzurum	Afyon K.
S. Bari	S. Erduman	B. Oynaganlı
Afyon K.	Bursa	Aydın
S. Kerman	R. Aybar	Ş. Hasirci
Bingöl	Kütahya	Denizli
F. F. Düşünsel	S. S. Nasuhoğlu	E. Şahin
Elâzığ	Elâzığ	Elâzığ
Ş. Yazman	S. Ergene	H. A. Yöney
Kayseri	Bilecik	Kayseri
İ. Berkok	Talât Oran	Y. Z. Turgut

BAŞKAN — Önce 11 nci madde hakkındaki önerenin görüşülmesini yapacağız.

AVNİ TAN (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlar, Ceza Kanununun 141, 142 nci maddelerinin tadiline mütaallik Kanunun memleket haricinde yanlış anlaşılmasını temin maksadiyle Parlâmentolararası Dergide neşri Meclisimizden talep edilmisti. Meclisin bu hususlarda vazifeli bir mütercimi bulunmadığından bilmecburiye Hariciye ve Adalet bakanlıklarına gönderilen bu kanunun tercüme edilen şekli ancak iki ay sonra Meclise gelebilmiş ve Meclisçe bazı arkadaşlara gösterilerek icabeden vaziyetin sağlanması mümkün olabilmişti. Bu hal Meclisin çalışma mekanizması içindeki büyük bir noksanı göstermektedir. Meclis hayatında Milletlerarası birçok vesikalarn gözden geçirilmesi ve bunların tam bir tercümesinin vücuda getirilerek Milletlerarası vesikalara dayanan mütemadi bir temas tesisi zaruri bulunmaktadır. Bu hâdise Meclis için büyük bir zaruret olduğundan Meclis kadrosuna bir mütercim ile dil bilen bir daktilonun ilâvesi için elli

arkadaşla birlikte bir takrir takdim ettik. Kabulünü rica ederim.

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarımız; bütçenin tanzimi sırasında bir mütercim ile, başkanlığa bağlı dil bilen bir daktilo istemişlerdi. Bunu Bütçe Komisyonunda uzun uzadıya inceledik, ve neticede böyle bir mütercim ile daktiloya lüzum olmadığına kaani olduk. (Neden, neden sesleri) Sebebi şu: Çünkü 750 lira aylık karşılığında bulduğumuz bir mütercim kaç lisan bilir? 3 - 5 lisan bilen bir mütercim 750 lira ile gelip de bu Mecliste çalışmaz. Birincisi bu. Sonra acaba Meclise böyle bir tercüme işi senede acaba kaç defa gelir? (100 defa, 500 defa sesleri) Müsaade buyurun, evvelâ böyle bir mütercime lüzum varmıdır, yok mudur? Bu iş eskiden beri hariciye tarafından yapılageldiği gibi şimdiden sonra da yapılabileceğine kaniyiz. Biz bunun için bu mütercime lüze görmedik.

Gelelim daktiloya : Bu daktilo Başkanlığa ait olacaktır. Ancak Başkanlığa bağlı bir daktilo esasen Kalemi Mahsus Müdürlüğünde bulunduğunu içi buna da lüzum görmedik.

Bu eiheti bu suretle belirttikten sonra, asıl ikinci takrire geliyorum. Bu ikinci takirde arkadaşlarımız diyorlar ki; saraylarda bir dokumacılık işletmesi açalım. Arkadaşlar, bilirsiniz biz daima devleti bu işletmelerden geçmek istiyoruz. Bir de saraylardan Meclise kadar bu işletmelerin kurulmasında hiçbir sebep ve âmîl yoktur. Arkadaşlar, Meclis veya Hükümet bir dokuma tezgâhı işletemez.

BAŞKAN — Takrirleri madde madde cevaplandırsak, öyle halletsek.

ABİDİN POTUOĞLU (Devamla) — Bütçe Komisyonunun verdiği netice mütercim ve daktiloya lüzum olmadığı merkezindedir. Bu kanaatledir ki, bu konuda tasarrufa gittik. Bu takririn reddini rica ediyorum.

BAŞKAN — Abdürrahman Boyacığiller.

ABDÜRRAHMAN BOYACIĞİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; tasarrufları eğer böyle çok mühim olan ve iyi çalışmayı kolaylaştıracak olan mevzularda yapmaya kalkarsak vay halimize.

Muhterem Abidin Potuoğlu arkadaşım Meclise bir mütercimi çok görmesinler. Bu yüzden ne kadar sıkıntı çekildiğini benim gibi birçok arkadaşlar bilirler.

750 lira ile kimsenin gelmeyeceğini söylediler. 750 lira ve hattâ daha az bir para ile tercümeçi bulunabilir. Birçok gençlerimiz, 3-4 dil bilmelerine rağmen, böyle işler peşinde koşmaktadırlar. Mecliste çalıştırılacak (Fransızca, İngilizce, Almanca) veya (Fransızca, İtalyanca, İngilizce) bilen bir mütercim bütün işlerimizin görülmesine imkân vereceğine kaniim. Bu itibarla bunu çok görmiyelim, çok iyi bir iş yapmış oluruz.

İkinci takrire helince: (O sonra sesleri).

Peki onu sonra arz edeyim.

BAŞKAN — Osman Kapani.

OSMAN KAPANI (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, şayet Sayın Potuoğlu arkadaşımız komisyon adına yapılan teklif aleyhinde konuşmamış olsaydı bu konu üzerinde bendeniz de söz almyıyordum. Bugün milletlerarası münasebetler gittikçe gelişmektedir. Bunun neticesi parlâmentolar arasındaki münasebetler de gittikçe inkişaf etmektedir. Binaenaleyh Meclisin emrinde Fransızca ve İngilizce bilen bir tercümana muhakkak ihtiyaç vardır. Sebeplerini arz edeyim:

Avrupa Konseyi çalışmalarına iştirak ederiz. Ciltlerle kitaplar gelir. Bunların tercümesi yukarıda kitaphıkta yoktur. Bu Konsey çalışmalarına bütün arkadaşların ıttıla kesbetmesi, oradaki yapılan işleri takipleri için muhakkak oradaki faaliyeti tercüme etmek lâzımdır. Bunlara bütün milletvekillerinin ıttılâ elzemdir.

Sonra İktisadi İş Birliği çalışmaları var. Keza bunların dokümanları yine Meclise gönderilmektedir. Eğer Mecliste bir tercümanlık ihdas edilmezse o zaman dokümanlardan istifade etmek lisan bilen arkadaşlara münhasır kalacaktır ki bu, hiçbir zaman doğru olamaz. Aynı zamanda bâzı cenebi devlet adamları memleketimizi ziyaret etmektedirler. Bu cenebi devlet adamlarının Meclisimizi de ziyaret ettiklerini müşahade etmekteyiz. Çok defa milletvekili arkadaşlara tercümanlık yapmaları için ricalarda bulunulmaktadır. Kabul etmek lâzımdır ki, milletvekili arkadaşlar bir tercümanlık vazifesini deruhde etmekten kendilerini müstağni sayabilirler. Meclisin emrinde İngilizce ve Fransızcaya hakikaten vakıf bir tercümanlık ihdas edildiği takdirde bunun faydalarından hepimiz müstefit olacağız. Buna kanaatim vardır arkadaşlar. (Ret sesleri) Bu mevzu üzerinde daha fazla huzurunuzu işgal etmiyeceğim. Eskiden Mecliste böyle bir tercümanlığın mevcut bulunduğunu bize söylediler.

Bu tercümanın Meclis çalışmalarında çok faydalı olduğunu eski meclislerde bulunmuş olan arkadaşlarımız izah ettiler. Binaenaleyh Avni Tan ve onunla beraber 53 arkadaşımızın imzasıyla gelen teklifin kabl edilmesini istirham ediyorum.

SUAD HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar, Bütçe Komisyonu sözcülerinin evvelâ Mecliste cenebi lisan faaliyetine fazla ihtiyaç olmadığı hakkındaki noktai nazarlarının ciddî bir tetkika müstenit olmadığı anlaşılıyor. Hakikaten kütüphaneyi teşrif buyurup cenebi âlemle Parlâmentomuzun temaslarını tetkik ederlerse şu vaziyetleri görürler:

Meclis bünyesinde teşekkül etmiş beynelmilel mahiyette üç teşekkül vardır: Birisi Avrupa İstişari Konseyi, ikincisi Beynelmillel Parlâmentolar Birliği, üçüncüsü Avrupa Parlâmentolar Birliği buna ilâveten 1949 senesinden beri de Avrupa İktisadi İş Birliği faaliyette bulunmaktadır. Bütün bunların yanında yeni yeni beynelmilel mahiyette teşekküller Meclisimizle sıkı sıkıya iş birliği haline gelmektedir. Ayrıca İstanbul'daki Beynelmillel Parlâmentolar Birliğinde meclislerin umumi kâtipleri dahi kendi aralarında bir temas ve teşekkül vücuda getirmişlerdir ve bütün Dünya parlâmentolarında mesai tevhidî, masuniyeti teşriîye meseleleri ve müzakere usulleri hakkında müşterek çalışmalar olmaktadır. Bizim Kâtibi Umumimiz de bu mesaiye cidden kıymetli bir gayretle iştirak etmiştir.

Fazla lisan bilen bulunur veya bulunmaz, 700 liraya olur, olmaz; bu, işin esasına tesir etmemelidir. Bulunmazsa konulan tahsisat kalır. Böyle bir mütercim bulunmazsa konulmuş olan para heder olacak değildir, kalır. Bütçede bu gibi vaziyetler vardır. Ve her bütçede birtakım inhilâller olur.

Potuoğlu arkadaşımıza temin ederim ki; kendilerinin söylediği gibi daha şimdiden beş lisan üzerine çalışmaya ihtiyaç yoktur. Alınacak tercümenin Fransızca ve İngilizce bilmesi kâfidir. Bu iki lisanı hakkıyla bilen ve daha da az ücretle çalışmak isteyen insanlar da mevcuttur.

Ben de tahririn kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Ahmet Gürkan. (Vazgeçti sesleri)

Celâl Yardımcı. (Vazgeçti sesleri)

Fehmi Çobanoğlu!

FEHMI ÇOBANOĞLU (Erzurum) — Arkadaşlarım, Meclisin böyle bir tercüme şahsiye-

tine ihtiyacı vardır. Hattâ bir kişi değil, bir heyet olarak buna lüzum vardır. Binaenaleyh Fransızca, İngilizce ve Almanca olmak üzere, 3-4 kişilik bir tercüme heyetine lüzum olduğuna göre, bunu bir heyete tevdi etmek lâzımdır. Böyle bir kadro Meclis kadrosunda yer almayacaksa hariciye teşkilâtımızda vardır, Millî Savunmada da böyle bir tercüme heyeti vardır; bunlara yaptırılabilir. O halde böyle bir masrafa lüzum yoktur.

BAŞKAN — Reye arz etmek üzere önergeyi tekrar okutuyorum.

(Afyon Milletvekili Avni Tan ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu).

HÂDÎ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, mütercim kadrosu (D) cetvelinde yer alamaz. Barem Kanununun 6 ncı maddesine göre mütercim, memur sıfatına haizdir. Memurlar için ay-

rı bir kadro kanununun olması icabeder.

BAŞKAN — Teklifi reye arz ediyorum : Dikkate alanlar. . . Alimyanlar. . . Teklif dikkate alınmıştır, komisyona veriyoruz. (Alkışlar)

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Efendim, önerge kabul edildiğine göre mütercim olarak nazarı itibara alınması lâzımdır. Halbuki 3656 sayılı Kanuna göre (tercüme) olarak kadroya ilâve edilmesi lâzımdır. . . (Gürültüler) Yani 3565 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi mütercim aylıkları fashna girer. Halbuki. . .

BAŞKAN — Takirde yazılmıştır. Ona göre komisyona tevdi ediyoruz.

Vaktin gelmiş olmasına binaen saat 15 te toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 13

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,08

BAŞKAN — Başkanvekili Fikri Apaydın

KÂTİPLER : İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Sedat Baran (Çorum)

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Büyük Millet Meclisi Bütçesinin görüşülmesine devam ediyoruz. 202 ncı bölümün 11 ncı maddesi hakkındaki önerge nazarı dikkate alındığı için bu madde komisyona verilmişti.

Şimdi 12 ncı maddeye taallük eden önergeye gelmiş bulunuyoruz. Bu madde hakkında söz isteyen arkadaşlar var. Söz Ahmet Gürkan'ındır.

AHMET GÜRKAN (Tokat) — Kıymetli arkadaşlarım; saraylarda vaktiyle kurulmuş olan bir atelye vardı. Burada işlenen bez, tabiidir ki, sarayın dekoruna uygun bir şekilde sanatkârane işlenmekte ve bu vesile ile de bu sanatkâr elemanlar muhafaza edilmekte idi. Bir zamandan beri, bu atelyenin kapatılması yüzünden, saray içinde eskiyen birçok kanape ve sair tamir görememekte ve depolara atılmaktadır. Bendeniz gittim, gezdim ve gördüm. Bilhassa arkadaşlarıma da tasviye ve istirham ederim ki,

vakitleri olduğu zamanlar gitsinler, sarayları görsünler. Orada ecdadımızın haşmetli yadigarları canlı olarak hâlâ yaşamaktadır.

Bu mevzuda konuşan Pamukoğlu arkadaşımızı dinledim. Sanki orada geniş mikeya bir işletmecilik kurulacakmış gibi konuştular. Bendeniz, takrire imza koymuş bir arkadaşınız olmam sıfatıyla arz ediyorum, işe vâkıf olmasam rey vermekte tereddüt edecektim: Arkadaşlar, bu atelye üç beş personel ile faaliyette bulunabilecek bir atelyedir. Her şeyi ile kurulmuş, hazır bir vaziyettedir. Sarayda her odanın, her salonun kendine mahsus dekoru vardır. Eskiyen kanape yüzleri için bugün bez bulmanın imkânı yoktur. Dışardan metresine yüz lira vermek suretiyle dahi o kanapelere uygun bir bez bulmak, yahut dokutmak imkânı yoktur. Bu atelye yeniden kurulacak olursa buraya verilecek para 12900 liradan ibarettir, malzemeye verilecek para da 45 bin lira raddesindedir.

Arkadaşlar, nihayet tarihî vesikalar mahiyetinde olan saraylara vereceğimiz bu paraya acı-

myalım, bunu kabul buyurun. Günbegün bezlerinin yıpranması yüzünden depolara yığılmakta olan sandalye, koltuk, karyola ve saireyi hiç olmazsa tahripten kurtaralım. İstirhamım bu takdirin kabulünden ibaret olacaktır.

İSMAİL AŞKIN (Bilecik) — Muhterem arkadaşlar, aziz milletimizin dünya sanat tarihine mal olmuş değerli eserleri arasında çiniciliğin müstesna bir kıymet taşıdığını bilmiyenimiz yoktur.

Hattatlarımız, ressamlarımız ve çinicilerimizin elele vermek suretiyle tam bir ahenk içinde çalışarak ruhlarının bütün incelikleriyle ibda ettikleri bu sanat nefiselerini camilerimizde, medreselerimizde, çeşmelerimizde seyrederken atalarımıza karşı minnet ve şükran duymamamızımıza imkân var mıdır?

Fakat ne yazık ki, dünya üzerinde rekabet tanımayan bu milli sanatımız, zamanla daha da terakki ve tekâmül edeceğine, çok ömürsüz bir devreye inhisar etmiştir.

Bu alandaki, bugünkü bütün çalışmaların maateessüf aynı neticeyi veremediğini eski çinilerimiz bütün belâgatiyle anlatmaktadır.

Çok uzun süren bir fasıldan sonra yeni bir hamle daha görüyoruz. Yıldız'da çini fabrikası açılıyor, hayli çalışılıyor, uğraşıyor ve muvaffak da olunuyor.

Şimdi Dolmabahçe Sarayını ziynetliyen eserler arasında bu fabrikanın mamulâtı vazolar, tarif edilemeyecek bir güzelliğin gurur ve ihtişamı içinde ve fakat hazine bir akibetin şahidi halindedirler.

Sevr mamulâtı vazolarla yanyana duran bir çoğunun onlardan farksız değil, hattâ üstün olduğunu görüyoruz.

Köşelerinde Türk sanatkarlarının imzaları ve 1312, 1313 tarihleri üzerindeki ay yıldız, göğsümüzü kabartırken, kaybolan bu sanat eserleri önünde içimizin en hisli bir köşesinin sızlayıp yandığını hissediyoruz.

Zira Yıldız Çini Fabrikası da tarihe malolmuştur.. Ne furunu kalmıştır, ne tezgâhı ve ne de hayatta bir ustası.. Sanatın yaşamasına çalışmak ve buna imkânlar hazırlamak, hiç şüphesiz ki onu kaybettikten sonra acı duymak gibi beybude sayılmaz. Küçük bir himmet, ufak bir alâka, mukadder bir hüsrânı ekseriyetle önler. Elde mevcut olan sanatları birer birer kaybeder-

ken bir yenisinin doğmasını nasıl bekliyebiliriz?

Bu kadarek bir mukaddemeden sonra henüz ölmeyen ve fakat ihtizarda bulunan bir sanatımızdan bahsedeceğiz :

Dolmabahçe, Beylerbeyi saraylarıyla Küçük-su Kasrı gibi millî saraylarımızın perde ve döşemelikleri, Türk dokumacılığının birer şahaserleridir. Renk ahengi ile dokuma nefaseti, bu kumaşlarda kemalini bulmuştur. Bunların gözleri kamaştıran bir güzellik içinde öyle cana yakın ve baş döndürücü ifadeleri vardır ki, bizden olmayanların bile bol bol takdir ve hayranlıklarını toplayan bu kumaşların hemen bir çoğu bugün artık erimiş ve eskimiştir, dökülüyorlar, dokunmaya mukavemet edemeyecek bir hale gelmişler.. Tarihi kıymetlerinin dokunulmazlığına zarar vermeden aynı renk ve aynı desende olan yenileriyle değiştirilmeleri lâzım. Fakat miktarları çok mahdud olan mevcut stoklar maksadı karşılayamaz bir durumdadır.

Saray ve kasırların salon ve odalarındaki döşemelikler birbirlerine benzemiyen çeşit ve orijinalliktedirler.

Bu kumaşlar vaktiyle saraylar için Hereke Fabrikasında ve el tezgâhlarında imâl edilmiş. Fabrika modernize edildikten sonra tezgâhlar tasfiye edilerek kaldırılmış üç beş tanesi de saraylar için imalâta geçilmek üzere Dolmabahçe'ye getirilmiştir.

Böylece Dolmabahçe Sarayında küçük bir işçi kadrosuyla (1937 - 1941) yıllarında çalışmalar yapıyor, muvaffak olunuyor. Fakat harb dolayısıyla ipek ipliği fiyatının 140 liraya kadar yükselmesi yüzünden dokumahanenin faaliyeti tatil ediliyor. İşçileri de uzaklaştırılıyor.

Halen dokumahane, hemen faaliyete geçebilecek ve saraylarımızda mevcut bütün döşemelik kumaşları aynı nefasette dokuyabilecek bir durumdadır.

Modern tezgâhlarla bu kumaşlar dokunmayacağı gibi, bunlarda çalışan işçiler de el tezgâhlarını çalıştıramazlar.

Tezgâhları gibi ustaları da memleketimizde beş on kişiyi tecavüz etmemektedir. Birkaç sene sonra bunlar da göçecekler ve bir millî sanat daha hâtıra olarak tarihe intikal edecektir.

Mütevazı bir işçi kadrosıyla üç tezgâhın çalışması yılda 45 000 liraya mal olacak ve karşılık olarak 2000 metre kumaş alınacaktır. Bu

suretle bir metre kumaş 22,5 liraya mal olacaktır ki, bu nefasette olmıyan Avrupa ipeklilerinin dahi şimdi metresi 70 - 80 liradır.

Bu uğurda sarfolunacak para ziyan sayılabilir mi? Kaldı ki, böylece hem bir sanatın ömürlü olmasını, hem de değiştirilmeye gerçekten çok muhtaç olan saray döşemeliklerini sağlamış olacağız.

Bu kadar küçük bir paranın esirgenmemesini, kahramanlık kadar sanata da tarihinde yer vermiş olan kadir, kıymet tanır aziz milletimizin vekilleri olan sizlerden ayrı ayrı rica eder, himayenizi istirham ederim.

İşletmecilik işletip satmak demektir. Biz saraylarda imal edeceğimiz kumaşları yalnız saraylardaki perde ve döşemelerde kullanmak için bu tahsisatı istiyoruz. Yoksa; orada işletmecilik yapıp ticarete kalkacak değiliz arkadaşlar. Ricam, teklif ettiğimiz 45 bin liranın bütçeye konmasının kabulüdür.

BAŞKAN — Hasan Ali Vural.

HASAN ÂLİ VURAL (Çorum) — Muhterem arkadaşlarım; saraylarda mevcut eşya ve mobilyalardan eskienlerinin tâmiri bakımından lâzım olan bu kumaşların başka yerden temin edilememesi dolayısıyla bu tezgâhların faaliyete geçmesinin önemini arkadaşlarımız mümkün olduğu kadar tebarüz ettirdiler Hakikaten Türk tezgâh sanatının en ileri, en mükâmil şekli bugün müzakere ettiğimiz Dolmabahçe Sarayında muhafaza edilmektedir.

Arkadaşlar, bu tezgâhların âtil kalması gerek eski sanat eserlerimizi ve gerekse bugün saraylardaki eşyaların eski kalitelerini ve eski bedîî kıymetlerini muhafaza etmek bakımından bir ehemmiyet taşımakta ve bunun âtil kalması da zararı mucip olmaktadır.

Yine arkadaşlarımız tebarüz ettirdiler ki; bu sanatı işlemekte bulunan eski sanatkârlar yavaş yavaş yok olmakta ve ebediyete intikal etmektedir. Hakikaten bunu yeniden ihya edecek şahısları tekrar elde etmek ve bunları yetiştirmek imkânsızlığı karşısında bulunuyoruz.

Halen mevcut olan birkaç ustanın yanında yetiştirilecek yeni çıraklar, bu sanatın devamını ve ihyasını temin edecek vaziyettedir. Yalnız burada bir nokta vardır: Eskiden bu tezgâhların Hereke Fabrikasında çalışmakta olduğundan bahsedilmektedir. Hereke Fabrikasında çalışmakta iken bu fabrikanın tatili münasebetiyle

le saraya nakledildiği rivayet olunmaktadır. Bu tezgâhların sarayda aynı yerde mi kalması icabeder, yoksa Hereke Fabrikasına nakletmek suretiyle devamı mı icabeder noktası üzerinde temmül etmek ve bunu bir prensibe ve esasa bağlamak lâzımgelmektedir.

Saniyen bu tezgâhlarda işlenen kumaşlar, kıymet itibarıyla Avrupa piyasalarında dahi bulunamamaktadır. Bunu da yine arkadaşlarımız tebarüz ettirmişlerdir. Binaenaleyh bu tezgâhlar için tahsis edilecek meblâğ, âsarı atika olarak saraylarımızda muhafaza etmekte olduğumuz gerek moble, gerek perdeler verilen kıymet bakımından nispet kabul etmiyecek kadar cüzidir. Keyfiyeti yüksek kürsüden yüksek huzuruza arzetmeyi vazife kabul ediyorum. Çünkü bugünkü möble kumaşları ve perdelerin kıymetleri yüz binleri te-cavüz etmektedir. Bunları başka suretle tedarik etmenin imkânı yoktur. Benim mâruzatım arkadaşlarımın beyanatını teyit ve takviye etmekten ibarettir.

BAŞKAN — Ömer Bilen.

ÖMER BİLEN (Ankara) — Efendim, şimdiye kadar israf yuvası diye tavsif ettiğimiz, dillerimizde destan olan sarayların perdelerine dönüyoruz. Evet orada iyi bir sanat eseri olabilir. Biz bütçede göz önünde tuttuğumuz paraları o kadar küçümsüyoruz ki 40 bin lira, 50 bin lira gûya hiçmiş. Öyle değil. Emin ol ki köylü amcamızın cebinde lokantaya gidip yemek yiyecek elli kuruşu yoktur. (Münasebeti yok sesleri, gürültüler).

Mademki saraylardaki israfa arka çevirmişiz, bu da israftan başka bir şey değildir. Biz geldiğimiz yeri, vatandaşları düşünmüyoruz. Yani 40 - 50 bin liralara küçümsüyoruz. Daima ehemmi mühimme tercih etmek lâzımdır. Şimdi biz orada tezgâh kurduğumuzda bunlardan harice bir hisse ayrılacaktır. (Gürültüler, ne münasebet sesleri). Anlaşıldı mı? Orası hususi bir işletme şeklini alacaktır. Onun için rica ederim, mademki saraylar tarihe karışmış, varsın onun tesisleri de tarihe karışsın. İktisat devrinde iktisadi hareket edelim. (Gülüşmeler, alkışlar).

İşimize gelmediği vakitler yüzümüzü maziye hiç çevirmeyiz. Fakat işimize geldi mi mazideki kıymetleri takdire başlarız. Rica ederim tahsisat ne kadar az olursa olsun bir menfaat te-

min etmiyen müesseselere vermiye hakkımız yoktur. Böyle bir şeyi kabul etmemenizi rica ederim. (Gülüşmeler, alkışlar).

BAŞKAN — Hâdi Hüsmân.

HÂDÎ HÜSMÂN (İstanbul) — Efendim, Millî sarayların mesul bir makama devredilmesi üzerine Bütçe Komisyonunda geniş müzakereler ve tartışmalar yapıldı. Hakikaten bugün Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonundaki arkadaşlarımızın Millî saraylardaki eşyaların miktarları ve umumi durumları hakkında karşılaştıkları müşkilât, Millî saraylar ve içindeki Devlet malı eşyaların şimdiye kadar mevcut kanunlar dairesinde mesul bir makamın elinde bulunmamış olmasından ileri geldiğini bize öğretmiş oldu. Oradaki eşya ve kıymetli maddeler Devletin diğer kıymetli eşya ve maddelerinin muhafazasını âmir kanunlara uyularak mesul makamlara tevdi edilmiş olsaydı bu gibi vaziyetlere hiçbir zaman tesadüf olunmazdı.

Bu itibarla müzakereler sonunda Millî sarayların ve bunların idaresinin sureti katiye-de umumi ahkâma tâbi olacak bir makama devredilmesi kararlaştırılmış ve bu teklif ve temenni edilmiştir.

Şimdi arkadaşlar, vaziyet böyle iken Millî saraylardaki bazı eşyaların teediden yerine konulması maksadıyla doküma tezgâhlarının işletmeye açılmasının ne dereceye kadar muvafık olacağını takdirinize terk ederim.

B. M. M. nin kendi esas fonksiyonuna girmesi itibariyle, Millî sarayların idaresini dahi üzerine alması icabederken, buralarda mensucat doküması için, velev ki, bu sarayların kıymeli bazı eşyalarının olduğu gibi muhafaza edilmesi maksadıyla dahi olsa, birtakım tezgâhlar açılmasını ve bu işin doğrudan doğruya Büyük Millet Meclisine tevdi edilmesini caiz görmek, kanaatimce doğru değildir. Bu iş B. M. M. nin fonksiyonuna hiçbir vechile dâhil telâkki edilemez. Esasen Bütçe Komisyonu Millî sarayların mesul bir makama devri hakkında mütalâa ve temennide bulunduğu için, şüphesiz bu temenni yüksek heyetinizce de tasvip edilirse o suretle bir karara bağlanacak ve Millî saraylar bütün işleri ve mevcutları ile beraber bir makama devredilecektir. Bunu devralan makam o zaman Millî sarayların ihtiyacını göz önünde bulunduracak, gerekli tetkikleri yapacak, icabederse tezgâh açacak, icabederse başka yollara te-

vessül edecek ve Millî sarayların her halde muhafazası hususunu temine çalışacaktır. Bu itibarla esasen fonksiyonuna dâhil olmadığı halde elinde ve idaresinde bulundurduğu Millî sarayların içinde bir de işletme tezgâhı açmak gibi fonksiyonuna hiç yakışmıyacak bir mevzuu Büyük Millet Meclisine vermiyelim.

Takririn reddini teklif ediyorum.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA ABİDİN POUĞLU (Eskişehir) — Efendim; Komisyon namına söyleyeceklerimizi arkadaşımız, Hâdi Hüsmân izah ettiler. Bir, iki noktayı da bendeniz ilâve edeceğim.

Millî saraylar, malûmu âliniz, saltanat yıkıldıktan sonra, Maliyeye devredilmişti. Fakat her nasılsa sonradan, 1933 de henüz sebep ve saiki bilinmiyen ve anlaşılmıyan bir şekilde bu saraylar B. M. Meclisine devrolunmuştur. Yani mesul ellerden alınmış, gayrimesul ellere tevdi edilmiştir. Nitekim geçenlerde bu mevzu üzerinde müzakereler ve münakaşalar yapıldı, Meclis tahkikatı açıldı, bugün bu eşyaların muhafazasında mesul olacak bir makam ve şahıs bulunamadı.

Bütün bu noktaları göz önünde bulunduran Bütçe Komisyonunuz, bu millî sarayların yeniden Maliyeye devri ve bunun bir kısmının müze ve bir kısmının da her hangi bir şekilde kullanılmak üzere devrini münasip görmüştür. Bu yolda Hükümetçe bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Zannediyorum ki, bu tasarı Meclise sunulmuş bulunmaktadır.

Şimdi mesele şudur : Bir defa millî sarayların hüviyetini tesbit etmek kalıyor. Bu kanun tasarısının yakında Yüksek Meclisinizde müzakere edileceğini ümit ediyorum. Yüksek Meclisiniz millî sarayları her halde mesul ellere verecektir. Bu ciheti düşünen komisyonunuz şimdilik burada bir işletmeye lüzum olmadığına kaanidir.

Komisyon olarak, sarayların ve eşyalarının muhafazası ve bunların kıymetleri hakkında arkadaşlarımızla biriz. Elbette bunları muhafaza etmekle mükellefiz. Ancak aramızdaki noktai nazar farkı, bu sarayların döşemelerini yapmak için açılacak bir tezgâhın Büyük Millet Meclisine mi, yoksa her hangi bir vekâletin mütehasıs olan ellerine mi verilmesi icabettiğini tâyin noktasındadır. Bu işin Meclis fonksiyonuna karıştırılması birtakım dedikoduya, sebebiyet ve-

recektir. Yoksa esasen Hereke fabrikasından gelmiş olan bu tezgâhları yine Hereke fabrikasına vermek ve mütehassıslar nezareti altında bunların işletilmesi suretiyle de yapmak mümkündür. İşte arkadaşlarımızla ayrıldığımız nokta burasıdır.

Tensip buyurulursa, millî sarayların hüviyeti tesbit edilinceye kadar bu işin tehir edilmesini rica edeceğim. Bu husus tesbit edildikten sonra, alâkadar dairenin Hereke ile anlaşarak bunu yaptıracağına komisyonunuz kail olmuştur. Vaziyet bundan ibarettir.

BAŞKAN — Ahmet Kocabıyıkoğlu.

IDARECİ ÜYE AHMET KOCABIYIKOĞU (Balıkesir) — Müsaade ederseniz arkadaşlar; vermiş olduğunuz bir vazife dolayısıyla saraylarda yapmış olduğumuz tetkikat neticesini Heyeti Umumiyenize arz edeyim. (Gürültüler, reye, reye sesleri). Müsaade ederseniz konuşalım....

Arkadaşlar; benden evvel konuşan arkadaşım Potuoğlu bu atelyeyi bir işletme olarak göstermek istediler. Halbuki bu atelye bir işletme değildir. Esasen oradaki eşyaları tamir etmek için bir marangozhane vardır. Mobilyelerin ağaç kısmı burada tamir edilirken kumaş kısımları da niçin tamir edilmesin. Bu mobilyelerin kumaş kısmını nereden tedarik edeceğiz? Bunlar piyasada bulunmuyor. Arzetmek istediğim budur. Yeni bir işletme kurmuyoruz, bu tezgâhlar esasen mevcuttur. İki tane usta getireceğiz ki bunun için de kadro istiyoruz. Bundan başka, tıpkı diğer malzemeleri aldığımız gibi, bir parça da ipek alacağız. Mesele bundan ibarettir. Yoksa yeni bir işletme yapmıyoruz.

HÜSNÜ TÜRKAND (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, saraylardaki kıymetli kumaşlar, perdeler ve sairelerin yapıldığı yer eskiden Hereke Fabrikası idi. Cumhuriyetten sonra bu tezgâhların faaliyeti tatil edilmiştir. Bundan bir buçuk sene evvel sayın Cumhurbaşkanımızın Hereke Fabrikasını ziyareti esnasında saray için dokunan kumaşları gösterir bir albümü kendilerine gösterdiler. Bu albümde hakikaten bunların birer sanat eseri olduğu görülüyordu. Evvelece bunları işliyen tezgâhların halen metrük bir halde olduğunu gören sayın Cumhurbaşkanımız bu sanatın ihyası için fabrika müdüründen bazı ricalarda bulunmuştu.

Hakikaten bu sanat ihya edilmelidir, fakat

bence bunu, millî saraylarda değil, Hereke Fabrikasında kurmak ve ihya etmek daha faydalı olur. Nitekim meşhur Hereke halıları bugün zarar etmesine rağmen sırf bir millî sanattır diye işletilmekte ve imalatına devam olunmaktadır.

Temennim bunun eskiden olduğu gibi yine Hereke Fabrikasında kurulmasıdır. Mâruzatım bundan ibarettir.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar, söylesem belki tesir etmez, ama susmama da gönlüm razı değil.

Bu sarayı bendeniz de gezdim, karış karış dolattım arkadaşlar. Hakikaten bunların tefişatı göğüs kabartan eserler halindedir. Bugün, arkadaşımızın buyurduğu gibi, bu sanayi, bu dokuma işini tekrar Hereke Fabrikasına vererek bu işin ustasının temini, tesisatının kurulması ve saire belki 250 - 300 bin liraya malolacaktır. Halbuki bugün bu tesisat tezgâhı, ipliği, kumaşı, boyası ve ustası hepsi sarayın içinde mevcuttur. Verilecek olan para sadece işletmeyi temin etmek içindir. Adı işletmedir. haddi zatında sarayın eksikliklerini tamamlayan bir atel-yedir ve saraydan ayrılamaz.

Arkadaşlar, bu kumaşların her biri görülmemiş sanat örneğidir. Bunu yapan imalâthane bir nevi sarayın çiçekçisi gibi, bahçıvanı gibi, sair tamirlerini yapan daimî işçisi gibidir. Bir arkadaşın buyurduğu gibi, bunun bilhassa üstünlüğü nedret halinde oluşundadır. Yarın Hereke Fabrikasına giderse birçok vatandaşlar müracaat eder «Benim evime de bundan isterim, bana da dokuyun» der (Eyi ya sesleri) (der tabii sesleri).

Der ama Sayın Abidin Potuoğlu; bunun mahzurlarını biliyor musunuz. Müsaade edin arz edeyim. Bunların kıymet ifade edişi, yalnız saraylarda oluşu ve nadir bulunuşundadır, saraylar da ve müzelerde toplanmış olmasındadır. Bugün Dolmabahçe Sarayında bulunan bu perdeleri hiçbir yerde bulamayız. Oraya gelen bir Avrupalının, bir Amerikalının ağzının suyunun akışı, saatlerce onları seyrediş, sırf başka yerde bulunmayışındandır. (Bravo sesleri) Hereke'de yapılmaya başlarsa bu kumaşları bir gazinonun perdeliğinde de görmek kabil olacaktır. Sorarım o zaman kıymeti kahr mı? (Bravo sesleri) Binaenaleyh arkadaşlar, bu mühim birşey değildir, Dolmabahçe sarayını gezen arkadaşlar bilir-

ler, gitmeyenler varsa istirham ediyorum teşrif etsinler, görsünler, bu milletin göğsünü bu mühtesem âsar ile nasıl kabardığı bir kere daha anlaşılır. Öyle bir saray möblesi ile karşılaşılıp ve her bir salonu ayrı bir tarzda döşenmiş ve müstesna, görülmemiş bir Türk zevkinin en kudretli ifadesini teşkil eder ki sarayların bu eşyalarına bu parayı çok görmemeliyiz.

Bir misal daha söyliyeyim. Eğer iş zarar etmek veya kazanmak veyahut bir bütçe açığı meselesi ise arkadaşlar, sizi temin ederim, depolarda iskeletleri mevcut olan, her biri bir harika olan döşeme takımların kumaşlar dokunup da bunlar yeniden yapılmış olsa ve İstanbul'da umumi müzayedeye çıkarılsa binlerce liralık bir bedel ile satılması işten değildir. Başlangıçta da arzettiğim gibi, mâruzatım tesir etmemiş ve sizi ikna eylememiş olabilir. Fakat ben de söylemek ıstırabından kurtuldum. Takdir sizindir. (Alkışlar, reye reye sesleri)

BAŞKAN — Nahid Pekcan.

NAHİD PEKCAN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlar; bu saraydaki kumaşların dokunması için vaktiyle Hereke Fabrikasında bir atelye vardı. Bilâhara Hereke Fabrikası İktisadî Devlet Teşekkülü haline getirildikten sonra, bu el dokumasından ibaret olan tezgâhların burada devam etmemesi kararlaştığı için, 12 tanesi saraylardaki eşyalar için saraya, iki tanesi de köşkteki kumaşları dokumak üzere orada alıkonulmuştu. Bir müddet çalıştı, son zamanlarda durduruldu. Bu işten anlar orada el'an iki üç kişi kalmıştır; sarayda kaç kişi vardır bilmiyorum.

Bence sarayın bünyesinde böyle bir tezgâh açılması doğru değildir. Zaten Hükümet de bu konuyu ele almıştır, Hereke Fabrikasında bu sanatı canlandırmak için küçük bir tesis kurulumak üzeredir.

Bu bilgimi arzetmek için huzurunuzda çıktım.

BAŞKAN — Mithat San.

MİTHAT SAN (Bursa) — Muhterem arkadaşlar; mesele bir kere hakikaten tarihe karışan sanatın ihyası değildir. Nasıl ki 300-400 sene evvel el yazısıyla yazılmış bir Kur'an yazmak imkânı yoksa nasıl ki eski Kütahya çinilerini ihyâ etmek mümkün değilse, bu sanatın da ihyası mümkün değildir. Ancak hakikaten saraylarda mevcut ve bizim için mefahiri milliye-den madut bulunan bu şeylerin hüsnü muhafa-

zası lâzımdır. Bu, ne Hereke Fabrikasına iade-siyle mümkündür ve ne de bu sanatın tekrar ihyasına gidilmesiyle kabildir. Fakat bugün hepimiz biliyoruz ki, Avrupa'nın büyük müzelelerinde kendi sanat eserleri olmıyan el yazması bir kitabın (vav) harfinin kuyruğunu düzeltmek için bile dünyanın en büyük hattatını getiriyorlar.

Biz neden millî saraylardaki mefahiri milliye-den madut bu eserleri muhafaza etmek için 12 bin lirayı esirgiyoruz? Mesele bir sanatın ihyası değildir. Mesele mevcudu hüsnü muhafazadan ibarettir arkadaşlar. (Reye sesleri)

BAŞKAN — Efendim, arkadaşlar söz istiyorlar. Buyurun Bedri Bey.

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, hiçbir arkadaşımız bu bedii, tarihî kıymeti haiz eşyanın hüsnü muhafaza edilmesi için istenen 12 bin lirayı esirger durumunda değildir. Bunu iyi anlamak lâzımdır. Mesele bir prensip meselesidir. Bunu eğer salâhiyetli, işletmenin tekniğini bilen ve mesuliyetini kabul edebilecek bir idareye verirsek oraya değil 12 bin lira, indelhace 1 200 000 lirayı dahi feda etmiyecek bir tek milletvekili arkadaş tasavvur edemem. Mesele B. M. Meclisi bünyesi içinde bir işletme idaresinin, velev küçük mikyasta olsun.. (İşletme değil, sesleri) bir tezgâh, iki tezgâh, üç tezgâh bir işletme idaresidir. Gayrimisul bir teşekkülün.. (Gürültüler)

Sözümü kesmeyin arkadaşlar..

BAŞKAN — Hatibin sözü anlaşılıyor..

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (Devamla) — B. M. Meclisinin sarayların muhafaza ve idaresine müdahale etmesi bile teşriî sıfatiyle kabili telif değildir. Bunun için, velev küçük mikyasta da olsa, sınaî bir teşebbüse yer vermek bence Anayasanın bize verdiği vazifelerin hududu haricine çıkmak demektir. Bu itibarla bu takririn reddi icabeder. (Alkışlar)

BAŞKAN — Kifayet teklifi vardır. Söz isteyen arkadaşlar tevali ediyor. Kifayeti okuyacağız.

Yüksek Başkanlığa

202 nei bölümün 12 nei faslı üzerindeki müzakereler kâfidir. Kifayetin oya konulmasını arzeylerim.

Çanak kale
Nusret Kirişcioğlu

Başkanlığa

Mesele anlaşılmıştır. Oya konulmasını teklif ederim.

Gaziantep
Ali Ocak

BAŞKAN — İki Önerge de aynı mahiyette-
dir. Kabul edenler... Etmeyenler... Müzakerenin
kifayeti kabul edilmiştir.

12 900 liralık kadronun vrilmesini tazammun
eden önergeyi dikkatinize arz ediyorum: Dikkate
alanlar lütfen işaret buyursunlar... Almayanlar...
Anlaşılmadı. Dikkate alanlar lütfen ayağa kalk-
sınlar... Önergenin reddini iltizam buyuranlar
lütfen ayağa kalksınlar... Önerge kabul edilmiş-
tir edenfim. (Alkışlar)

Önerge dikkate alındığı için komisyona veriyö-
ruz ve bu itibarla 202 nei bölümü tehir ediyoruz.

B.	Lira
203 Geçici hizmetliler ücreti	13 500
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
206 4598 sayılı Kanun gereğince yapılacak zam ve yardımlar	38 340
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
207 Yabancı dil bilenlere 3656 sa- yıli Kanunun 5 nei maddesi gereğince ödenecek para mükâ- fatı	2
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
209 5434 sayılı Kanunun 14 neü maddesinin (D) fıkrasıyla 34, 38 ve 39 neu maddeleri gere- ğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler	85 019
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
210 5027 sayılı Kanun gereğince Genel Kâtiibe verilecek temsil ödenęi	3 000
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
211 Fazla çalışma hakları	61 700
BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
212 4367 sayılı Kanun gereğince kolluk memurlarına verilecek	

B.

Lira

er tayın bedeli 12 900

BAŞKAN — Kabul edenler ...

Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

301 Büro giderleri 112 700

EKREM ALİCAN (Kocaeli) — Efendim;
301 nei bölümün müzakeresi dolayısıyla Meclis
Hesaplarını İnceleme Komisyonu, İktüzüğün
bir maddesinin hükmünü anlamak bakımından
düştüğü bir tereddüdün izalesini teminen, bir
teklif yapmaktadır. Bendeniz Meclis Hesapları-
nı İnceleme Komisyonu denetçisi sıfatıyla bu
teklifi arz ediyorum.

İktüzüğün 212 nei maddesinde, Başkan Bü-
yük Millet Meclisi konağında oturur, diye bir
hüküm mevcuttur. Bu hükmün bugüne kadar
tatbikatı, Meclis Başkanının kendisine tahsis
edilen konakta oturması ve aynı zamanda bu ko-
nağa ait birkısım masrafların Meclis bütçesin-
den ödenmesi şeklinde cereyan etmektedir.

Bendeniz Meclis Hesaplarını İnceleme Ko-
misyonu denetçisi sıfatıyla Meclis masraflarını
vizeden geçirirken, bu maddenin tatbikatında
bâzı tereddütlere düştüm ve Meclis Hesapları-
nı İnceleme Komisyonundan bu tereddütlerimin
izalesi için prensip kararı istedim. Binnetice
komisyon bu mevzuu görüştü ve ekseriyetle var-
dığı bir kararla bu masraflardan bir kısmının
hakikaten ödenmesi icabettiği neticesine vardı.
Yalnız bugünkü haliyle masraflar Meclis Büt-
çesinin ilgili tertiplerinden ödenmektedir. Ko-
misyon bu vaziyet muvacehesinde bu masraflar-
nın bir hududunun mevcut olmadığını tesbit et-
miş bulunmaktadır. Çünkü başkanın oturduğu
konağın meselâ teshin masrafı Meclis Bütçe-
si içinde, müzakere mevzuu olan 301 nei bölü-
mün ilgili maddesinden ödenmektedir. Bunun
bir hududu mevcut değildir. Bu itibarla bu hu-
dudu, hem İktüzüğün 212 nei maddesinin tavih
edilmesi bakımında, hem de bu masrafların bir
hudutla tesbit edilmesi babında, 301 nei bölüm-
deki bir kısım tahsisattan muayyen bir miktarı-
nın alınıp, 403 neü bölümdeki Başkanlık tem-
sil giderleri kısmına ilâvesini uygun bulduk.
Bu nakledilecek meblâğın miktarını tesbit ba-
kımından 1949 dan itibaren yapılmış olan mas-
rafların bir vasatısını aldık ve bu vasatilere
göre birtakım rakamlar tesbit ettik. Bunların
neticesi hazırlanmış bulunduğum bir önergede

tesbit edildi. Buna göre 301 nci bölümün 41 numaralı maddesinden 100 lira, 43 ncü maddesinden 900 lira, aynı bölümün 51 numaralı maddesinden 2 000 lira, 61 nci maddesinden 2 000 lira, ve bilâhara gelecek olan 304 ncü bölümün 21 numaralı maddesinden 2 500 lira tenzil edilip 403 ncü bölümde Başkanlık temsil giderleri kısmına, bunların yekûnu olan 7 500 liranın ilâvesini komisyon uygun buldu. Bu suretle İktüzüğümüzün 212 nci maddesine de yüksek Meclis vuzuh vermiş olacak ve yarın, hâsıl olacak tereddütler bu suretle izale edilmiş bulunacaktır. Bir taraftan da bu masrafların hududu tâyin edilmiş ve bu suretle Başkanlık konutuna muayyen tahsisat vaz'edilmiş bulunacaktır. Tabii bu indirmeler yapılp 403 ncü bölüme bu miktarlar ilâve edilince 403 ncü bölümün isminin de değişmesi icabedecektir. Takririmde o hususu da ayrıca bir madde olarak zikrediyorum. Orada «Başkanlık temsil giderleri» başlığı, «Başkanlık konutu ve temsil giderleri» şeklinde değişiyor.

Aynı suretle gene bütçenin (R) formülü de buna göre tashih ediliyor ve bu formüle «Başkanlık konutu, ısıtma ve sair masrafları da bu tertipten ödenir» şeklinde bir hüküm konulmuş oluyor. Bunu yüksek Meclise arz ediyor ve kabulünü rica ediyorum. Bu suretle hem İktüzük vuzuh kesbedecek, hem de bu masraflar azalmış olacaktır.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Sayın Meclis Başkanının konak masrafları üzerinde üyesi bulunduğum Meclis Hesapları İnceleme Komisyonunda uzun tartışmalar yapıldı. Arkadaşım Ekrem Ali Can'ın buyurduğu gibi, İktüzüğün 212 nci maddesinde Meclis Başkanına bir konak tahsis edilir. Bu maddeye göre konak masraflarının verilip verilmiyeceği hususunda yaptığım tartışmalar sonunda komisyonca İktüzüğün bu maddesinin tefsiri icabettiği ileri sürülerek raporla Başkanlığa sunuldu. (Eskiden nasıldı sesleri). Bendeniz bu rapora muhalif kaldım. 212 nci maddeye göre Meclis Başkanlığına konak tahsis edilir, buna itirazım yoktur, ve bu hususta tereddüt edeceğimiz bir hal de yoktur. Ancak konak tahsisi başka, genel gider başkadır. Şimdiye kadar olduğu gibi cethdeki tertipler hususi birer kanuna dayanmaktadır. Buna da eğer lüzum görülürse hususi bir kanunun getirilmesi lazımdır.

Diger taraftan yapılan masrafların hudutlandırılması hakkındaki Ekrem Ali Can arkadaşımın tekliflerini şükranla karşıladım. Yalnız Yüce Kamutayı aydınlatmak maksadiyle bir masrafı arzedeyim: Şubat 1951 den Aralık 1952 tarihine kadar Sayın Meclis Başkanımızın konağında yalnız telefon masrafı olarak, dâhili telefon 634 lira 90 kuruş, şehirler ve milletlerarası telefon masrafı 1 329 lira 16 kuruş. Elimdeki resmî kayda göre toplamı; 2 464 lira 6 kuruştur ki korkunçtur. (Eskiden nasıldı sesleri). Demek ki, eskiyi taklid ediyoruz.

Şehir içme suyu 900 lira, elektrik, havagazı 2 000 lira ve bir mahalleyi ısıtacak kadar 22 ton kömür 2 000 lira.. Bunlardan başka temsil ödeneği namı altında 2 500 lira... Arkadaşlar, bu para niçindir biliyor musunuz?.. Törenlerde Meclis Başkanının ağırlıyacağı kimseler içindir.

Arkadaşlarım, biz Sayın Meclis Başkanına ödenek aylık veriyoruz. Geçenlerde kabul ettiğimiz bir kanunla makam tahsisatı da verdik. Şu halde bu temsil ödeneğinin 2500 lira olarak kabul edilmesini ben şahsan doğru bulmuyorum.

Sayın Meclis Başkanının verdiği ziyafetler Ankara Palas veya başka yerlerde verilmektedir. Başkanın konağında şimdiye kadar ziyafet verdiği de vâkı değildir.

Binaenaleyh Ekrem Alican arkadaşımızın önergesi ile konak masrafı ve temsil ödeneği adı altında 10 bin lira teklif ediliyor ki, bunu kabul etmiye İktüzük ve Muhasebei Umumiye Kanunu müsait değildir.

Tekrar arz ediyorum, İktüzüğün 212 nci maddesi sarihtir. Konak masraflarının ödeneceği hakkında İktüzükte sarahat olmadıkça ve gider hususi bir kanuna dayanmadıkça bunu kabul etmiye, hukukan imkân yoktur. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Bahadır Dülger.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Kâmil Bey arkadaşımızın beyanatını ben hayretle dinledim. Çünkü hayret edilecek şeyler söyledi. İktüzüğün 212 nci maddesi Meclis Başkanına bir konut tahsis ediyor. Konut demek Meclis Başkanı olacak zatın ikametine...

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Konak.

BAHADIR DÜLGER (Devamla) — Konak tahsis ediyor, oturacak ev tahsis ediyor. Meclis

Başkanı gibi büyük temsili salâhiyet sahibi olacak bir zatın oturmasına tahsis edilecek konak, çıplak bir konak olamaz. Nitekim valilere tahsis edilen konaklar da böyle çıplak konaklar değildir.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Saray eşyasıyla tefriş edilmiştir.

BAHADIR DÜLGER (Devamla) — İşletme ve ısıtma masrafları Hususi Muhasebe bütçelerinden verilmektedir.

Beyefendi dediler ki; Büyük Millet Meclisinin konağında 22 ton kömür yanıyormuş. Ben kendilerine söyleyeyim, bizim Erzurum Valisinin konağında 48 ton kömür yanıyor.

Binaenaleyh maksat 212 nci maddenin tefsiri mahiyetinde ise, Büyük Millet Meclisi Reisine tahsis edilmiş olan konağın her hizmeti görülmüş, işe yarıyabilecek bir konak olması icabeder. Yoksa kapının anahtarı teslim edilip, kiralık bir ev gibi, bunun içerisine gir otur denilecek bir şeyse böyle konut olamaz. Zaten eskiden beri gelmiş geçmiş anane de bunun böyle olduğunu tesbit ediyor. Bendeniz Kâmil Beyefendinin 212 nci maddenin tefsiri şeklini indî buluyorum. Binaenaleyh bu masraflar temsil masrafları olarak ödenmesi lâzımgelen masraflardır. (Soldan, alkışlar).

ABBAS ÇETİN (Kars) — Arkadaşlar, tüzüğün benden evvelki arkadaşlar tarafından söylenen maddesi Büyük Millet Meclisi Başkanına bir konak tahsis edileceğini sarahaten âmir bulunmaktadır. Bunda tereddüt yoktur. Tereddüt bundan sonra başlıyor. Bu tahsis edilecek konak çıplak mıdır, eşyadan âri bir konak mıdır, yoksa eşyasıyla beraber telâkki edilecek bir konak mıdır? Eşyası da dâhilse masraflarıyla birlikte midir, yoksa masrafsız bir konak mıdır? Bu hususta mevzuatımızda bir sarahat yoktur. Ama gelenek olarak Meclis Başkanına konak tahsis edildiği günden şimdiye kadar bütün giderleri Meclis Bütçesinden ödenegelmektedir. Bugüne kadar bu şekilde ödenmiştir. Ama biz Meclis olarak her şeyde açıklık ve kanuniyet aramaktayız ve bunu her şeyin üstünde tutuyoruz. Mesele, Meclis Başkanlığı binası masrafları ödensin mi, ödenmesin mi değildir. Mesele ödenecekse kanunla ve sarahatla ödenmiş mevzuudur.

Ekrem Alican arkadaşımızın takriri de bu mevzudadır. Ben de, bir kısım arkadaşlar gibi,

bu takririn dahi kâfi gelmiyeceği kanaatindeyim. Çünkü bütçedeki her tahsisat bir kanuna dayanmak mecburiyetindedir. Esasen tahsisatı istihdaf eden bir kanun bulunmadıkça bütçeye masraf konması doğru değildir. Ortada bir hakikat vardır, Meclis Başkanı hiçbir zaman koskaca bir konağın suyunu, hava gazını kendi parası ile temin etmeye mecbur değildir. Aksi takdirde oturmaz. Bunu verelim ama kanunla verelim, muayyen olarak verelim. Bugünkü vaziyette Başkan Meclis Bütçesinin umumi yekûnu içerisinden namahdud bir şekilde masraf yapmak imkânına mâliktir. Bu imkân için hususiyetinin icabettirdiği bir hudutla tahdit etmek elbette ki lâzımdır. Mesele budur. Yoksa Meclis Başkanı kuru bir konakta oturmaz, otur diye icbar da edemeyiz. Böyle olacak oluktan sonra üç odalı bir apartman dairesinde oturur. Bu hususta kanunda sarahat yoktur. (Bütçe Kanununda sarahat vardır sesleri).

Bütçe Kanunundaki sarahat Meclise aittir. Meclis binası ile Meclis Başkanlığı binası fiilen ve hukukan ayrıdır. Fiilen ayrıdır, çünkü bu binanın kilometrelerce ötesindedir; hukukan ayrıdır, zira bu bina âmme hizmeti için tahsis edilmiştir, öbürü bir konuttur. Bunu Meclis Bütçesinin umumiyeti içerisinde mütalâa edip gayrimuayyen masrafa müsait tutmayı muvafık görmemekteyiz. Ben de bir komisyon âzası olarak muvafık görmemekteyim. Fakat şahsan hiçbir zaman buraya hiçbir masraf verilmesin iddiasında değilim. Bunu kanuni ve muayyen bir hale koymak zaruridir. Ben bu hususta Ekrem Alican'ın teklifini de kâfi görmemekteyim. Ancak ortada bir fiili zaruri vardır. Bu itibarla hiç olmazsa bütçeden ayırıp hususi bir fasıl halinde göstermek en muvafıktır. O takririn kabulü muvafık olur, ancak arkasından kanunu gelmek şartıyla. Mâruzatım bundan ibarettir.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Arkadaşlarım, biz Meclis olarak Türk milletinin santiminin nasıl sarfedildiğini murakabe etmek mecburiyetindeyiz. Belki bir kısım arkadaşlarım, efendim dün nasıldı diyecek. Dün kötü olduğu için millet Halk Partisini yere vurmuştur. Onu misal getiremeyiz. Binaenaleyh ben bütçe encümeninde bu noktaya biraz temas ettim. Fakat bir arkadaşımız daha temas ettiği için birkaç kelime de burada arz edeyim :

En büyük makamda oturan bir şahsın iyi bir yerde oturması kanuni olmak şartıyla, doğrudur. 2 500 lira gibi masraflar ihtiyariyle evinden İstanbul'a, Amerika'ya ve saireye telefon etmesi hayretimi mucip oluyor. Çünkü Meclis Başkanı'nın 12 - 13 saati yukarıda geçiyor. O telefondan da konuştuğuna göre demek ki, yaptığı telefonlar şahsı ve bâzı mühim işleri için oluyor. Belki acaıdır, cıyak cıyak bağırarak senelere. Açı söyleyen içten söyler. Biz 4 seneden beri bağırırmaktayız. Meclis Reisi de bu sözlerimi herhalde okuyacaktır. Kendisinin de bu işler üzerinde biraz daha hassas olmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, hukuk devletinde bilhassa masrafların bir kanuna dayanması zaruridir. Şimdi arkadaşlarımızın okuduğu maddede Meclis Reisine mefruşatı ile beraber yalnız bir konağın verileceği yazılıdır. Sair masrafların verileceği hakkında her hangi bir kayıt yoktur. Bu sarahat karşısında her hangi başka bir delile itibar olunamayacağı muhakkaktır.

Arkadaşlarım biz bunlarla daha evvelce mücadeleyle başladık dedi. Evvelâ vali konaklarındaki bu çeşit masrafların kaldırılması hususunda bu çatı altında münakaşalar oldu. Ve netice itibarıyla vali konakları masraflarının her hangi bir kanuna dayanmadığı için kaldırılması yolunda bir karar alındı. Hattâ Bakanımız bu şekilde bütün illere tamim yaptılar.

Bundan başka, yine hususi kanunlarla bu kabîl bâzı konaklar, bâzı memurlara verilmektedir. Meselâ posta telgraf memurlarının birçokları Devlet binalarında oturmaktadır. Yani bu memurların vazife ve hususiyetlerine göre bu binalar ikametlerine tahsis edilmiştir. Fakat bunların hiçbirisinde şahsa göre değişebilen hususi masrafların verildiğine dair bir kayıt olmadığı gibi, tatbikatta da böyle bir şey yoktur.

Halen özel idarelere vali konaklarına aşağı yukarı hiçbir masraf yapılmamaktadır. (Veriliyor sesleri) Özel İdareler Kanunu tasarısını tetkik ettim. Bu tasarı halen komisyonlarda incelenmektedir. Orada şu kayıt vardır: Valilere birer konak tahsis edilir, ayrıca şu şu masraflar da verilir... O kanun kabul edildiği takdirde bu masraflar verilebilir.

Büyük Millet Meclisinin şahsını temsil edecek olan Meclis Reisine konakla birlikte bâzı

masrafların da verilir verilmeyeceğini bir kanunla halletmek zaruridir. Hukuk Devleti manzumesi içinde bir kanuna dayanmadıkça bu gibi şahsa, sarfiyata göre değişen masrafların verilmesi doğru değildir. Evvelâ bu kanunu getirelim, verilir verilmeyeceğini, verilecekse hudutlarını tâyin ve tesbit edelim. Mâruzatım budur.

BAŞKAN — Ahmet Kocabıyıkoglu.

İDARECİ ÜYE AHMET KOCABIYIKOĞLU (Balıkesir) — Efendim; Kâmil Boran arkadaşımız bu sene Meclis Reisimizin yapmış olduğu telefon masrafının çok yüksek olduğunu huzurunuzda tebarüz ettirmek ve bunun hariçte ve dâhilde çok büyük yekûn tuttuğunu ifade etmek istediler. Ben yalnız bu konuya temas edeceğim.

Arkadaşlar; telefon masrafı olarak 1949 da 2 600 lira sarfedilmiştir. 1950 yılında 2 400 lira ve 1951 yılında ise 2 500 lira masraf edilmiştir.

Şimdi arkadaşlar; bir milletvekili olarak da hi biz senede en az 600-700 lira telefon parası veriyoruz. Bu itibarla bunu çak görmemek lâzımdır.

Sonra, Kâmil Boran arkadaşımız dediler ki, 2 500 liralık bir temsil ödeneği veriyoruz. Biz geçen sene verilen 2 500 liradan 350 lira sarfetmişizdir. O da riyaset makamına gelen misafirler için sarfedilen sigara, şeker ve saire masraflarından ibarettir. (Reye reye sesleri)

ÂBİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar; bâzı arkadaşlarımız bu gibi masrafların muhakkak hususi kanunlara istinat etmesi lâzımgeldiğini ifade buyurdular. Halbuki yüksek malûmlarıdır ki, bütçe bir kanundur: Bütçe Kanunu ile verilen tahsisat tamamen kanun mahiyetindedir ve sarfedilebilir.

Ekrem Alican arkadaşımızın teklifini komisyon namına kabul ediyoruz; hakikaten yerindedir. 403 nû bölümün açılacak 20 nei maddesinde bir tahsisatın aktarma suretiyle yapılmasında hiçbir mahzur yoktur ve tamamen kanuna da muvafıktır.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahi arzettiğim sebepler dolayısıyla;

1. Büyük Millet Meclisi Bütçesinin 301 nei bölüm 41 numaralı maddesindeki 35 000 liralık tahsisattan 100, 301 nei bölüm 43 numaralı maddesindeki 10 000 liralık tahsisattan 900, ay-

nı bölüm 51 numaralı maddesindeki 22 000 liralık tahsisattan 2 000, aynı bölüm 61 numaralı maddesindeki 20 000 liralık tahsisattan 2 000, 304 neü bölüm 21 numaralı maddesindeki 25 000 liralık tahsisattan 2 500 lira tenzilini ve bu tenziller yekûnu olan 7 500 liranın adı geçen bütçenin 403 neü bölümüne ilâvesini,

2. 403 neü bölüm adının «Başkanlık temsil giderleri ve Başkanlık konutu» şeklinde değiştirilmesini,

3. Bütçeye bağlı (R) formülü 403 neü bölümünün «Başkanlık konutunun ısıtma, telefon, elektrik, havagazı, bahçe, şehirsuyu giderleri ve tören, ağırlama ve her çeşit giderler bu teripten ödenir.» şeklinde tashihi,

Saygılarımla arze ve teklif ederim.

Kocaeli Milletvekili
Ekrem Alican

BAŞKAN — Efendim; komisyon iltihak etmiştir. Önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Formüle edilmesi için bölümü komisyona iade ediyoruz.

B. Lira
302 Milli Saraylar giderleri 63 500

BAŞKAN — Bundan evvel dikkate aldığınız İsmail Aşkın ve arkadaşlarının önergesi dolaşısıyla 202 neü bölüm komisyona iade edilmişti. O önergede şimdi okunan 302 neü bölümle de ilgili bir kısım vardır. Bu kısmı okuyoruz :

(Bunun temini için de Büyük Millet Meclisi 1952 Bütçesinin 302 neü bölümünün 2 neü döşeme ve demirbaş tertibine 45 000 ve bunların personel ücretlerine karşılık olarak 202 neü bölümün 12 neü maddesine 12 900 liranın eklenmesini ve D cetveline de aşağıda yazılı kadronun ilâvesini arze ve teklif ederiz.)

Lira	Aded		Yıllığı
250	1	Dokuma memuru	3 000
250	1	» »	3 000
200	2	Kumaş dokumacısı	4 800
175	1	» masıracısı	2 100
			12 900

BAŞKAN — 12 900 liralık kadroya taallük

eden kısmı evvelce kabul edildi. Şimdi masraflara ait 45 bin liralık kısmını da reyinize arz ediyorum : Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. 302 neü bölümü de komisyona iade ediyor ve bu maddeyi bu sebepten geçiyoruz, efendim.

B. Lira
303 Basılı kâğıt ve defterler 300
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
304 Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri 33 300

BAŞKAN — 304 neü bölüm biraz evvel kabul ettiğiniz Ekrem Alican'ın önergesi ile alâkalı bir mevzu olduğundan bunu da komisyona veriyoruz.

B. Lira
306 Giyecekler 40 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
307 Yolluklar 9 750
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
308 4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi giderleri ve yollukları 2 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
309 Taşıt giderleri 8 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
401 Basımevi işletme giderleri 69 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
402 Bahçe giderleri 6 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
403 Başkanlık temsil giderleri 2 500

BAŞKAN — Bu da demin kabul ettiğiniz önergeye dâhil hususattan olduğundan 403 neü faslı da komisyona iade ediyoruz.

B. Lira
404 Koruyucu asker müfrezesi giderleri 100 965
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

B.	Lira
451 Yayın giderleri	16 850
BAŞKAN — Kabul edenler...	
Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
453 Milletlerarası Meclis münasebetlerinin gerektirdiği giderler	155 700

ŞEVKİ YAZMAN (Elâzığ) — Efendim, 453 nci bölümde meselenin biraz tenevvüü dolayısıyla, bütçe komisyonu bir zühul yapmıştır. Fakat bu zühul hukuki ve teşriî büyük mahzurları havi olduğundan bir önerge ile huzurunuzda çıkmaya mecbur kaldım. Mesele şudur efendim:

Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar bahsinde Başkanlık Divanı üç grup için ödenek teklif etmiştir. Bunlardan birisi, Avrupa Konseyi, diğeri Avrupa Parlâmentolar Birliği, üçüncüsü de Milletlerarası Parlâmentolar Birliği giderleri. Bütçe Komisyonumuz büyük bir anlayış göstererek bunu aynen kabul etmiştir. Ancak hepsini tek bir bölümde toplamış ve (R) cetveline koymuş ve yanına da şu kaydı ilâve ederek: «Bunları Meclis seçer» demiştir.

Avrupa Konseyine ait olan bahis için sözüm yok. Bunun Londra Andlaşmasına göre Hükümet tarafından seçilmesi icabeder. Bilâhare istişari asamble ve Bakanlar Kurulunun verdiği kararlar Meclisçe seçilmesi kabul edilmiştir. Zaten Meclisçe seçilmesinde bir mahzur da meydana gelmez. Zira Meclisçe seçilmesi Meclisi ilzam etmez. Hükümet temsileisi olarak giderler ve istişari konseye giden arkadaşlar ne kabul ederlerse etsinler bu Bakanlar Kuruluna bildirilir. Bakanlar Kurulunun kabulüne iktiran etmesi de lâzımdır. Yani huzurunuzda ancak Hükümet vasıtasıyla intikal eder ki bu mesele hiçbir zaman bir mahzur meydana getirmesin. Ancak diğer iki gruptan Bütçe Komisyonunun teklif ettiği şekil kabul edilirse, yani Avrupa Parlâmentolar Birliğine ve Milletlerarası Parlâmentolar Birliğine giderek üç beş arkadaş Meclisçe seçilecek olursa, bunlar sizin temsileileriniz olur ve oradaki müspet veya menfi kararlar doğrudan doğruya Büyük Meclisi ilzam eder. Böyle birşey müsaade edeceğinizi asla aklıma getirmiyorum. Çünkü Büyük Meclis şu veya bu iş için bir mümessil heyet seçer. Bunlar falan kralın veya fi-lân kraliçenin evlenmelerinde Meclisi hakkiyle temsil ederler. Ama Avrupa Parlâmentolar Bir-

liğine giden neyi temsil ediyor arkadaşlar? Hiçbir şeyi temsil etmiyor. Müzakere ediyor. Müzakere ettiği mevzu da çocuk oyuncuğu değil.

Avrupa Federasyonuna gidecek heyet Avrupa Federasyonu mevzuunda müspet veya menfi bir lâf söyleyecek ki bu, Meclisinizi ilzam eder. Halbuki siz, bu 3-4 arkadaş vasıtasıyla hiçbir zaman ve hiçbir şeyi kabul edecek vaziyette değilsiniz. O halde bu heyetler şimdiye kadar haklı olarak Meclisin bir mümessili sıfatıyla değil, fakat Meclisin içerisindeki bir grubun mümessili olarak gönderilmiştir. Bunlar orada ileri veya geri bir sürü meseleleri münakaşa, kabul veya reddederler. Bu, Meclisi asla ilzam etmez. Eğer verilen karar unumi bir karar olarak bu grup veya Hükümet tarafından Yüksek Huzurunuzda getirilirse kabul veya reddetmekte Meclisinizi tamamen serbesttir. Fakat oraya gönderilen üç, beş arkadaş sizin tarafınızdan seçilmiş, sizin mümessiliniz olarak giderse onların huzurunuzda getirecekleri şeylerde Meclisin bir kısım bağlantısı mevcut olacaktır. Binaenaleyh benim teklifim şudur ki; grubun, Başkanlık Divanının teklifinde olduğu gibi, R cetvelinin dışarısında bırakılmasıdır. Şimdiye kadar ki teamül gruplarca gidecek heyetlerin gruplarca seçilmesi ve Meclisi temsil eder bir şekilde gönderilmemesidir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Sadri Maksudi Arsal.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Arkadaşlar; Avrupa'da bugün milletlerarası mahiyette üç müessesese vardır. Bu teşekküller hakkında arkadaşların bir kısmının vazih bir fikir sahibi olmamaları ihtimalini göz önünde tutarak on dakikanın içinde bu bildiğiniz üç teşekkülün mahiyeti, gayesi üzerinde durmama müsamahanızı rica ederim.

Arkadaşlar, bugün bu teşekküller Avrupa'nın lüks teşekkülleri değildir. Gayet hayati, istikbali olan, bütün Avrupa milletlerinin istikbalinde rol oynamaları çok mümkün, hattâ muhakkak olan müesseselerdir.

Avrupa Konseyi nedir? İkinci Umumi Harbden sonra dünyanın bütün medeni memleketlerinde, Avrupa'yı birleştirmek, Avrupa'da teşriî ve icrai salâhiyeti haiz bir merkezî, siyasi müessesese yaratmak cereyanı husule geldi. Mütâaddit, Avrupa'yı siyasi bakımdan birleştirmeyi isteyen federalist cemiyetler kuruldu. Bu ce-

reyamı Hervut, Sforza, Spaack, Cörcil gibi Avrupa'nın en mâruf şahsiyetleri iltizam ettiler. Bu sayede merkezi Strazburg olmak üzere Avrupa Konseyi isminde bir müessese zuhur etti. Bu müessese federalist olan cemiyetlerin istediği şekilde değildir. Federalist cemiyetlerin istediği şekilde hükümetlerin istediği şeklin imtizaından husule gelmiş bir müessesedir.

Bunun iki meclisi vardır. İstişari Meclis, hükümetler tarafından tâyin edilen âzadan mürekkep bir meclistir.

İkinci müessese olarak bütün bu istişare meclisinin serbestçe konuşarak kabul ettiği kararları süzgeçten geçiren daha doğrusu geçirmiyen bir Bakanlar Komitesi vardır. Üç seneden beri İstişari Meclis federasyon şeklini almak için, Avrupa'da teşriî ve icrai bir müessese olmak üzere çalışıyor, tavsiyeler kabul ediyor, fakat Bakanlar Komitesi bunları mütamadıyen reddediyor. Bu böyle iken geçen Mayıs ayında Avrupa Konseyi bir karar kabul etti ve federasyon şeklini alması için Amerika'nın yardımını gerektiği belirtilerek Amerika Senatosundan ve kongreden yedişer kişi olmak üzere devlet adamları çağrıldı. Bunlarla konuşuldu, konuşma neticesinde Amerika'lılar ısrar ettiler ve bir an evvel bir siyasi merkez, daha doğrusu teşriî ve icrai salâhiyeti haiz bir merkez yaratmadığı takdirde bizim ileride size para vermemiz şüphelidir. dediler ve bunu oldukça açık ve katî bir şekilde ifade ettiler.

Bunun neticesinde İstişari Mecliste teklif yapıldı, bir an evvel teşriî ve icrai salâhiyeti haiz bir müessese kurulum dediler. Bunu İstişari Meclisin ekseriyeti reddetti. Bunun üzerine, arkadaşlar, bu Meclisin reisi olan Spaack istifa etti.

Şimdi vaziyet şudur: Yakın bir âtide hükümetler bir şey yaparak ya bu müesseseyi fédératifon istikametinde bir adım atmaya mecbur edecekler, o zaman birçoklarının hayal sandığı federal teşkilât meydana gelecek, yahut da Avrupa Konseyi dağılacaktır. Ben dağılacığını zannetmiyorum. Bir sene zarfında federal müessese haline geleceğini tahmin ediyorum.

İkinci müessese Avrupa Parlâmentolar Birliğidir. Bu hususi cemiyet Avrupa Konseyine muvazi olarak çalışıyor, açıktan açığa federalizmin taraftarıdır.

Üçüncü müessese bütün dünya parlâmentoları arasında tesanüdü temin etmeye çalışan bir

müessesedir. Federalizm meselesi üzerinde çalışmak benim naçiz kanaatime göre Türk Milletinin siyasi istikbalini sağlam temellere bağlamak için çalışmaktır. Onun için arkadaşlar, ya federalizme gireceğiz, yahut da federalizm hariinde kalarak, müstemlekeler sahasında sayılacağız. Ben Büyük Türk Milletinin bu 2 - 3 bin seneden beri çok büyük işler görmüş ve gayet parlak bir maziye sahip bulunan bir milletin ileride daha da büyük işler göreceği kanaatindeyim. Bu itibarla Türk Milletinin bekası için medeni yolda seri inkişafını temin edecek yegâne yol federasyondur kanaatindeyim. Buna gireceğiz. Binaenaleyh bu istikamette çalışan Avrupa Parlâmentolar Birliği mühim bir müessesedir. Üçüncü müessese ise bütün dünya parlâmentoları arasında tesanüdü temin etmeye çalışan bir müessesedir. Bunu ayrıca izaha lüzüm görmüyorum.

Bu üç müesseseden biri olan Avrupa Konseyi resmî hükümetler tarafından kurulmuş müessesedir. İkisi, Avrupa Parlâmentolar Birliği ve dünya parlâmentoları arası birlik, hususi teşekküllerdir. Bunların yönetim komitelerinin ve bunlardan Avrupa'ya gidecek heyetlerin Meclis tarafından seçilmesi mahzurludur.

BAŞKAN — Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Diğde) — Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan arkadaşlarım gibi bendeniz de Milletlerarası Parlâmentolar Birliği veya Avrupa Parlâmentosu Birliği konferanslarına iştirak edecek arkadaşların Meclis tarafından seçilmesinin mevcut hukuki hükümlere göre doğru olmadığını müspet hükümlere istinaden izah etmek için söz almış bulunuyorum. Benden evvel söz alan arkadaşlar bu husustaki kanaatlerini kâfi derecede izah etmiş bulundukları için sadece müspet hükümlere göre işin hukuki mahiyetini açıklayacağım.

Parlâmentolararası Birliğinin ne olduğu hakkında bir statü mevcuttur. Bu statünün üçüncü maddesine göre Parlâmentolararası Birliği millî gruplardan teşekkül eder. O halde sadece bu hükme göre bu parlâmentolararası konferanslara gidecek olan âzalar Meclis tarafından değil millî gruplar tarafından seçilmek suretiyle giderler. Diğer taraftan, bu parlâmentolar birliği statüsünün 7 nci maddesinde de oraya gidecek olan muhahasların hangi makam, hangi uzuv tarafından

seçileceği hususunda sarılı hüküm vardır ki, ay-
nen şöyledir :

«Madde 7. — Konferas, gruplar tarafından
tesbit olunan murahhaslardan mürekkeptir.»

Binaenaleyh şu madde gösteriyor ki, konfe-
ransa gidecek murahhaslar gruplar tarafından
seçilecek, Meclis tarafından seçilmeyecektir. Par-
lâmentolararası Birliğinin bu statüsüne muvazi
olarak Türk grubu da hususi bir statü tesbit et-
miştir. Onda da murahhaslar Meclis tarafından
değil, idare heyeti tarafından seçilir denmektedir.
Gerek beynelmilel olan bu Parlâmentolararası
Birliği Statüsü ve gerek Türk Grubu Statüsü,
oraya gideceklerin Meclis tarafından ve Meclis
adına gönderilmelerine müsait değildir.

Denebilir ki, biz burada yapacağımız bir ka-
nunla Parlâmentolar Birliği Türk Grubunun
Statüsünü değiştirebiliriz. Fakat bu da hukuk
prensiplerine uymaz. Cemiyetlerin ne şekilde ku-
rulacağını Cemiyetler Kanunu tesbit etmiş bulun-
maktadır. Cemiyetler Kanununa bir hüküm koy-
madan Bütçe Kanunuyla böyle bir değişiklik ya-
pılması umumi prensiplere aykırı düşer.

Diğer taraftan biz, her hangi bir kanunla Par-
lâmentolararası Birliği Türk Grubunun, bize ait
olan, Türk Grupuna ait olan Statüsünü değiştir-
mek yetkisini haiz olsak bile, beynelmilel statü-
yü değiştirme imkânına malik değiliz. Bu itibar-
la Bütçe Komisyonunun R formülü içerisine koy-
muş olduğu cümleleri statülere uygun değildir. Bu
bakımdan R formülünün bu hususa taallük eden
kısımının çıkartılması lâzımgelir. Arkadaşlarım bu
hususla bir takrir vermişlerdir. Bunun kabulünü
bendeniz de rica ediyorum.

BAŞKAN — Yusuf Aysal.

YUSUF AYSAL (Kütahya) — Muhterem
arkadaşlar, Parlâmentolar Birliği ve Avrupa
Konseyine dâhil bulunan arkadaşların düşünce-
lerini burada dinledik. Büyük Millet Meclisi
Bütçesine bu maksat için tahsisat konuyor ve
Büyük Millet Meclisinin salâhiyeti yalnız bu
tahsisatı koymakla kalsın, öte tarafına siz karış-
mayın diyorlar. Tahsisatı veren Meclis olduğuna
göre gidecek üyelerin seçilmesi de Meclise
ait olmalıdır. Tahsisat ve hizmetin kontrol ba-
kımından bu lâzımdır. Çünkü bu konferans ve
birliklere iştirak eden arkadaşların bu maksat
için almış oldukları avansları bir kısmını şim-
diye kadar kapatmamış olması da bu hizmet ve
kontrolün aksamakta olduğuna bir delildir. Bu

itibarla Bütçe Komisyonunun bu mülâhazaların
dışında olarak Hükümetçe yapılan teklifi, mu-
rakabe ve kontrol yönünden, bir bölümde toplı-
yarak okuduğunuz kayıtları koymuş bulunması
doğrudur ve lüzumludur. Sonra bu konferans
ve komisyonlara müstemirren aynı arkadaşların
gitmek istemeleri bence kendi iş arzuları olabi-
lir. Seçime mazhar olurlarsa şüphesiz ki gene
kendileri gidebilirler. Onun için parayı veren
Meclisin seçim hakkına da sahip olması icap ve
iktiza eder kanaatindeyim. (Alkışlar)

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem ar-
kadaşlarım, evvelâ bu mevzuda Bütçe Komis-
yonunda takarrür etmiş olan fikri izah etmeme
müsaadenizi rica ederim.

Bu tahsisat ilk önce bir yardım olarak ayrı-
hyordu, bâzı arkadaşlarımız bu hususta şu nok-
tayı ileri sürdüler; bunun bir yardım olabilmesi
için ve bu yardımdan istifade edebilmesi için
beynelmilel Parlâmentolar Birliği Türk Grubu-
nun âmme menfaati için teşekkül etmiş bir ce-
miyet olması icabeder ve ondan sonra bu yar-
dımdan faydalanması mümkün olur.

İşbu şekilde mütalâa edilince buna ait tah-
sisatın kül halinde reddedilmesi icabedecektir.
Buna mukabil diğer bir kısmın ileri sürdüğü
noktayı nazar da şu olmuştur; Avrupa Konseyi
Hükümetimizin resmen iltihak ettiği bir teşek-
küldür. Bu Strazburg Konseyi Statüsü esasen de-
legelerin doğrudan doğruya Parlâmento tarafın-
dan intihap edilmesini âmirdir. Diyor ki, delege-
leri ya doğrudan doğruya Parlâmento tarafından
intihap edilir, yani Parlâmento delegelerin nasıl
intihap edileceğini kendisi tâyin eder ve ona gö-
re intihap edilir veya eğer Parlâmento içtima
halinde değilse ve delegelerin intihabı hakkın-
da bir şekil tâyin ve tesbit etmemişse, o takdir-
de mensup olduğu Hükümet delegeleri intihap
eder.

Demek ki, Konsey için mesele mahlûldür. De-
legelerin doğrudan doğruya Yüksek Meclis ta-
rafından intihap edilmesi lâzımgelir.

İkinci teşekkül olan Beynelmilel Parlâmen-
tolararası Birliği Teşekkülünün Statüsü de, Ne-
cip Bilge arkadaşımızın burada izah ettiği mad-
de dışında bir, hattâ iki maddeyi ihtiva etmek-
tedir. Bunu okudukları maddeye varyant ola-
rak, onun müteakib şekli olarak kabul etmiş-
ler. O madde der ki, her hangi bir Parlâmento
eğer arzu ederse kendisini Milletlerarası Par-

lâmentolar Birliğinin Millî Grupu olarak ilân ve kabul eder. Bu demektir ki; muhterem Meclisiniz, bu teşekkülün lüzumuna kailse ittihaz edeceği, ekseriyetinizin vereceği bir kararla Türkiye Büyük Millet Meclisinin Beynelmilâl Parlâmentolar Birliği Grupu mahiyetinde olduğu, yani ayrıca Millî Grup teşkiline ihtiyaç olmadığı kararlaştırılmış olur.

Nitekim, iştirak eden arkadaşlardan Ziyad Ebüzziya arkadaşımızın söylediklerine göre, Amerika'nın vaziyeti budur ve kendisi Parlâmentolar Birliği Millî Grupu halinde ilân ederek iştirak etmiş bulunmaktadır.

Bu madde körü körüne konulmamış olduğuna göre bu şekilde kendisini Millî Grup ilân etmiş Parlâmentolar muhakkak vardır. Nitekim aynı Statünün diğer bir maddesinde reylerin yani mümessil delegasyonun rey hakkının Parlâmento üyelerinin iştirak nispeti arttığı nispette artmasını, meselâ % 50 iştirak için bir rey, daha fazlası için şu kadar rey fazlasıyla Asambleye iştirakini temin etmektedir. Bu bakımdan (R) formülüne konulmuş olan kayıt, yani bu birliğe girecek delegelerin Büyük Millet Meclisi tarafından intihap edilmesi kaydı ancak muhterem Meclisinizin kendi kendini Parlâmentolararası Birliğinin Millî Grupu olarak kabul etmesi kaydına muallâk olabilir. Yoksa pek tabiidir ki, Meclis Millî Grup olmayınca intihap edilecek olan delegelerin doğrudan doğruya teşekkül edecek bir grup tarafından intihap edilmesi icabedecektir. O takdirde dahi Meclis haricinde teşekkül etmiş olan bir gruba tahsisat verilip verilmeyeceği meselesi yeniden ortaya çıkacaktır. Bu Meclise de 5 - 10 veya 50 arkadaşın iştirak edeceği bir grubun ihtiyar edeceği seyahat masrafları Meclise kabul ederek bunları Türkiye bütçesinden, milletin bütçesinden tediye edilecek ödeneklerle karşılamak, hakikaten müdafaası güç bir prensiptir. Ve bu ödenegin kabul ve sarfını icabettiren fikri benimsemek demektir. Esasen bu Parlâmentolararası Birlik fikri, nev'i şahsına munhasır bir fikir değildir.

Birleşmiş Milletler Teşekkülü, Avrupa Konseyi Teşekkülü de bunun başka bir misalidir. Demek ki biz B. M. M. olarak milletlerarası en sıkı iştirak fikrinin esasen taraftarıyız. Böyle olunca Milletlerarası Parlâmentolar Birliğinin bir üyesi mevkiine geçerse, kanaatimce bunda hiçbir mahzur yoktur. Şüphesiz bu, Muhterem

Meclisin vereceği bir kararla temin edilebilir.

Binnetice vaziyet şudur arkadaşlar: Eğer Meclis bu fikirleri benimsiyecek ve bu teşekküllere, bunların Asamblelerine gidecek delegeleri kendisi seçecek olursa; Meclis kendisinin bir organı olarak şüphesiz bunlara bir tahsisat verecektir. Fakat bu şekilde delege gönderilmesi kabul edilmeyecek olursa; o vakit bu Parlâmentolararası Birliği, Avrupa Parlâmentolar Birliği gruplarına Meclisin bir tahsisat kabul etmesi mevzuubahis olamaz.

Nitekim; diğer memleketler mebuslarından % 5, % 10, %20 sinin iştirakiyle teşekkül eden millî gruplarını delege olarak gönderdikleri zaman bunların masraflarını meclisler değil, kendileri, yahut da onların aidatıyla kurulan millî grupları verir. Binaenaleyh ya Muhterem Meclisiniz millî grup vaziyetini ihtiyar edecektir, Türk Milleti adına gidecek olan delegelerin masrafları bütçeden verilecektir, yahut teşekkül bunları kendi seçtiği takdirde hususi mahiyette kalır. Bu vaziyetiyle bir cemiyet bile değildir. Ne yardım edilmesi, ne de bütçeden tahsisat ayrılması mevzuubahis olamaz arkadaşlar. (Alkışlar).

BASKAN — Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon). — Muhterem arkadaşlar, Behzat Bey izahlarının sonunda aşağı yukarı benim fikirlerime temas ettiler. 453 nolu bölümde mevcut 155 700 liranın 150 bin lirası Dünya Parlâmentolar Birliği, Avrupa Parlâmentolar Birliği, Avrupa Konseyi için kongre, konferans, komisyon, tören v.s. için harcah ve giderlerin karşılığını ihtiva ediyor. Bu paradan 150 bin lira ile yapılacak olan harcah ve masraflar demek oluyor ki, üç teşekküle ait bulunuyor; biri, Dünya Parlâmentolar Birliği, diğeri, Avrupa Parlâmentolar Birliği, üçüncüsü de, Avrupa İstisari Konseyidir.

Avrupa İstisari Konseyi için seçilecek üyelerin Meclis tarafından seçilmesi takarrur etmiş olduğuna göre bu hususta bir diyeceğimiz yoktur. Dünya Parlâmentolar Birliği ile, Avrupa Parlâmentolar Birliğine gidecek arkadaşlarımızın vaziyetine gelince; benim anladığıma göre her parlâmentoda bir Avrupa Parlâmentolar Birliğinin veya bir Dünya Parlâmentolar Birliğinin vücutuna inanan arkadaşlar, aralarında bir grup teşkil ediyorlar; bu gruplar kendilerini temsilen Dünya ve Avrupa Parlâmentolar

Birliğine delegeler göndermektedirler. Parlâmentolar içinde teşekkül etmiş olan bu gruplar ya o parlâmentolar âzalarının tamamını ihtiva eder ve binaenaleyh tamamını temsil eder veya tamamını temsil etmediği için keyfiyet kısmi bir temsilden ibaret kalır. Eğer bu gruplar parlâmentoların tamamını ihtiva ve temsil ediyorlarsa o takdirde gidecek üyelerin de onların tamamı tarafından seçilmesi ve binaenaleyh ücretlerinin Meclis tarafından kabul ve tediye edilmesi lâzımgelir. (Bravo sesleri).

Eğer bu gruplar parlâmentoların tamamını ihtiva etmiyor ve binnetice tamamını temsil etmiyorsa bu takdirde delegelerin parlâmento tarafından seçilmesine taraftar değilim, kendi grupları tarafından seçilmesi lâzımdır. Binaenaleyh masraflar da kendilerine ait olmak lâzımgelir. Meclis, kendi tamamiyetini temsil etmeyen birşey için masraf kabul etmez.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Bu bölüm hakkında Fethi Çelikbaş, Abbas Gigin, Halûk Şamamı Sinan Tekelioğlu, ve Bahadır Dülger arkadaşlarımız da söz almışlardır. Yeterlik takriri de vardır. (Okunsun sesleri) Okuyacağız.

Başkanlığa

Konu aydınlatılmıştır. Müzakerenin kifayeti hususunun reye vaz'ını teklif ederim.

Rize Milletvekili

İzzet Akçal

BAŞKAN — Yeterlik önergesini dikkate alanlar... Alınanlar... Kabul edilmiştir. Bir önerge daha vardır okuyacağız.

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe tasarısının 453 ncü Milletlerarası Meclis münasebetlerinin gerektirdiği giderler faslının 21 ncü maddesiyle ilgili (R) formülünün Bütçe Komisyonu tarafından tanzim edilen şekli Avrupa Parlâmentolararası Birlik statüsüne ve bu statüye mütenazır olarak tanzim ve kabul edilmiş bulunan Tüzüğe muhalif bulunduğu gibi hukuki ve politik esaslara da uygun düşmediğinden bu teşekküllere statü ve Tüzüklerine göre hareket imkânları bahşedilmek üzere işbu madde ile ilgili formülün (R) cetvelinden çıkarılmasını ve Başkanlık Divanı teklifi üzere ipkasını arz ve teklif ederiz.

Elâzığ

Ankara

Şevki Yazman

Sadri Maksudi Arsal

BAŞKAN — Önergeyi dikkatinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar işaret buyursun. . . Etmeyenler. . . Önerge kabul edilmemiştir.

Bölümü tasvibinize arz ediyorum. Aynen kabul buyuranlar. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

Tehir edilmiş olan bölümlere geçiyoruz efendim.

B. Lira
301 Büro giderleri 107 700

BAŞKAN — Kabul buyuranlar. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

304 Posta Telgraf ve Telefon ücret ve giderleri 30 800

BAŞKAN — Kabul buyuranlar. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

403 Başkanlık temsil giderleri ve Başkanlık konutu 10 000

BAŞKAN — Kabul buyuranlar. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

454 Sigorta giderleri 9 165

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

501 Geçen yıl borçları 500

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

502 Eski yıllar borçları 2

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

601 Çeşitli yardımlar 2 500

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

701 Yapı ve onarma 137 000

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

751 Basımevi için satın alınacak makine bedeli 50 000

BAŞKAN — Kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

B — Cumhurbaşkanlığı Bütçesi :

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz istiyen var mı? Bölümlere geçilmesini kabul edenler. . . Etmeyenler. . . Bölümlere geçilmesi kabul edilmiştir.

B.	Lira
101 Cumhurbaşkanlığı ödenek ve tazminatı	150 373
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
201 Aylıklar	126 601
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
202 Ücretler	147 660
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
206 4598 sayılı Kanun gereğince yapılacak zamlar ve yardımlar	5 600
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
209 5434 sayılı Kanunun 14 nci maddesinin (D) fıkrası ile 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emeklyi Sandığına yapılacak ödemeler	16 456
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
210 Temsil ödeneği	3 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
213 Yaverlik ve başdoktor ödeneği	15 530
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
301 Genel giderler	182 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
304 Haberleşme	18 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
306 Giyecekler	17 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
307 Yolluklar	15 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
309 Taşıt giderleri	64 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

B.

Lira

402 Su ve bahçe giderleriyle işçi ücretleri	45 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
501 Geçen yıl borçları	1
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
502 Eski yıllar borçları	1
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
701 Yapı ve onarma	5 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

C — Sayıştay Bütçesi :

BAŞKAN — Tümü hakkında söz istiyen var mı?

HALİL SEZAI ERKUT (Kırşehir) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Grup adına arkadaşımız söz istiyorlar, Tüzük gereğince takaddüm ediyorlar.

HALİL SEZAI ERKUT (Devamla) — Muh-terem arkadaşlar, şimdi görüşmeye başladığımız Sayıştay Bütçesini, malûmu âlileri olduğu üzere; Meclis adına murakabe vazifesi yapan bu önemli müessesenin bütçesini göz önüne getirdiğimiz zaman hakikaten çok dar ve kifayettiz durumda olduğunu görürüz. Bu nokta rakamlarla ifade edildiği gibi komisyon raporunda da esaslı olarak belirtilmiştir. Tetkikatı yapan iki kişilik arkadaş grubu esaslı olarak bir noktaya temas etmişler; onda diyorlar ki: «Anayasanın 101 nci maddesine göre katî hesapları zamanında verilmediği ve dört beş senelik hesap zamanının geçmiş olmasına rağmen katî neticeye bağlanmamış olduğu ifade edilmektedir» Bu, doğrudur. Büyük Millet Meclisi namına kazai bir murakabe yapan bu müessese senelerden beri gayet büyük yük altında bütün gayret ve cehdine rağmen beklenen murakabeyi yapmak imkânına kavuşamamıştır. Rakamlar bize bu hakikati açıkça söylemektedir. Devlet Bütçesinin 200 milyon lira olduğu bir zamandaki kadrosuyla bugün bir buçuk milyar liraya yükselmiş bir bütçenin kontrolünü yapmaktadır. 680 muhasibin hesabını tetkik ve murakabe eden müessesenin kadrosu aynı olduğu halde bugün 2000'e yaklaşan muhasip kadrolarının hesaplarını tedkik vazifesini de, bu müesseseye vermiş bulun-

maktayız. Böyle dar kadro ve imkânlarla çalışan bu müessesenin mesaisini tetkik ettiğimiz zaman birkaç bakımdan onun durumunu süratle takviye mecburiyetinde olduğumuz anlaşılır. Bir defa murakabeden beklenen gaye ancak, tetkikatın muayyen ve kısa bir zaman zarfında ve zaman aşımına yaklaşılmadan bitirilip neticeinin katî hesaba bağlanması ile hâsıl olur. Geçiken bir murakabeden beklenen fayda temin edilemeyeceği gibi hesapları görülen muhasiplerin kontrolü-bakımından ve bir de içeride çalışan bir memurun, bir muhasibin çok eski bir zamana ait hesabını tetkik etmekteki zorluğu ve güçlüğü bakımından işin mütalâa edilmesi lâzımgelir. Evvelâ, Devlet namına yapılan masrafların, Bütçe kanunlarında kabul edilen tahsisat içinde ve o kanunlara uygun olarak yapıp yapılmadığını zamanında murakabe etmek lâzımgelir. B. M. Meclisi adına yapılan sarfiyatın yolsuz, kanunsuz, uygunsuz olup olmadığının zamanında incelenmesi lâzımgelir. Netice çok zaman geçtikten sonra anlaşılabilir olursa, evvelâ Hazine hukukunun tahsili zorlaşmaktadır. Mesul mevkiinde olan muhasipleri bulmak, kanun yoluyla müdafaalarını almak, haklı veya haksız olduklarını tesbit etmek için zaman kifayetini nazara almak lâzımdır. Bu cihet, mesuliyet noktasından olduğu gibi, muhasip arkadaşların, binlerce muhasibin ve onların göçüğünün göçüğünün hukuku bakımından da çok mühimdir.

Arkadaşlar; 10-12 sene bu daire içinde çalışmış bir arkadaşımız sıfatıyla arz edeyim ki, bu müessese içinde çalışan arkadaşlar iyi bir disiplin dairesinde iş görmektedirler. Bilhassa son yıllarda çok esaslı geliştirme metotlarına ve tedbirlerine baş vurulmuş olmasına rağmen, kadro imkânları sağlanamadığı için, bu tedbirlerden arzu edilen netice alınamamıştır.

Bugün huzurunuzda gelen bütçede görüyoruz ki yeni bir ilâve yoktur. Bereket versin sonradan Bütçe Komisyonu bu mübrem dâvayı kavriyerek tashih diye koyduğu bir kısımda geçiken hesapların bir an evvel tetkik ve murakabesini sağlamak için yeni bir ilâveyi huzurunuzda getirmiş bulunuyor. Böyle bir anlayışı gösteren Bütçe Komisyonuna teşekkür etmek lâzımdır. Hakikaten bu arkadaşlar, bu işin önemini kavriyerek bunu Büyük Meclisin huzuruna getirmiş olmanın bahtiyarlığını tatmış olacaktırlar.

Muhterem arkadaşlar, bendeniz orada çalıştığım için bilirim, bugün hesapların geç tetkik edilmiş olmasından dolayı muhasiplerin çektikleri ıstırapı yakından görmüş bir arkadaşımızım.

Hâdisenin cereyanından tetkikatın yapılması tarihine kadar geçen uzun yıllar içinde, muhasibin yer değiştirmiş olmasıyla adresinin tesbit edilememesi halinin bu müddet içinde ölmüş bulunması ve zaman geçmiş olması dolayısıyla muhasibin yedindeki bâzı delilleri kaybetmesi veya hâdiseleri hatırlıyamaması, o muhasibin mesuliyetini intaç etmekte, onu mağdur hattâ perişan etmektedir. Bazan ölmüş olması dolayısıyla iş vârislerine intikal etmekte, zamanında tetkik edilmemiş, o muhasib hayatta iken kendisinden sorulmamış olması dolayısıyla zavallı vârisleri, goluk göçüğü sürünmektedir. Eğer zamanında tetkikat yapılmış olsa o muhasip kendisini müdafa edebilecek, delilleri elinde olduğundan her hangi bir ithama karşı kendini koruyabilecekti. Onun için arkadaşlar Devletin icraatını bütçe yoluyla murakabe gibi gayet önemli bir vazife ve mesuliyeti, kendisine teveih ettiğimiz Sayıştay müessesesine verimli çalışma imkânları sağlamak Büyük Millet Meclisinin vazifesi cümlesindendir. Diğer bakanlıklar bütçelerinin tanzimi sırasında kendi imkânlarını artırdıkları halde Büyük Millet Meclisine bağlı bulunan bu müessese lâzım olduğu kadar kadro sağlamak ve tahsisat almak imkânlarını bulmamaktadır. Bugün böyle bir himayesizlik karşısında Anayasa, Divanı Muhasebat ve Muhasebei Umumiye kanunlarına göre, kendisine tahmil ettiğimiz önemli vazifesini bihakkin ifa edebilmesi, murakabe yapabilmesi ve süratle hükme bağlayabilmesi suretiyle vatandaşların mağduriyetine mahal bırakmamak ve nihayet seneler geçtikten sonra, soracak mesul edecek kimse bulamıyan murakıp arkadaşın, tetkikleri sırasında çektiği ıstırapı da duyarak bu müşkül vaziyetten bu müesseseyi kurtarma imkânının komisyon arkadaşlarımızın da işaret ettiği gibi, bu görüşmelerle sağlanacağı kanaatindeyim.

Mâruzatımın hulâsası şudur ki, birikmiş olan işlerin süratle incelenmesini ve murakabeden beklediğimiz faydaları sağlamak, muhasip arkadaşlarımızı mesuliyetten kurtarmak ve seneler geçtikten sonra beyhude emek sarfetmenin mahzurlarını gidermek için bu tahsisatı kabul etmekli-
ğımız lüzumunu arz ederken bir an evvel yeni bir

Sayıştay Teşkilât Kanununun sūraetle meclise getirilmesini ve komisyonlarda bulunan kanunların bir an evvel tetkik ve neticeye bağlanmasını ve bu vesile ile bu bütçenin gelişmesini temin edecek olan bu önemli kanunun çıkarılmasını rica ederim.

BAŞKAN — Seyfi Oran buyurun.

SEYFİ ORAN (İstanbul) — Sayın arkadaşlar, bendeniz söz alacak değildim. Çünkü Bütçe Encümeninde bulunuyorum. Sonra bir sene mükaddem, 18 sene riyasetinde bulunduktan sonra ayrıldığım dairenin leh ve aleyhinde söz söylemeyi münasip görmüyordum. Ancak dünkü celsemizde sayın raportörümüz Divan Muhasebatta birikmiş olan işlerden bahis buyurdular. Âdeta 18 sene düşü zafimde bulunan bu idarenin kusurlarını savunmak mecburiyetini hissettim. (Soldan bravo sesleri)

Efendim, kısaca arzedeğim ; Divan 1923 te teşekkül ettiği zaman ancak 5600 muhasip hesapları üzerinde mahallen tetkikat yapardı. O zaman Divan Muhasebat kesinhesapları, böyle geç olarak değil, hattâ miadından daha evvel Yüksek Meclise arzetymekte bulunuyordu.

1926 senesinde Divan Teşkilât Kanunu muhterem selefim tarafından Meclise sevkedildikten sonra 8 sene Mecliste kaldı. Bendeniz 1933 senesi nihayetlerine doğru Riyaset Makamına gelince, bunu takip ettim. 1934 Haziranında mevkî meriyete konmak üzere Divan Teşkilât ve Vazife Kanunu çıktı. Ancak o tarihlerde Divan elemanları 680 muhasip üzerine düşünölmüş ve tertip edilmiş ve mahallen tetkikat yapmak kaydıyle mukayyet bulunmuş olan elemanlardan mürekkepti. Halbuki bütçemiz, muvazenei umumiye ve mülhak bütçeler yekûnu 500 milyon içerisinde idi. Gün geçtikçe yavaş yavaş muhasipler adedi arttı, Devlet Muvazenei Umumiye Bütçesi 300 milyodan, 600, 800, 900 milyona çıktı. Nihayet 1939 senesi fevkalâde ahvalin ilânı dolayısıyla asıl mesele buradadır - Divan murakiplarından % 25 i iptidaen silâh altına alındı. Bir taraftan tetkik edilecek hesabat miktarı artıyor, diğer taraftan malî hükümler taşıyan kanunlarımız çoğalıyordu. Kanun sayısı 2500 den 5 bine yükseldi ve nihayet bugün Divanın rüyet edeceği hesabatın ve muhasiplerin sayısı 2 binî buldu. Ancak bendeniz, İkinci Cihan Harbinin devam ettiği sıralarda ahvali anormal gördüğüm için, bu

anormal ahvalde fazla memur almak sonra bunları açığa çıkarmak endişesiyledir ki, bir Teşkilât Kanunu teklifinde bulundum. Fakat 1945 ten sonra anormal haller dediğimiz haller artık normal olmuştu. Şunu da arzedeğim ki; tekmil devair, bakanlıklar 5, 6, 7 defa teşkilâtı değiştirdiler. Divanın Baremi 1939 hattâ 1934 teki Baremden ibaretti. Arkadaşlarım iş altında bulunmaya başladılar. Hattâ esefle söyleyim, bu monoton çalışma, rakamla, kanunla uğraşma neticesinde son senelerde 1 - 2 arkadaşı da timarhaneye göndermeye mecbur olduk. Nihayet Meclisi Âliye 1946 senesinde müracaat ettim, bir Teşkilât Kanunu getirdim. 1946 senesinde şöyle bir zorlukla karşılaştık : Divan Meclisi Âli namına murakabe ile mükellefken İktisat Komisyonundaki arkadaşlar, «Şimdi çok partili Meclis olduk, tasarruf zamanıdır» dediler. Öte taraftan da vekâletlerin teşkilât kanunları Meclisten geçiyordu.

Bendeniz uğraşma uğraşma bunu Bütçe Komisyonuna kadar getirdim. Bütçe Komisyonu müzakere etti. Raportöre verildi. Raportörle münakaşa ettik. Teklif ettiğim şey bir milyon liraya inhisar eden bir tasarı idi. 600 bin liraya kadar indik. İş Su Komisyonuna verdiler. Nihayet kanun kabul oldu.

Bundan başka 1934 de çıkarılan kanunla yeni yeni vazifeler deruhde edilmisti. İdarei hususiye ve belediye hesaplarıyla Devlet kefaleti ile yapılan istikraz, muntazam düyun, mütehavvil borçlar, ayniyat hesapları gibi işler de Sayıştaya verilmişti. Yalnız ayniyat hesaplarını ancak 1939 da Divana getirebildik.

Lûtfedip insaf buyurarak sözcümüz bu tedahülün Sayıştayın kendi ihtiyarlarında olmıyan esbaptan tevellüt ettiğini söylediler. Bendeniz 1950 intihabından sonra yeni baştan Meclise müracaat ettim, Sayıştay Komisyonundan başlayarak Bütçe Komisyonuna kadar getirdik. Gerçi arkadaşlar sempati ile karşıladılar, daima lûtuflarını gördüm, fakat ne yapalım ki kanunu çıkarmak mümkün olmadı. «Saltanat kurmak istemiyorum, fazla memurla çalışmak benim âdetim değildir. 44. senelik memurum, 43 meveutlu bir dairenin müdürü iken o zamanın nazırına müracaat ederek bunu 13 kişiye indirelim diyen insanım. Çünkü bir saatin içine fazla alet koymakla muntazam işlemez. Aksar ve ya koşar. Bunu biliyorum» dedim. Hulâsa işin

icabı her ne ise ona tevessül ettim, muvaffak olamadım. Fakat heyeti aliyenizden ricam; Divana yeni bir vechе vermek lâzımdır. İcabeден muavenetinizi dirigъ buyurmayınız.

AGÂH EROZAN (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, ben Sayıştayın bugünkü şartlarla daha mükemmel çalışma sistemi içine girmesini can ve gönülden arzu ederim. Yalnız bendeniz muhalefetimi esas prensip üzerinde yapacağım.

Sayıştaya 480 000 lirayı birikmiş işlerin çıkarılması için veriyoruz. Barem Kanununun 22 nci maddesinin son fıkrasına göre kanunun kendisine tahmil etmediği vazifeyi gören memurlara munzam ücret verilebilir, bu da Heyeti Vekile kararı ile olur. Bu sarahat karşısında Bütçe Komisyonu bu mevzuda bu ana kanunda, memurun çalışması mukabili aldığı ücretin üstünde kendisine ücret verilmesini sağlamak için Bütçe Kanununa bir sene için bir 22 nci maddede ilâve ediyor. Bu madde ile bu salâhiyet Sayıştay Başkanlığına veriliyor. Şahsi kanaatime göre Bütçe Komisyonunun bu maddesi mevzuata aykırıdır.

Muhterem arkadaşlar; burada ikinci bir nokta da şudur : Sayıştayın kadrosu dardır. Eski Teşkilât Kanununa göre, alınmış olan kadro ile bugünkü iş hacmini karşılamak mümkün değildir, bunu kabul ediyoruz. Bu vaziyeti karşılamak için gidilecek en kestirme yol kadro istemektir. Başka çaresi yoktur. Kadro verilerek ve Sayıştay Başkanı mahallinde tetkikat salâhiyeti verildiği takdirde işlerin dünden daha süratle yürütülmesi mümkündür. Bir sene için diyorlar. Hadi bir sene için bu parayı verdik, işleri günü gününe getirdik ve kadro talep etmediler, bu kadro ile işi yürüteceğiz dediler; güzel. Bu kadro ile beş sene evvelki iş, bir sene sonra ve onu takip edecek senelerde tekrar birikmiş olamaz mı? Bu takdirde de ikinci bir tahsisat vermek mecburiyetinde kalabiliriz. Aksi halde memur vazifesini ihmal etmiş ve yapmamıştır, müterakim işlerin çoğalmasına sebebiyet vermiştir. Bunda ihmal veya imkânsızlık mevzuubahistir. Her iki sıkıkm da müdafaası mümkündür. Bir an için ihmal kabul edildiği takdirde tediye ettiğimiz para ihmalin mükâfatı olacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar) Sayıştay Bütçesine konmuş olan bu paranın diğer dairelere kötü bir örnek olması ve bunları daha çok taleplerin tevali etmesi mümkün olacaktır. Bu-

nu yüksek heyetinize arzederken bu bölümün topyekûn kaldırılmasını yüksek heyetinizden rica ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sıtkı Atanç (Yok sesleri)

Fethi Çelikbaş.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; görüşülen mesele, Devletin diğer işlerinden tamamen ayrı bir mahiyet arzeden ve bizzat Meclisin malı olan bir müesseseye ait bir meseledir. Şayet bu müessesenin iyi işlemesi için gerekli tedbirleri almayacak olursak, bu takdirde Meclis olarak, Anayasanın bir hükmünün ihmal edilmesi karşısında, seyirci kalmış olacağız.

Anayasanın 99 ncu maddesi diyor ki : «Her yıl Kesinhesap Kanunu tasarısı, o yıl sonundan başlayarak, en geç ikinci yıl Kasım ayı başına kadar B. M. Meclisine sunulur.» Madde tatbik edilmemiş. Muhatap kimdir? Arkadaşlar, muhatap yoktur.

Şimdi bu durum karşısında gerek bu maddenin tatbikını sağlamak, gerekse Yüksek Meclisin en mühim bir vazifesini yerine getirmek inkâmını vermek maksadiyle, bir yıla mahsus olmak üzere, 480 000 liralık tahsisat kabul edilmiştir. Geçen yıllarda bu müessesenin iyi işlememesi sebebi, arkadaşlar, Meclis murakabesinin zayıf olmasından neşet etmiştir. Hiçbir memlekette İera mesuliyetini üzerine alan hükümetler mali murakabenin tam bir esası içerisinde gitmesini sağlama yönünden tedbir alınmasını elbet istemezler. Geçen devirlerde hükümetlerin bu murakabeden masun kalmasını sağlamak maksadiyle gösterilen lâkaydîdir İki beş, altı yıllık işlerin birikmesine yol açmıştır. Yüksek Meclisinin milli murakabeyi en müessir şekilde yapmak mevzuunda lâkaydî göstereceğine Bütçe Komisyonunuz kanaat getirememiştir. Bütçe Komisyonununda Sayın Erozan'ın, ileri sürdüğü husus Maliye Bakanlığı temsilcisi tarafından da ileri sürüldü. Fakat geçen yıl mülhak bütçeli dairelerin memur ve müstahdeminin, İkrâmiyesi hususi bir kanunla kaldırılmışken, bilâhara Hükümetçe görülen lüzum üzerine İkrâmiye verilmesini derpiş eden hükümler konmuş ve Yüksek Heyetiniz bunu tasvip etmişsinizdir. Bu durum karşısında bu hizmetin iyi yürütmesi ve Meclis murakabesinin daha iyi yapılabilmesi için niçin böyle bir madde konmasın? Bu bakımdan komisyon namına istirham ediyorum,

bu Meclis murakabesinin, memleketin tarihinde bir dönüm noktası teşkil edeceğine kaani olarak istirham ediyorum, 480 bin liralık tahsisatı kaldırmıyalım.

Arkadaşım dedi ki, efendim Teşkilât Kanunu getirsinler. Affetsinler ama bu, ipe un sermek demektir. Bugünkü şekliyle bu idarenin rasyonel gelişmesine imkân olmadığı için nihayet biz bir taraftan eski hesapları tasfiye etmek, beri taraftan da en yakın yılın hesabını getirmek suretiyle çalışma metotlarının rasyonel bir hale sokulmasını istiyoruz. Bu daireye makine girmemiştir arkadaşlar. Bankalarda, demiryollarında, Toprak Mahsulleri Ofisinde birtakım hesap makineleri vardır. Bu hesap makineleri için, tahsisat konmuştur. Bunların gelmesiyle yıllık işlerin artık günlük çalışmalar haline geleceği, işlerinin günlük çalışma saatleri içinde yapılabileceği aşîkârdır. Bu bakımdan bu tahsisatın tek hedefi, arkadaşlar emin olunuz, Anayasayla Yüksek Meclisin kendisine verdiği en mühim mali murakabenin daha emin ve süratli işlemesine mâtuftur.

Gegen sene kabul edilen bir kanunla Devlet Hava yollarında, Demiryollarında çalışanlara ikramiye verilmesi kabul edilmişken, sonradan Hükümet müzüm göstermiş, komisyonumuz da verilmesi şeklinde kabul etmişti. Geçen yıl Bütçe Komisyonuna gelmiş bir mesele orada muvafık görülerek Yüksek Meclisinize sevk ve sizlerce de kabul edilirken acaba Ağâh Erozan arkadaşımız nerede idiler? Teklifiniz kabul edildiği takdirde, bizim devrimizde olsun, bir kere hesabı katî kanunlariyle kabul edilen bütçelerin ne şekilde tatbik edildiğini görmek ve icabeden hesabı sormak mümkün olacaktır.

Bu itibarla bu bir milyar 700 küsur milyon lira olan bütçenin murakabesine mâtuf olan 480.000 liralık tahsisatı esirgemeyiniz. Bendenizin mâruzatım budur arkadaşlar.

BAŞKAN — Şevki Gürses, buyurun.

ŞEVKİ Gürses (Çorum) — Muhterem arkadaşlarım, Sayıştayı ilgilendiren hususlar hakkında bazı temennilerde bulunacağım.

1. Sayıştay Kanununun 33 ncü maddesinde, sarftan evvel vizeden istisna edilen ve tediye tarihinden itibaren âzami üç ay zarfında tetkik ve vize için Sayıştaya verilmesi gereken

muameleler evrakının kabule şayan görülmiyenlerin hesaptan tenzil edilmeyerek, bir takrirle dairesine bildirilmesi ve hesap devresi sonuna kadar ıslah veya istirdat edilmeyen kıymetlerin tazminine hükmedileceği, bahis mevzuu maddede yazılı bulunduğu halde Sayıştayca, kabule şayan görülmiyen tediyaatın, dairesine takrirle bildirilmesi usulü, kanunun kesin hükmüne rağmen 15 seneye yakın bir zamandır terkedilmiş bulunmaktadır.

Bu sebepten muhasipliklerce, kabule şayan görülmiyen tediyaatlara, paramın ödendiği tarihten asgari 3, 4 sene sonra idare hesaplarının tetkiki neticesinde mahallerine yazılan istizah takrirleri üzerine müttali olunmakta ve bu tarihte de ekseriya istihkak sahibi, muhasip ve tahakkuk memuru oradan ayrılmış bulunmalarından fazla tediyaatın takip ve istirdadı imkânsız bir duruma girmektedir. Murakabeden beklenen faydanın sağlanması için, kabule şayan görülmiyen tediyaatın vaktinde takrirle dairesine bildirilmesi mecburiyetinin yerine getirilmesi,

2. Genel Muhasebe Kanununun 20 ncü maddesinde her muhasibin zamanı idaresi zarfında tahsili kendisine mevdu varidatın takip ve tahsili ile mükellef olduğu, takip edilmemek yüzünden tahsili mümteni bir hale gelen veya müruruzamana uğrıyan mebalığın, sun'u tak-siri görülen muhasipten tazminine Sayıştayca hükmedileceği yazılı bulunmasından, bu maddeye istinaden tahsil edilmeyerek ertesi seneye devredilen bakayanın takip evrakı, aîr olduğu sene idare hesabıyla Sayıştaya gönderilmektedir.

Bahis mevzuu kanuna istinaden Sayıştayca bakaya üzerinde şimdiye kadar yapılan tetkikat çok sathi ve nazari denebilecek bir durumdadır.

Bu tetkikatın, kanunun kasdettiği şekilde yapılabilmesi için bu maddenin tatbikına ait talimatın, Sayıştay ve Maliye Bakanlığınca yeniden tetkik ve tadili suretiyle ıslahının teminini rica ve temenni ederim.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — 15 dakika sonra toplanılmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 15,35

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 18

BAŞKAN — Başkanvekili Celâl Yardımcı

KATİPLER : Sedat Baran (Çorum), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri).

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Söz Kemal Türkoğlu'nundur.

KEMAL TÜRKÖĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım; bendeniz esas itibariyle munzam ödenek verilmesine, bütçe dışı tahsisat ayrılmasına, kadro artırmalarına, israfa daima muhalefet etmiş bir arkadaşımızım. Fakat bugün belki şimdiye kadar müdafaa ettiğim teze muhalif olarak Sayıştaya ait bu şekildeki bir talebin lehinde konuşacağım. (Bu olmadı sesleri, gülüşmeler)

Muhterem arkadaşımız Ağâh bey bu tahsisatın verilmesini ihmalin mükâfatlandırılması diye tavsif ettiler. İnsaf etsinler, senelerden beri bu evrakın birikmesi yalnız ihmalden mi mütevellittir? Sayıştay Teşkilât Kanunu 1934 senesinde çıktı. O zamanki bütçemiz 260 milyondu. Aradan 18 sene geçmiştir, bugün bütçemiz iki milyara yaklaşmıştır, muhasiplerin adedi birkaç misli artmıştır, fakat Sayıştayın kadrosu hâlâ eskisi gibi kalmıştır. Bâzı arkadaşlar, o halde kadro getirsin, diyorlar. Haklıdırlar; fakat Sayıştay yeni kadrosu ile gelse dahi normal bir kadro ile gelecektir. Birikmiş olan evrakın behemehal fevkalâde tedbirlerle çıkarılması lâzımdır. Evrakın bu kadar birikmiş olmasının çok kötü neticeleri vardır. Arada muhasipler memuriyetten ayrılmakta ve bazıları da vefat etmektedir. Binaenaleyh fevkalâde zaruretler neticesi olarak birikmiş olan bu evrakın bir sene içinde tasfiyesi lâzımdır. Esas itibariyle bütçeye, kanun icabı olmyan tahsisatın konmasına bendeniz de aleyhtarım. Fakat burada prensip bozuluyor; Bütçe Kanunu bir seneliktir, tahsisat da bir sene içindir.

Binaenaleyh bu tahsisatın bir senelik bir kanun olan bütçe ile kabul edilerek meselenin halli hukukan mümkündür. Ve bilhassa aranan tedbir, hukuki olmaktan ziyade pratik bir tedbirdir. Her hangi bir sebeple birikmiş bulunan 5-6 senelik evrakın birden çıkarılması zaru-

reti vardır. Bu itibarla bendeniz de, daima müdafaa ettiğim teze aykırı olmasına rağmen, pratik ve lüzumlu olduğu için bu tahsisatın kabulünü rica ediyorum. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Necip Bilge, buyurun.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, Sayıştay'da bulunan fazla işlerin mümkün olan kısa zamanda çıkartılabilmesi için bâzı arkadaşların düşüncelerine göre evvelâ teşkilât kanununun gelmesi lâzımdır. Bu, hakikaten doğru bir fikirdir. Yalnız, düşünmek lâzımdır ki teşkilât kanunu normal iş durumuna göre yapılır. Eğer bugün Sayıştay'dan bir teşkilât kanunu istiyecek olursak, gayet tabiidir ki bugünkü iş durumuna göre bir teşkilât kanunu getirecektir. Halbuki Sayıştay'ın başında bulunan yetkili zat, «Ben bu iş durumuna göre bir teşkilât kanunu getirmek istemiyorum, çünkü bu hakikata uymaz. O halde normal iş durumuna göre bir teşkilât kanunu getirmek için vaziyeti tetkik etmeliyim, normal iş durumunun ne olduğunu anlamalıyım, bu normal iş durumunu anladıktan sonra getireceğim teşkilât kanunu doğru bir netice ve vaziyet ifade edecektir» diyor. Binaenaleyh teşkilât kanunu normal duruma göre yapılacağından dolayı şimdiki anormal duruma göre de anormal ve acele bir tedbir almak lâzımdır.

Tahsisatı haklı gösterecek noktalardan biriside şudur: Teşkilât kanununun getirildiğinfarzedelim. Bu devre içinde bu teşkilât kanununu ya kabul edeceğiz yahut etmiyeeğiz.

Kabul ettiğimizi farzedelim. O takdirde de iki durum ortaya çıkacaktır. Ya neşrinden itibaren meriyete gircektir, yani icabettirdiği ödenekleri de yine kabul edeceğiz, yahut ta ödenek, bütçe vaziyeti müsait olmadığından dolayı gelecek yıla bırakılacaktır. Ekseriya da tasarruf mülahazasıyla böyle olmakta ve teşkilât kanunları yeni bütçe yılına kadar meriyete girememektedir. Hazırlıkların yapılması bakımından gelecek yıl

başında yahut beş altı ay onra meriyete girmesi gibi bir hal hâdis olabilir. Böyle bir vaziyette de yine Sayıştay teşkilât kanununu getirmiş olsa dahi elinde birikmiş olan işleri bu yıl sonuna kadar çıkaracak bir duruma gelemeyecektir. Halbuki işbu tahsisatın kabulü önümüzdeki yıla kadar işleri tasfiye neticesini doğuracaktır.

Diğer taraftan çıkaracağımız teşkilât kanunu ile vereceğimiz kadroları iş durumuna göre ayarlamak ve oraya gelecek olan memurların formasyonunu iş durumuna uydurmak lâzımgelcektir. Halbuki bugün vereceğimiz fevkalâde bir ödenekle Sayıştay içinde çalışanların munzam bir ödenek karşılığında biraz daha fazla çalışmalarını temin etmek imkânı elde edilmiş olacaktır. Bu bakımdan Bütçe Kanununun 22 nci maddesinde bir sene müddetle mukayyed olmak üzere verilmiş olan ödenek yerindedir ve hukuk prensiplerine de aykırı düşmeyecektir kanaatindeyim.

Ayrıca şu noktanın da nazarı dikkate alınmasını rica edeceğim: Malûmu âliniz olduğu üzere Hesabî katî kanunları kanuni miadından 6-7 sene sonra gelmektedir. 6-7 sene sonra gelen bu hesabı katîlerde birçok muhasipler üzerine zimmet çıkarılmaktadır. Halbuki bu muhasiplerin pek çoğu ya ölmüştür veya vazifeden istifa etmek ve emekliye ayrılmak suretiyle çıkmışlardır. Bu suretle bu alacaklar çok defa ödenememek durumuna düşmüştür. Sayıştayın muhtelif muhasipler nezdinde bulunan bu zimmetleri yekûnu ortalama 2,5-3 milyon lirayı bulmaktadır ki bu alacak miktarı hayalîdir. Çünkü çok defa tahsiline imkân bulunamamaktadır. Halbuki şimdi vermeyi kabul edeceğimiz bir tahsisatla bu iş, senesi zarfında bitirildiği takdirde, bundan sonra da bütün hesabı katîlerin miadında gelmesiyle belki bu hayal olan alacaklar yani 2 buçuk veya 3 milyon liralık miktar hakiki bir alacak olarak tahakkuk etmiş olacaktır. Bu suretle de bunların tahsiline imkân hâsıl olacak demektir. Bu itibarla işbu ödeneğin kabul edilmesi lâzımgelceği kanaatindeyim.

Bundan başka, Sayıştayın mevcut olan Teşkilât Kanunu, Fransa'nın 1826 tarihli Teşkilât Kanunundan alınmıştır; yani hâlâ 19 neu asra ait bir kanunla çalışmaktayız. Yeni teşkilâtın bugünkü durumu önlemesi için kâfi bir tetkikatın yapılması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Bana bildirildiğine göre Meclise gönderilmiş olan Teşkilât Kanunu rasyonalizasyon usulünden ta-

mamiyle bihaber bir vaziyettedir. O sade muhasiplerin sayısının ve bütçe miktarının artmış olmasını nazarı itibara alarak hendesi bir fazlalık getirmektedir. Riyazi bir fazlalığın da bizim işimizi göreceğine kaani değilim. Rasyonel bir şekilde çalışması için dünya memleketlerinin sayıştaylarına ait kanunlar tetkik edildikten sonra bir Teşkilât Kanunu tanzim edilecek olursa her halde daha faydalı olur kanaatindeyim.

Yine söylendiğine göre bugün Sayıştayda makineleşme de yoktur. Elinde çarpuk çarpuk iki tane makine varmış. Toprak Mahsulleri, bankalar ve Devlet İktisadi Teşekkülleri makine ile işlemektedir. Bizim kabul ettiğimiz tahsisatın mühim bir kısmı makine alınmasına sarfedilecektir. Bu itibarla teklif edilen tahsisatın kabul edilmesi lâzımgelir kanaatindeyim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bir hususu heyeti celilenize arz etmek mecburiyetindeyim. Geride söz almış daha sekiz arkadaşımız vardır. Müzakere bu 477 nci bölüme ait bulunan tahsisat hakkındadır. Heyeti celilenizden ve arkadaşlardan istirhamım bu bölümde söz alan bütün arkadaşların konuşma hakkı mahfuz bulunmak şartıyla tümü üzerinde konuşulması ve işin bu suretle sürat kesbetmesidir.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlar; müzakere ettiğimiz mevzu, her iş gibi, Büyük Meclisin bir mevzuudur. Fakat bundan fazla bilhassa Büyük Meclisin bir mevzuudur. Bunu tamamen takdir ederek huzurunza çıkmış bulunuyorum.

Bütçe Komisyonunda Hükümet bu mevzu hakkında noktai nazarı söylemiştir. Bu noktai nazarı Yüksek Meclise tekrarında zaruret hissetmekteyiz.

Teklif; Devlet dairelerinden birinde evrakın yığılmış olması dolayısıyla bu yığılma izale maksadına mâtuf bir meblâğı, muvakkat bir müddet için tahsis teklifidir. Tahsis edilecek meblâğ, çalışmakta bulunan memurlara munzam mesai karşılığı verilecektir. Bu hâdiseyi böylece tesbit eder etmez bir prensip meselesinin tâ ortasına düşmüş bulunuyoruz: Devlet dairesi yalnız Sayıştay değildir. Bakanlıkları vardır, müdürlükleri vardır. (Bravo sesleri,

siddetli alkışlar). Mütalâalarımızı serdederken, her çeşit hissi ve nazari düşüncelerden uzak kalarak arz ediyorum. Bu teklif kabul edilince bütün bu devair memurları ellerindeki yığıntıları meşru göstermek imkânını bulacaklardır. (Bravo sesleri).

Bunun yanı başında vazifesi çok mühim olan mahkemelerimiz yığıntı içinde bunalmaktadır. Onlar da aynı hakkı talep edeceklerdir.

Sonra arkadaşlar; bir arkadaşımızın bu mevzuu mütalâa ederken, dediği gibi; «Hükümetler murakabeden kaçır, murakabenin daha iyi yapılması için bunu kabul etmelidir, hattâ bunu kabul ettiğimiz dakikadan itibaren Türkiye’de yeni bir devir açılacaktır.» şeklindeki bir mütalâanın hiç yeri yoktur. Mevzu doğrudan doğruya Devlet hayatının işleminde bir prensip mevzuudur; yoksa nazari ve hissi bir mevzu değildir. Meselâ ben sorayım aziz arkadaşımın Hükümetinizin murakabeden kaçtığı ve murakabenin bu yüzden geciktirdiği hakkındaki misalleri nelerdir?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Hükümetler dedim.

SAMET AĞAOĞLU (Devamla) — Hükümetler meyanında bizim Hükümetimiz de vardır. Tekrar ediyorum, misal vermek icabeder. Bilâkis memlekette, çok şükür, Allaha hamd ü sena ederim ki, millî murakabe ve teşriî murakabe en ideal şekillerinden birisini bulmuştur arkadaşlar. (Alkışlar). O halde mevzuu bu yamaçtan, bu tepeden uzaklaştıralım.

Şimdi muhterem arkadaşlar, haklı olarak Büyük Meclis der ki, Devlet ıslahatını düşündüğünüz zaman bugünkü altı buçuk saatlik mesaiyi nasıl buluyorsunuz? Acaba az mı, çok mu? (Az sesleri). (Kâfi değil sesleri).

Yine soruyorum, bugünkü mesai zaman ve şekli kâfi midir? (Değil sesleri) Ben şahsi tecrübelerimi arz edeyim arkadaşlar, Türkiye’de sistem bozukluğu dolayısıyla memurun vasatî çalışma saati, mübalâğaya kaçmamış olmak için arz edeyim, 3 saati geçmez. Buna mukabil bir kısım memurlar korkunç bir yük altındadırlar. Bunun hesabını yapmak çok kolaydır. Sizi sıkamazsam bu hesabı yapayım: Sabahleyin saat 9 da işe başlamak iktiza eder, 9,5 a kadar toleransı vardır. 12 de dağılacak olan dairede her kes saat 11,5 ta hazırlığa başlar bir saati böylece gitti. 1,5 ta başlayacak mesai için ancak

memurlar saat 2 de masalarının başında olurlar. 4,5 ta gitmek hazırlığı başlar. böylece de iki saat gider. yazı tashihleri, tabii ihtiyaçlar, nasılsın arkadaş diye selâm vermeleri bunun içinde hesap ederseniz, cesaretle iddia edebilirim ki, çalışma üç saati geçmez. Fakat tekrar ediyorum, bu bir sistem neticesidir ve bir kısım memurlar da büyük yük altındadır.

Muhterem arkadaşlar, o halde bir sistem meselesi karşısındayız. Devletimizin Sayıştay dairesinde evrak neden yığıldı, bu tetkik edilmiş midir? Biz diyoruz ki bu, bir sistem bozukluğudur. Eğer memur noksanı hâdisesi ise, bunun ispatı lâzımgelir. Eğer bu, bir memur noksanı hâdisesi ise her devlet dairesi aynı neticeyi memur noksanına bağlamakta haklı olurlar.

Sonra Seyfi Oran arkadaşımız 17 senelik tecrübesiyle demişlerdir ki, memurlarımız yorulmuşlardır. Yorulmuş olan memura para vermek ruhi bir şevk yaratır. Ama ilmi olarak, rasyonel çalışmada dinlenmek bu şekilde ele alınmış.

Şu kısacık mâruzatımla meselenin muhtelif cephelerden tetkiki icabettini göstermiş bulunuyor. Sözlerime nihayet verirken tekrar ediyorum, bu hususta karar verirken bu işte, viedanızda bir arkadaşımızın söylediği şekilde bir endişenin katiyen bulunmadığına kaani olarak vereceksiniz. Hükümetiniz düşüncesini murakabeden kaçmak için serdetmiyor, size karşı mesul bulunduğu için söylüyor arkadaşlar. (Soldan alkışlar).

BAŞKAN — Komisyon sözcüsü.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, parlamenter sistemle çalışan memleketlerde bâzı teamüller vardır ki, bu teamüller gereğince muayyen mesleleri görüşürken Hükümet, o mevzuu ait görüşünü ifade etmez. (Bravo sesleri) Bu mesele onlardan biridir, arkadaşlar. Bu itibarla Muhterem Başkan Yardımcısı arkadaşımızın tamamen Meclise taallük eden bir meselede, bundan evvel kabul buyurduğunuz bütçelerde hiç konuşmadıktan sonra bu mevzuda söz almasını cidden parlamenter sisteme uygun bir şekil olarak bendeniz kabul edemiyorum. (Bravo sesleri)

Şimdi arkadaşlar, mesele gayet basittir: Türkiye Büyük Millet Meclisi namına ona niyabeten kabul buyurduğunuz bütçeyi murakabe edecek bir müessesenin iyi çalışıp çalışmaması me-

selesi mevzuubahistir, mesele o kadar basittir. Ve bu müessesenin çalışması hedefinin de ne olduğu Anayasanın 99 ncu maddesiyle tesbit edilmiştir.

Şimdi biz, 1947 den beri geçen bütçelerin bu madde hilâfına Yüksek Meclisin tetkikına sunulmamasının hesabını kimden soracağız arkadaşlar?. Kimdir bunun sahibi?. Bütçe Komisyonu Anayasanın bu hükmüne uygun olarak yüksek mürakabeyi sağlayabilmek için bir yıla mahsus olmak üzere bir tahsisat teklifi yapmıştır. O da zannedildiği gibi orada çalışan arkadaşların ücretleri karşılığı olarak değildir, bir kısmı ücret karşılığı, bir kısmı da gece mesaisi yapacak olan bu müessesenin elektrik sarfiyatı, büro giderleri, demirbaş, makine ve saire satın alınmasına matuftur. Bu itibarla, müterakim işler bankalarda bile munzam mesai ile tasfiye edilebilirken Başbakan Yardımcısının, aynı usulün burada ceryan etmiyerek işin Devletin çalışmasındaki umumi prensiplerin ıslahına bu vesile ile terkedilmesi lüzumunu ileri sürmesi, bendinizi çok üzmüştür. 1,5 senedenberi memurların mesai saati içinde çalışıp çalışmadığını mürakabe eden ve memurlarla birçok bakımlardan yakın alâkası bulunan bir arkadaşın bu mevzuda bir hâdise çıkarması eidden şaşılacak şeydir. (Bravo sesleri)

Buyuruyorlar; efendim memur mu kifayetsizdir, memur kadrosu mu azdır?. İnsafınıza sığınarak arz ediyorum. 1934 de 815 muhasibin işine bakarken 1951 de 2331 muhasibin işine bakmak mecburiyetinde bırakılan bir müessese nasıl çalışabilir arkadaşlar?. (Gürültüler.)

Efendim, muhterem eski Sayıştay Başkanı ifade etti, dinlediniz. 16 yıldır bir kadro teşkilâtını çıkaramamıştır. Niçin çıkaramamıştır arzettim. Arkadaşlar, tekrar ediyorum, hâzin bir hakikattir, Türkiye’de değil, dünyanın her tarafında hükümetler mümkün olduğu kadar hareket serbestisi içinde çalışmak, mürakabadan uzak bulunmak isterler. Bu, tabiidir. Her hangi bir kimse Hükümetin içine girse böyle yapar. Bu, insan tabiatının. İnsan yaradılışının bir icabıdır. Bütün bu realiteleri bertaraf edersek elbette bütün milletin sahibi olduğu 9 ncu Büyük Millet Meclisinin tesis etmiş olduğu mürakabeyi küçümseyen bir arkadaş yoktur. Bunu kim ifade etti?

Bir milletvekili o halde?

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Mukerrem bey, buraya çıkıp konuşunuz. Oturduğunuz yerden müdahale etmemenizi, Riyasetin de müdahale ettirmemesini rica ederim.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Size ben bir şey söylemedim. Ağzımı bile açmadım.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Susunuz, lütfen, susunuz! (Gürültüler)

BAŞKAN — Fethi bey, Riyaset vazifesini bilir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Arkadaşlar bilhassa şahsıma ait olarak söyleyeceğim: Bendeniz burada yüksek Meclisin mürakabesini temin maksadiyle konuşurken, Mukerrem bey muttasıl müdahale etmekten geri kalmamaktadır.

BAŞKAN — Fethi bey, mevzu üzerinde konuşunuz. Şahsiyete girmiyelim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Evet, konuşacağım.

Muhterem arkadaşlar, kadro getirsin diyenlere bilhassa söylemek istiyorum: Geçenlerde Temyizin çalışmasına ait meselelerde iki daireyi derhal bir ay içinde kuruverdük. Çünkü Temyizin sahibi olan ve bize hesap vermek mecburiyetinde olan bir Hükümet vardır. Diyor ki, Temyizde işler teraküm etmiştir. Nedir bu? Hemen bir kanun tasarısı sevk ediliyor, bu kanun tasarısı bir ayda kabul ediliyor. Fakat yüksek Meclisin kendine niyabeten bütçeyi mürakabe eden bir müessese 16 senedir bir teşkilât kanunu çıkaramıyor. Müsaade ederseniz müdahale katiyen yerinde değildir. Bütçe Komisyonunuz yüksek Meclisin malî mürakabede gösterdiği titizliği müşahade ederek ve bundan ilham alarak, mürabesinin müessiriyetini biraz daha artırmak maksadiyle, böyle bir teklif yapmıştır. Kabul veya ret muhterem heyetinize aittir arkadaşlar. (Alkışlar)

BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Bir nokta üzerinde huzrunuza çıkmış bulunuyorum. Deminki mütalâalarımızı tekrar etmiyeceğim, onları arzetmiş bulunuyorum.

Fethi Çelikbaş arkadaşımız Hükümet konuşamaz tezine hemen her yerde saplanmış gözük-

mehtedir. Soruyorum, kendilerine, Hükümet nasıl konuşamaz? Bu mevzuda ise bilhassa konuşur. (Bravo sesleri) Hükümetiniz huzurunuzda çıkıp diyor ki; B. Meclis kararını verirken bu kararın diğer, Devlet dairelerinde bulunan memurlara yapacağı tesirini de göz önünde bulundurması lazımdır. Hükümetiniz bunu söylemekle vazifesini yapmıştır. Eğer huzurunuzda çıkmasaydım öyle zannediyorum ki, Yüksek Meclisimizce Sayıştay memurlarına bu fazla ödenekler teklifi kabul edildiği takdirde, elde edebilecekleri, yahut haiz bulunacakları şu farklı mevki karşısında diğer daireler ve bizzat sizler: «Ey Hükümet, senin mesuliyet ve idaren altındaki memurlar nasıl bir vaziyete gelirler mülâhazası söyle!» demek mevkiinde kalacaktınız.

Bu noktayı böylece tesbit ettikten sonra tekrar Yüksek Heyetinize, konuştuğumuz mevzuun hakikaten murakabe mevzuu, teşriî murakabe, millî murakabe mevzuu ile alakasının uzak olduğunu arzetmeye mecburum. Anayasamız, İktidârımız Türkiye Büyük Millet Meclisinin murakabesine ait usulleri tamamiyle tesbit etmiştir. Sayıştayın geciktirme sebeplerini, yığıntı sebeplerini hükümetlerin murakabeyi geciktirme arzularına bağlama ihtimali elbette ve elbetteki Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin idaresinde en uzak bir ihtimal haline gelmiş bulunmaktadır.

O halde tekrar ediyorum, meseleyi, Hükümeti murakabe vazifesinde hissiyatımızı okşamak suretiyle halletmek yolunda ispat etmekten se, arzettiğim şekilde köşe başlarını ele alarak, bunlara cevap vermek suretiyle bizi ikna etmeleri icabeder. Onun dışında konuşmak siyasi olur. yüzde yüz siyasi olur. Ben teknik konuştum ve bu teknik nokta nazarında Hükümet ısrar etmektedir. Ama karar Yüksek Meclisinizindir. Huzurunuzda tekrar ediyorum, çıkışının sebebi Hükümetin niçin konuşmak mecburiyetinde bulunduğunu sarahatla bir daha ifade etmek içindir. (Soldan alkışlar)

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ FETHİ ÇELİKBAS (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; memurlara günlük mesâileri haricinde ücret vermek yeni bir mesele değildir. Biraz evvel Meclisin Bütçesini kabul buyurdunuz. Meclis Bütçesinde dahi mesai haricinde çalışanlara ücret verileceğine dair bir tahsisat vardır ve arzettiğim gibi geçen yıl memurlara ve müstahdemine verilen ikramiye kaldırıldığı hal-

de, bazı umumî hizmetlerin aksayacağı mülâhazasıyla, Bütçe Kanununa bir madde konmuş ve ikramiyelerin verilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumlar karşısında yepyeni bir mesele ile çıkmış gibi konuşmuş olmak, bendeniz ifade ediyim ki, teknik bir mesele üzerinde durmak mânasını ifade etmez. Eğer Muhterem Başbakan Yardımcısı benim arzettiğim ve geçen yıl kabul buyurduğunuz bir madde ile huzurunuzda gelecek mülhak bütçelerde yer alan bir nokta üzerinde durmuş olsalardı, Meclisin, biraz evvel kabul buyurduğunuz bu neviden bir tahsisatı olmadığını ifade etmiş olsalardı o zaman hakikaten bendeniz tekrar huzurunuzu işgal etmiyecektim. Devletin bazı dairelerinde aynı tahsisatı kabul edip sadece Meclise niyabetle vazife gören bir müessesede bunu kabul etmemek hakikaten yerinde olmasa gerek. Bu itibarla, fazla huzurunuzu işgal etmiyeceğim, şunu tebarüz ettirmek isterim ki, iki yıl içerisinde getirilmesi lâzımgelen bir hesaba katî kanun tasarısının beş senede getirilmesi usulünün önüne geçirilse, Dokuzuncu Meclisiniz bu müddeti iki yıla indirdiği zaman, ısrar ediyorum arkadaşlar, bu mecletin tarihinde bir dönüm noktası olacaktır. (Alkışlar).

SITKI ATANÇ (Tokad) — Muhterem arkadaşlar;

Sayıştayın Cumhuriyet devrindeki teşekkülü tarihinden bugüne kadar görmüş olduğu hizmet, maalesef kanunen kendisine tahmil edilmiş olan murakabe vazifesini hakkiyle ifaya muktedir olamadığını ispat eden bir hakikattir.

Büyük Millet Meclisi namına akçalı işlerin murakabesini tetkika memur olan bu müessesenin yapması lâzımgelen hizmetin ihmallerle dolu olduğunu ispat eden en canlı vesika, yıllardan beri tetkiki ikmal edilmeyen muamelelerin Sayıştayda muazzam bir yekûn teşkil etmesidir.

Devlet hesaplarının tetkikiyle ve kanuna uygunluklarını murakabe ile mükellef bulunan bu müesseseden beklediğimiz hizmetin hakkiyle ifa edilmemiş olmasından doğan Hazine zararları maalesef büyük yekûnlar tutmaktadır.

Murakabe vazifesinin beklenildiği değer ve derecede ifasına muktedir olabilmesi için bu müesseseye verilen ehemmiyete mukabil alınan randımanın çok zayıf olmasının yegâne sebebi, şahsi kanaatime göre bu müessesenin bizatihi

bünyesinde meşhûr olan sakatlık, betaet, ve ataletten mütevellit bir illettir.

Bu müddeamin en bâriz misalleri ise yukarıda arzettiğim müterakim evrakla beraber şimdiye kadar yani beş senelik Hesabı katilerin hâlâ intağ edilerek Meclisimize intikal ettirilememiş olmasıdır.

Halbuki murakabeden kasdolunacak gaye, her hangi bir muamelenin vaktinde tetkike tâbi tutulup tetkik muamelesi yine vaktinde ikmal edilerek Büyük Meclisin tasdikına arz edilmesiyle tahakkuk edecek keyfiyettir.

Sayıştay ise kendisine tevdi edilen muhtelif hesap muamelelerini yılları içinde tetkik ve intaca tâbi tutmaya muktedir olamıyarak mütemadiyen öbür senelere devretmek suretiyle işini, altından çıkılmaz bir ağırlığa intikal ettirmiştir.

Bunun böyle oluşunun hence, biricik illeti bu müessesede vazife his ve aşkının her telkinin üstünde tutmamasından doğan bir keyfiyettir. Bu müessesede çalışanlar eğer uhdelerine tevdi edilmiş olan vazifeyi daha çok bir nefis ve fedakârlık feragatı içinde başarmaya gayret etmiş olsalardı, öyle zannediyorum ki bugün hepimizin teessürle şikâyetçisi bulunduğumuz bu hal meydana gelmez, işler birikmez, vaktinde intağ edilmeyen muamelelerden doğan zararlar husul bulmazdı.

Müterakim işlerin tesviye ve tasfiyesi yolunda zaman, zaman bu kürsüden vâkı olan ikaz ve tenkitlere karşı müessesenin biricik müdafaa silâhı daima (ne yapalım kadrolar dardır, kadro darlığı yüzünden vaktinde iş yapılamıyor) cevabı olmuştur.

Muhterem arkadaşlar:

Bugün Sayıştay'ın kadrosunda dört yüz elliyi müteevviz memur vardır. Eğer bu müessese uhdesine tevdi edilen işin süratle ve selâmetle ifasına kendisini feragatle vakfetmek suretiyle çalışmaya koyulmuş olsaydı. Öyle zannedirim ki işler bu kadar toplanmamış, kanun hükümleri ihmal ve teahhüre uğramamış bulunacaktı.

Binaenaleyh her şeyden evvel bu müessesenin bünye ve ruhunda hâkim olan betaeti, lâkaydiyi izale lâzımdır.

Bendenizin dermeyeran etmiş olduğum bu müessif vakia, yalnız benim değil birçok arkadaşların ruhunda yer tutmuş bir kanaattir. Binaenaleyh bu müesseseyi daha enerjik ve verimli, faal

bir hale getirebilmek için mevcut teşkilât kadrosunun tezyidinden ziyade bu müessesede çalışanların vazife aşklarını takviye etmek lâzımdır.

Yıllardan beri tetkik ve intağ edilmeyerek toplanmış bulunan dosyaların süratle tesviye ve tasfiyesi için istenilen kadro eğer bu illeti tedaviye şâfi olacak bir çare ise eklenen tahsisatı derhal vermekte tereddüt göstermemeliyiz.

Lâkin ben öyle zannediyorum ki Bütçe Komisyonunun eklemiş olduğu 480 bin liralık münzam tahsisatla aynı memurlar eski fâsit dairenin içinde dönüp dolaşacak ve binnetice yine matlup hâsıl olmayacaktır.

Bu itibarla Bütçe Komisyonunca ilâveten verilmiş olan 477 nei bölümdeki tahsisatın kaldırılmasını arz ve teklif ederim. Bu hususa dair Yüksek Başkanlığa bir de önerge takdim ediyorum.

Muhterem arkadaşlar:

Kendi işlerini, yani kanunla kendilerine tahmil olunan işleri zamanında yapmamış olanlara sonradan teraküm eden bu işleri mesai saatleri dışında tamamlamak maksadiyle fazla mesai ücreti adıyla bir para ödemek doğru değildir. Ve kötü bir emsal teşkil eder. 3656 sayılı Barem Kanununun 22 nei maddesi (Kanunun kendisine tahmil etmediği bir işi mesai saatleri dışında yapanlara) Bakanlar Kurulu kararıyla bir ücret verilmesini kabul etmiştir.

Sayıştay mensuplarına verilmek istenilen para kanunla kendilerine tahmil edilmiş fakat zamanında yapmamış oldukları işleri sonradan yapmak için kendilerine bir para vermek bu bakımdan mevcut bir kanun hükmüne de aykırı düşmektedir.

Bütçeye konulacak ödeneklerle bu gibi ücretler ödemek prensip bakımından da doğru değildir. Bu gibi özlük hakların muhakkak surette müstakil bir kanuna istinat etmesi zaruridir.

Bütçe Komisyonu bu zarureti kendisi de yakından hissetmiş ve şeklen olsun bunu temin düşüncesiyle Bütçe Kanunu tasarisına bir hüküm koymak suretiyle tediye nevama bir kanun hükmüne istinat eder şekle sokmak istemiştir.

Halbuki bu gibi hükümler Bütçe Kanununda yer alamaz. Zira memurların istihkaklarına taallük eder. Bu gibi teklif ve hükümlerin müs-

takil kanun halinde teklif ve kabul edilmeleri icabeder.

Sebebi de bu tekliflerin Meclisin alâkalı komisyonlarından geçmesi ve oralarda mevcut diğer hükümlerle münasebet ve ahenginin ve umumî mevzuatımızla yapacağı tearuzun esash şekilde tetkikine imkân verilmesi zaruretidir.

Halbuki hükmün Bütçe Kanununa konulması bu imkânı bertaraf eder. Bu doğru değildir.

Sayıştay memurları işlerini vaktinde yapmışlar şimdi bize düşen vazife onlara yapmadıkları işleri tamamlamak için kendilerine maaşlarından başka bir para vermek değil, bilâkis yapmayanları muahaze etmektir.

BAŞKAN — Vaktiniz dolmuştur Sıtkı Beyefendi.

SITKI ATANÇ (Tokat) — Peki efendim, söyliyceklerim az kalmıştı, burada kesiyorum.

BAŞKAN — Efendim tümü üzerindeki müzakerenin kifayeti hakkında verilmiş bir takrir vardır.

EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Başka söz istiyen yoksa komisyon adına konuşacağım.

BAŞKAN — Komisyon adına Fethi Çelikbaş konuştu.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — O da komisyonun sözeüsüdür, konuşabilir.

BAŞKAN — Buyurun konuşun.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Biz de söz almıştık.

BAŞKAN — Efendim, bu mevzu üzerinde Namık Gedik, Tarık Gürerk, Abbas Gigin, Arif Kalıpsızoglu, Necip Bilge ve Mükerrerrem Sarol da söz almışlardır. Fakat arada kifayeti müzakere takriri vardır. Şimdi müsaade buyurun da komisyon konuşsun efendim.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Bana tercihan söz vermeniz lâzım, şahsıma sataşmıştı.

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Çok muhterem arkadaşlarım; konuşmak için tesbit edilmiş olan on dakikanın belki yarısı kadar sürmiyecek bir konuşma yapacağım. (Sen sözeüsün sesleri) Konuşmalar sırasında ileri sürülen lüzumun kabul edilmemesi için mesnet ittihaz edilen, misal olacak olan keyfiyet bugün P. T. T. de, Gümrükte ve Emekli Sandığında mevcuttur. Fakat buna mukabil olan esas bunların kanuni

oldukları, kanuni mesnetlere istinat ettikleridir. Bütçe Kanununda, yer almış olan bir maddenin aynı maksadı temin edecek ve bu yolda öne sürülecek olan talepleri önleyici bir mesnet olduğu keyfiyeti üzerinde durmıyacağım. Malûmunuz olan bir keyfiyettir ki, millî iradeyi temsil etmek, bunun icaplarını istimal edip yerine getirmek üzere muayyen devrelerde yenilenen seçimler için milyonlar sarfedilmektedir. Yine dün devam eden konuşmalar sırasında, birçok arkadaşlarımız tarafından tekrar edilmiş, dünyaca müsterek ve malûm olan bir hakikat vardır ki, Büyük Millet Meclislerinin ana vazifelerinden birisi de millet namına bütçe yapır onü tatbik etmesi ve onun tatbikatını murakabe etmesidir. Sebebi vücudumuz olan, vazife zamanında ifa edilmemesi âdet hükmüne girmiş bulunan ve maalesef bizim bir kısım arkadaşlarımız tarafından da bugün bu haliyle müdafaa edilme imkânını kazanan bir vazifenin ifası sadinde sizi temsilen en büyük dikkat ve teyakkuz ve hissiyatınıza tercüman olduğumuza kaaniz. Bu murakabe vazifesinin kanun çerçevesi içinde tesbit ve tahakkuk ettirilmesi vazifesiyle de mükellef olan Bütçe Komisyonunuz, Devlet içerisindeki bütün çalışmaları da şüphesiz göz önünde tutmaktadır. Komisyonunuz bütün bu bütçenin, bu hizmetlerin asıl sahibi olan B. M. M. nin, Anayasa hükümlerine rağmen ihmal edilmiş olan bu murakabe vazifesini yerine getirmesi için sizden, bir seneye mahsus olmak üzere 400 kûsur bin liralık istiyor. (Bravo sesleri). (Vermeyiz sesleri). (Alkışlar, gürültüler).

Çok sayın arkadaşların, hakikaten bugün, hasta olmama rağmen ve konuşmamam doktor tarafından tavsiye edilmiş olduğu halde, sarfettiğiniz bu heyecanlı mesai karşısında, birtakım hak ve hakikat ifade etmiyen ve yanlış hükümlere mesnet teşkil edecek olan bazı sözleri cevaplandırmak üzere, sizin bize tevdi ettiğiniz vazifeyi namuskârane bir şekilde yapmak için huzuruza çıktım. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar).

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Usule dair söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlarım, usule dair bir konuşma yapacağım.

Esasen söz sırası bana gelmişti. Fakat kifa-

yet takriri kabul edilir. endişesi ile bu usul meselesini daha evvel söylemek istedim.

Sayın arkadaşlarım, bu teklif 3656 sayılı Ba-rem Kanununun 22 ne maddesini tadil etmektedir. Ana kanun hangi komisyönlardan geçmişse, tadil teklifinin de aynı komisyönlardan geçmesi icabeder. Bütçe Komisyonu pratik bir yol tutmuştur. Fakat bu yolun hukuki bakımdan müdafaası gayrikabildir. Bu itibarla bu tüzük meselesini arz etmekle vazifemi yapmış oluyorum. Kifayet takriri aleyhinde de söz istemekteyim. Esas hakkındaki konuşamamı kifayet takriri reddedildikten sonra arzedeceğim.

BAŞKAN — Efendim; Divanın kanaatine göre henüz bu mevzua sıra gelmemiştir. Bu mevzu 477 ne bölümde müzakere edilecektir. Binaenaleyh bu mevzuda söz alan arkadaşların söz hakları mahfuzdur. Binaenaleyh şimdi Sayıştay Bütçesinin tümü hakkında müzakere cereyan etmektedir.

Fethi Çelikbaş arkadaşımızın, Mükerrer Sarol'un şahsını istihdaf ederek konuşmaları sebebiyle, Mükerrer Sarol arkadaşımız şahıslarına tariz edildiğini iddia ediyorlar. Binaenaleyh kendilerine söz veriyorum. (Hayır sesleri, sataşma yok sesleri), (Gürültüler)

Efendim Riyaset bu kanaattedir, çok rica ederim, Riyasete müdahale edilemez.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Sevgili arkadaşlar, ilmüne, geniş kültürüne, vakarına inandığım ve kendisini örnek bir arkadaş addettiğim Fehmi Çelikbaş arkadaşımın durup dururken, nasırına basılmış bir insan gibi : «Mükerrer Sarol; konuşmaya hakkın yoktur» demesine hayretler içerisinde kaldım. Benim şahsi kanaatim ne olursa olur, ama hiç ağzımı açmamışken ve hiçbir sebep yokken beni işaret ederek, bu mikrofondan, adeta beni afişe eder gibi, teşhir eder gibi, ismini zikretmesine karşı hayret ve teessürümü kaydetmek için huzurunuzda çıktım. Fethi Çelikbaş arkadaşım asla unutmamalıdır ki, bu Meclisin bütün muhterem âzası en az kendileri kadar saygılı ve milletvekili mesuliyetini bilir ve takdir ederler. Bunu arz etmek için kürsüye çıktım.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Efendim, şu halde bir yanlışlık oldu. Kendi ifadeleriyle müdahalede bulunmadıklarını söylediklerine göre ben yanlış gördüğümünden dolayı üzül-
Özür diliyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayıştay Bütçesinin tümüne ait müzakerenin kifayeti hakkında verilmiş iki önerge vardır. Onları okutuyorum.

Başkanlığa

Sayıştay ek ödeneği hakkındaki görüşmeler kâfidir, oya konulmasını teklif ederim.

Gaziantep

Ali Ocak

Başkanlığa

Sayıştay Bütçesi üzerindeki görüşmeler kâfidir. Oya konulmasını teklif ederim.

Gaziantep

Ali Ocak

BAŞKAN — Müzakerenin kifayetini kabul edenler.. Etmeyenler.. Tümü üzerindeki müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir. Bölümlere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler.. Bölümlere geçilmesi kabul edilmiştir.

B.	Lira
201 Aylıklar	1 631 401
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
202 Hizmetliler ücreti	60 600
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
206 4598 sayılı Kanun gereğince yapılacak zam ve yardımlar	48 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
207 Yabancı dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 ne maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı	1
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
209 5434 sayılı Kanunun 14 ne maddesinin (D) fıkrasıyla 34, 38 ve 39 neu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler	93 061
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
210 Temsil ödeneği	3 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

BAŞKAN — Arkadaşlar; Divan takip etmiyor, heyetten sükûnet rica ederim.

B.	Lira
301 Büro giderleri	52 721
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
303 Basılı kâğıt ve defterler	32 200
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
304 Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri	12 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
306 Giyecekler	7 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
307 Yolluklar	6 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
308 4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi giderleri ve yollukları	5 000
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
309 Taşıt giderleri	2 700

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlarım; iktidarımızın bir türlü haline muvaffak olamadığı bir dâvanın başında bulunuyoruz. Bu dâvaya geçen sene Bütçesi konuşulurken, elkonulmuş ve fakat ekseriyetin temayülü hilâfına olarak evvelece bazı dairelerin taşıt giderleri kabul edilmiş olduğu için böyle bir karardan vazgeçilmiş ve olduğu gibi devam ettirilmiştir.

Şimdi meselenin başında bulunuyoruz. Bir prensip kararı almak mecburiyetindeyiz. Taşıt giderleri, bütçemizde milyonlarca liraya balığ olmaktadır. Bilhassa Sayıştay, Danıştay gibi müesseselerde hiçbir suretle otomobile ihtiyaç, zaruret ve lüzum olmadığı halde, Hazinesin binlerce lirasını sarfa devam etmeleri, Meclisin hakikaten üzerinde hassasiyetle ve dikkatle durması gereken bir mesele olmalıdır.

Arkadaşlar, Meclis namına hesapların muhakemesini yapan Sayıştay ve onun başkanına 2-3 bin lirayı çok gören hasis bir hisle buraya çıkmadım. Bu millet bir buçuk milyara yakın bir parayı âmme hizmetleri için öderken Sayıştay Başkanına da bu parayı verir. Ben daha ziyade işin başlangıcında bir prensip kararı alınması için bu dâvayı ortaya atmak lü-

zum ve zarureti hissettim.

Arakadaşlar, alacağımız prensip kararı şudur : Biz çeşitli ihtiyaçlarımıza para bulamazken makamlara otomobilleri bir âmme hizmetinin icabı olarak mı vereceğiz, yoksa makamı işgal eden zatın şahsiyetine ve sıfatına bir lûtufta ve bir âtîfet olarak mı vereceğiz? Dâva budur, alacağımız perensip bunun üzerinde olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, hepimiz Türkiye'nin hakiki çehresini bilen insanlarız. Memleketimizde yüzde 82 ekseriyeti teşkil eden köylülerin yüzde 80 i içtikleri çorbaya yağ bulamamaktadır. Şehirlerimizdeki fakir halkımızın da feci durumu meydandadır. Bu hakikatler göz önünde dururken lüks otomobillerde sefa sürülmesine gönlümüz rıza gösteremez. (Gürültüler) Bizim mıntakamız böyledir. Belki bölgelerde değişiklikler arzeder. Netice itibariyle memleketimiz zaruret içindedir. Bu gibi müesseselerin taşıt giderlerine para verirken her halde bu gibi husuları düşünmeye ve buna milletin takati olup olmadığını iyice hesap etmeye mecburuz.

Ben, Danıştay, Sayıştay, Yargıtaya tahsis edilmiş olan otomobillerin kötüye kullanıldığına şahit olmadım. Bunu burada bilhassa kaydedirim. Ama bundan sonra gelecek bütçelerde taşıt vasıtaları ve tahsisatları vardır, onlar da buraya gelecek, belki de geçeceklerdir. İşte onlar üzerinde şahit olduğumuz suiistimali önlemek için şimdiden karar almak zaruretindeyiz. Bu dâvanın üzerinde şimdiden hassasiyetle durmak ve bunu bir prensibe bağlamak lâzımdır. Önleyemediğimiz suiistimalleri tahsisatlarını kesmek suretiyle kısa yoldan halletmiş olacağız.

Arkadaşlarım, 3827 sayılı Kanunun birinci maddesine göre Sayıştay Başkanının emrine otomobil verilmektedir. Fakat bu demek değildir ki, mutlaka otomobile binlerce lira tahsisat koymaya mecburuz. Bütçe formüllerine göre bir lira koymak suretiyle kanunun emrini de yerine getirmiş oluruz. Bu hususta bir önerge veriyorum. Takdir yüksek Meclisindir.

ABBAS GİĞİN (Çoruh) — Fakir bir millet olduğumuz muhakkak. Bütçe açığımızı kapamak çarelerini aradığımız şu sırada hâlâ lüks ve ihtişamdan kaçınmadığımızı müşahade etmek ise daha başka çeşitte fakirlik. Fazla memur kadrolarının tenkisi hususunda ciddî bir

zaruret duymuş olan Devlet, bütçesini istihlâk eyliyen otomobil saltanatından vazgeçmeyecek zaıflar göstermesi ancak ve cidden üzüntüdür.

Abdürrahman Boyacıgiller bu konuda 85 milyon liralık dövizimizin harice akıtılmış olduğunu heyeti aliyeniz bilgisine arzederken aranızda bulunmakla sizin teessür ve hayretinizi ben de yaşadım. Bu cidden azim döviz, imparatorluk akarlarıyla beslenen bir bütçe ödemiyor arkadaşlar.. Bunu, Devlet Hazinesine bu toprağın fakir köylüsü temin etmiş bulunuyor. Nasıl büyük güçlükler pahasına kazanılmış ve toplanarak Hazine geliri olmuş bulunduğunu hepimizin bildiğimiz bu paranın makam arabası masraflarına sarfedilmesini müsamaha edemeyiz.

İsveç Kıralları bisikletle dolaşıyor. Dairesine ve evine bununla gidip geliyor. Bu büyük insan, kral olarak vasıtasını bu kadar sadelikte intihap etmişken daire başkanlıklarının ve emsalinin bu asıl levhadan ibret almalarını istemek ve lüksten başka bir şey olmıyan araba sevdasından vazgeçmelerini beklemek elbetteki hakkımız olmaktadır.

Kel başa şimsir taraktan başka bir ifadesi olmıyan bu tablonun viedanlarımızı sızlatan manzarasından iktidarımız Hükümeti olarak bizi kurtarmalarını rica ediyorum. Demokrasiyi bihakkin yaşatalım. Bunun için de tezatlar memleketi olmaktan kurtulmaklığımız lâzım. Çok yerde ve bilhassa Şarkta ve seçim bölgem bulunan Çoruh'ta halk ayağına çarık ve çapula dahi giyecek maddi imkânsızlıkları yaşarken merkezi hükümetle vilâyetlerimiz makamlarının (pakard saltanatları) tahammülü gayrikabil, eza olmaktadır.

Seçim propagandalarımızı yaparken o gün de bunları ele almış ve acı acı tenkid etmiştik. İş başına getirildiğimizde bu hovarda meşrep-likten milleti kurtaracağımız va'dinde bulunmuş-uk. İki yıl geçti ve biz hâlâ bunları yapacağız.

Sabunsuz yaşıyan haftada iki kilo mısırdan mahrum yaşatılmak talihsizliğine ancak bir sene önce son verilmiş olan yarı aç ve yarı çıplak vatandaşlarımızın çektikleri mahrumiyetler rağmena devam ettirilen bu miras yedi çilgınlık hazin olduğu kadar korkunçtur da. Bu ehemmiyetli mevzuda Hükümetten lâyük basiret göstermesini bihassa bekliyoruz.

BAŞKAN — İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) — Arkadaşlar, geçen sene yine Ahmet Başbüyük arkadaşımız bütçe konuşmaları esnasında bu mevzu üzerinde bana söz almak imkânını vermiş idiler. Kanaa-time göre bu mevzuun konuşulması Bütçe Kanunu ile alâkalı değildir. Muhasebei Umumiye Kanununa göre hizmetin karşılığının mutlaka bütçeye geçmesi lâzımdır.

AHMET BAŞBÜYÜK (Çorum) — Bir lira.

İZZET AKÇAL (Devamla) — Hizmete kifayet edecek meblâğı koyacaksınız. Muhasebei Umumiye Kanunu böyle. Siz başka türlü düşünebilirsiniz. Fakat arzettiğim gibi kanun böyle. Böyle olunca kanunen bunun konuşulması, yeri neresidir diye düşünmek lâzımdır. Elbetteki yeri burası değildir, Nakil Vasıtaları Kanununun heyete geldiğinde onun üzerinde konuşmak gerekir.

Bu kanun ise Meclise gelmiş bulunmaktadır. Maliye Komisyonunda Nakil Vasıtaları Kanunu tasarısı uzun uzadıya konuşuldu, sonra İçişleri Komisyonu istedi, İçişleri Komisyonuna verdik. Bendeniz bu tasarının en kısa bir zamanda Yüksek Meclisin huzuruna geleceğine kani bulunmaktayım. O zaman uzun uzadıya konuşulabilir. Fakat bugün otomobili muattal bırakmak, yani garajda harabiye terketmek için benzin ücretini, masrafını çıkartacak, bir lira olarak koyacağız. Öyle zannediyorum ki geçen sene Meclisimizin izhar ettiği kanaat bu teklifin reddi yolunda idi. Teklif bilhassa Muhasebei Umumiye Kanununa aykırıdır, reddini teklif ederim. Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Ağâh Erozan.

AĞÂH EROZAN (Bursa) — Muhterem arkadaşlar; bu mevzuda geçen seneki bütçe müzakeresinde de konuştuğumu hatırlıyorum. Sayın Ahmet Başbüyük arkadaşım, otomobil saltanatıyla otomobile hakkı olan makamlar üzerinde esaslı bir şekilde durmaktadır. Evet, saltanatın aleyhindeyiz. Fakat Devlet haysiyet ve şerefi bakımından bâzı makamların protokol icabı olarak otomobile binmeleri ve kendi makamlarına otomobil tahsis edilmesi lüzumludur. (Doğru sesleri) Sayıştay, Danıştay, Yargıtay Başkanı gibi makamlardan otomobili almak hususundaki kararınızın, şahsi kanaatıma göre cömert Türk milletince kabul edileceğini asla tasavvur etmiyorum. Ben o kanaattayım ki bugün bu üç makama verilen otomobil... (Gürültüler) Sayıştay Başkanına verilen otomobil evinden dairesine

gitmesi gelmesi için değildir. Bunun mânası daha büyüktür. Arkadaşlar bu bakımdan Sayıştay Başkanına otomobil verilmesi lüzumludur, şarttır. Yüksek Heyetiniz her zaman bunu takdir etmiştir; bugün de edecektir arkadaşlar. (Gürültü.)

BAŞKAN — Ömer Bilen buyurun.

ÖMER BİLEN (Ankara) — Efendim, dillerimize destan olarkten iğtimai adaletten bahsederiz. Madem ki, biz sultanları, saltanatları yıktık (Brava yaşı sesleri), medem ki, biz Hânedarı Ali Osman saltanatını devirdik, şimdi başka saltanatlara mı hizmet edeceğiz?

Madem ki, demokrasi vardır, demokraside.. (Alkışlar) bir köylü ile bir reisicumhurun farkının olmaması lâzımdır. Demokrasi demek o vakit tahakkuk etmiş olur. (Alkışlar)

Bilirsiniz, cihana örnek olan Hazreti Ömer çırılçılak gezerdi. Bir sefir geldi görüşmeye, Halifeniz nerede diye sordu. «Bilmem, Halife şu semte gitti» dediler. Sefir, «Ama ben memuren geldim, görüşeceğim» dedi. Halifeyi buldular, kolunu yastık yapmış, kumun üzerinde dalgın yatıyor.. Uyandırdılar.. Vazifesini bildirdi ve dediki, «Ya Ömer, adilte feteminte. Adalet ettin de emin oldun. Bu ıssız çölde huzur ve rahatla yatıyorsun.»

Biz medeni milletlerle iş birliği yapıyoruz. Hayatta onlardan örnek alıyoruz. onlardan örnek alalım. Yorganımıza göre ayağımızı uzatalım. Millet muhtağdır, zavallıdır. Bana deyorlar ki, «Diyanet Reisine ne dersin? Ya onun da arabası giderse.» Hocafendi yürüye yürüye camiye gelsin. Millet onu daha iyi sever. Bunun içindir ki, hakikaten halk arasında imtiyaz şaibesi olan her şeyden vazgeçelim. Adalet bunu âmirdir. Bu millet hakikaten on parasının yersiz olarak sarfedilmemesini ister. Bu millet zavallıdır, gece gündüz çalışır birçok mahrumiyetler içindedir. Biz şu kadar veriyoruz da şunu esirgeyemeyiz. Evet verimiz, binler verimiz, milyonlar verimiz; lâkin lüzumundan fazla kimseye bu milletin beş kuruşunu vermeye hakkımız yoktur. (Bravo sesleri) Biz huzuru hakta da mesulüz, huzuru millette de mesulüz. Onun için doğrudan doğruya bu saltanata son vermek yerinde olur, adalet olur.

BAŞKAN — Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Efendim, sabrınızı suiistimal etmiyeceğim; küçük

bir noktayı işaret etmek için huzurunuzda çıktım. Bu otomobiller emre verilmiştir, hizmete değil. Hususi bir otomobil ne şekilde kullanılıyorsa bunlar da aynı şekilde kullanılır. Binaenaleyh hududu hiçbir suretle tâyin edilemiyen bilhassa emrine otomobil verilen şeylerin artık sona ermesi lâzımdır.

Bendeniz, bakanlar müstesna olmak üzere, onun haricinde kalanlara verilen bütün taşıt vasıtalarının kaldırılmasını teklif ediyorum. (Alkışlar).

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar, mevzuu dağıttık zannediyorum. Biz burada otomobil kanunu mu müzakere ediyoruz, yoksa tahsisat meselesini mi?

Taşıt kanunları komisyonlardadır. Elbette bu kanun geldiği zaman hepimiz mütalâa ve fikirlerimizi beyan edeceğiz. Şimdi bu daireye tahsisat verelim mi, vermiyelim onu konuşuyoruz. Diğer taraftan Sayıştay Başkanına ait otomobil bir kanunla konmuştur. Bu itibarla biz bunun icabı olan tahsisatı koymakla mükellefiz. Eğer komisyonun koyduğu 3 700 liralık tahsisatı fazla görüyorsanız teklif yaparsınız. Bu mevzuda arzım bundan ibarettir.

MEHMET DAİM SÜALP (Siirt) — Muhterem arkadaşlar, Nakil Vasıtaları Kanunu halen mer'idir. Bunu tadil etmek isteyen bâzı arkadaşlar Taşıt Kanunu teklifinde bulunmuşlar ve bu kanun bizim komisyonumuzda görüşülmüştür. İşittiğime göre Maliye ve İçişleri komisyonlarında da görüşülmüş ve müzakeresi bitmiştir. Biz o kanunu müzakere ederken kimlere emre otomobil, kimlere hizmete otomobil verilmesi lâzımgeldiği üzerinde durduk. Bâzı makamlara emir otomobili, bâzı makamlara da hizmet otomobili verilmiştir. O teklifi yapan arkadaşlar Sayıştay, Danıştay, Diyanet İşleri başkanlığı ve buna mümasil bâzı makamlar üzerinde durarak emre otomobil vermenin lüzumlu olmadığını, hizmete ve makama, verilmemesi lâzımgeldiği fikrini ileri sürdüler, arız ve amik görüşüldü ve kararlara bağlandı. Mademki halen Nakil Vasıtaları Kanunu mer'idir ve bu Nakil Vasıtaları Kanunu ile Sayıştay Başkanına bir otomobil tahsis edilmektedir, o halde bu kanun tadil veya ilga edilinceye kadar otomobilden bu makamın istifade etmesi lâzımdır; kanuni bir haktır. Bu itibarla biz bu madde-

deki ödeneği bir liraya indirelim diyen arkadaşlara şunu sorarım; mademki hukuk devletiyiz, hukuk ve kanunlarımız bu makama bu otomobil kabul etmiş olduğuna göre kanun değiştirilinceye kadar bu makamın otomobilden mahrum edilmesi hukukla, kanunla kabili telif midir, değil midir?

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Sayıştay Başkanlığı 309 bölümdeki 1 500 lira taşıt giderleri ile 1 200 lira onarma giderlerinin kaldırılarak yerlerine birer lira konmasının reye arz.

Çorum Milletvekili
Ahmet Başbüyük

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; komisyonca da izah edildiği gibi, bu bir kanun mevzuudur. Fakat tahsisatın tenzili bahis mevzuu olduğu için bunu reyinize arzedeceğim.

Önergeyi dikkate alanlar... Almyanlar... Önerge reddedilmiştir.

309 neu bölümü kabul edenler... Etmeyenler... Bölüm aynen kabul edilmiştir.

B.	Lira
451 Yayın giderleri	2 750
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
476 Kurs giderleri	3 500
BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
477 Eski sene hesaplarının gerektirdiği giderler	480 000

NAMIK GEDİK (Aydın) — Çok muhterem arkadaşlar; Sayıştay bütçesinin tümü üzerindeki konuşmalar sırasında, bu 477 nci bölüme ait arkadaşlarımızın çok kıymetli fikirlerini dinledik. Bu teklif Bütçe Komisyonu tarafından tekabül edilmiş ve müdafaası burada Bütçe Komisyonu sözcüleri tarafından yapılmıştır.

Gergi ihtiyacı belirten Sayıştay Başkanlığıdır ve Sayıştayın uzun yıllardan beri birikmiş işlerinin ikmali hususunda böyle bir ihtiyacın belirdiği de hepimizce kabul edilmektedir; yalnız her şeyden evvel teklif edilen tedbirin davayı halle kâfi gelip gelmeyeceğini düşünmek icabeder. Sayın Seyfi Oran'ın, Başkanı bulunduğu devre içinde Sayıştay'da çalışmakta olan

personelin ne kadar ağır bir yük yüklendiği, hattâ bunlardan bir kısmının mecburi çalışma neticesinde hastalanarak, tecennün ederek bimarhaneye sevk edildiği hazin hakikatini burada açıkladılar.

Muhterem arkadaşlar teklif, yeniden bir personel kadrosunun ilâvesini istihdaf etmemektedir. Bu kadar ağır yük altında, hastanelere sevk edilmelerini icabettiren yük altında bulunan memurları para kuvvetiyle çalıştırmak acaba bunların yeniden hastalanmalarını intaç edecek bir tedbir olarak düşünülemez mi? Bu işin hallini hiç şüphe yok ki, bütçeyi murakabe ile vazifeli olan Yüksek Meclis çok arzu eder. Aneak burada Necip Bilge arkadaşımızın ifade ettiği şekilde bir kadro ile gelmenin mümkün olmadığını, çünkü kurulması icabeden kadronun portesi hakkında henüz Sayıştay Başkanının bir fikri bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bendeniz de koridordaki konuşmaları sırasında bunları dinlemiş bulunmaktayım.

Arkadaşlar, dâvanın böyle palyatif tedbirlerle halli mümkün değildir. 480 bin lira gibi malî portesi olan bir işte Bütçe Komisyonunun semahasını övmek mi yoksa bunun üzerinde düşünmek mi icabeder? (Bravo sesleri, alkışlar) Bunun nasıl bir netice ve şekil alacağını arkadaşlarım izah ve ifade ettiler. Memurların para teşvikiyle çalışması değil vazife ve mesuliyet hissiyle çalıştırılması yoluna gitmemiz lâzımdır. (Bravo sesleri) Bir teşkilât olarak kendisine verilmiş vazifeyi ifa ile mükellef bir müesseseye o işi yaptırmak için yeni bir tahsisat vermeye lüzum yoktur. Kaldı ki Büyük Millet Meclisi çıkardığı bütün kanunların tatbikını nasıl kontrol etmekte ise şu bütçesinin tatbikatını da öylece kontrol ve murakabede aynı hassasiyeti gösterir. Şimdi bu esbabı mucibe ile Sayıştay için gelinmektedir, yarın binlerce vatandaşın haklarının biriktirildiği Yargıtay ve Danıştayın da aynı mucip sebeple gelmesine kim mâni olacaktır. O zaman da aynı tesamuhu aynı zihniyetle o müesseselere de göstermek mecburiyetinde kalacağımız tabiidir.

Arkadaşlar, ben bir Teşkilât Kanununun Meclise getirilmesini hiç de güç bulmuyorum. Hele vazifeye geldiği zamandan beri onu süratle ıslah edebilmek için esaslı bir tedbir almayı düşünen bir arkadaş bu müessesenin başında bulunduğça, gayret etsinler, memurları teşvik et-

sinler, kendileri çalışsınlar, icabederse Teşkilât Kanunu getirsinler. Yüksek Meclis bunu hassasiyetle kabul edecektir.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlar; ben bu teklifin bu şekilde yüksek huzurunuzla intikal etmesinin kanuni olmadığını arzedeceğim. Şöyle ki, bu kabıl teklifler müstakil bir kanun mevzuu olmalıdır. Müstakil teklifler normal komisyondan geçer ve diğer kanunlarla tezat teşkil etmemesi onlarla ahenkli ve insicamlı olması için etraflı şekilde tetkika tâbi tutularak ihtiyaca cevap veren hakiki bir kanun şeklini alır. Halbuki, burada Bütçe Kanununda bir madde halinde yüksek huzurunuzla getirilmiştir. Kimin tarafından gelmiştir, hangi komisyondan geçmiştir? Kanun teklifi Bütçe Komisyonu tarafından gelmiş ve Bütçe Komisyonu tarafından kabul edilmiştir.

RAFET AKSOY (Ordu) — Bu kanun değil?

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — Bu, kanun tasarısının bir maddesi olduğuna göre, kabul edildiği takdirde bir kanun olacak demektir. Kanun teklifleri ya Hükümet tarafından veya milletvekilleri tarafından yapılır, normal komisyondan geçer.

Demin usuli konuşmamda arzettiğim gibi, bu kanun, Barem Kanununun bir hükmünü tadil etmektedir. Bu itibarla bunun normal komisyondan geçmesi zaruridir.

Bir sözcü arkadaşımız dediler ki; Meclis malı olan bu müessese üzerinde hassasiyet göstereyim, diğerlerinden farklı bir muamele yapalım. Bendeniz bunun tamamen aleyhindeyim. Meclis malı sayılan bir müesseseyi diğer müesseselerden tefrik etmek doğru değildir.

Muhterem bir arkadaşımız, işlerin orada teraküm ettiğini ve çok çalışması dolayısıyla bir arkadaşın tecennün ettiğini misal olarak söylediler. Bize teklif edilen şekilde deniyor ki, «Kadroda bir değişiklik yoktur, işler çok teraküm etmiştir, bu işleri ücret mukabilinde yorgun düşmüş arkadaşlara gördüreceğiz.» Yani para ile o arkadaşların hepsini tecennün ettireceğiz demek istiyorlar. (Gülüşmeler)

Muhterem arkadaşlar, 16 senedir bir kadro kanunu olmadığını ileri sürdüler. Eğer bu Meclisten o teklifler geçirilmedi ise elbette bunda bir sebep vardır. Şayet bu sebep (Meclis takdir hakkını iyi kullanmadığı için bu kadro çıkarıl-

madı) şeklinde kabul edilecek ise buna esef etmemek elde değildir. Mademki, ihtiyaçlar mevcuttur. ve bu teraküm eden işlerin bir an evvel bitmesi bir zarurettir; o halde bunları hallüfasla için yeni bir kadro ile Yüksek Meclis huzuruna çıkarlarsa elbette ki, Meclis bunu hüsnü niyetle ve evleviyetle kabul edecektir. Bu itibarla normal bir yol dururken bu kabıl pratik yollara baş vurmak ve kanunlar manzumesi içerisinde bir tezada sebebiyet vermek bence terviğ edilecek bir fikir ve kanaat olamaz. Bu itibarla gerek İktisadî bakımından, gerek zaruretler bakımından bu maddenin kabul edilmemesi reyindeyim. Bu şekilde tezahür edecek reylerinize intizar etmekle hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Ağâh Erozan.

AGÂH EROZAN (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, tümü üzerinde konuşurken kanaatlerimi arzetmiştim. Yalnız Çelikbaş arkadaşımız geçen sene de bu mevzuda, tahsisat konurken benim nerede olduğumu sordular. Müzakereelerde bulunmadığımı buradan ifade edeyim. Bulunsaydım o gün de bugünkü fikrimi müdafaa ederdim. Ben prensibi üzerinde duruyorum. Maliye Vekâletindeki umum müdürlerin bir kısmı sınıf arkadaşım olması itibariyle yakından biliyorum, bu Mecliste de Maliye Vekâletinden gelmiş birçok umum müdürler, maliye müfettişleri vardır, onlar benden daha iyi bilirler ki, bugün Maliye Vekâletindeki mesai akşam 8 e 9 a kadardır; Cumartesi de akşama kadardır. Bu şekilde çalışan memurların hakkını vermedikçe, Sayıştay memurlarına bunu bahsetmenin hiçbir zaman doğru olamayacağı kanaatindeyim. Eğer iş çıkarma dâvasında ehliyeti ileriye sürüyor ve Demokrat Parti devrinde az memur, öz memur, bol para sistemine gitmek ve terfihi sağlamak istiyorsak bunun dar fakat seçkin bir kadro ile pek alâ mümkün olacağı kanaatini taşıyorum.

Muhterem arkadaşlar, kıymetli oylarınızla bugün bu müessesenin başına getirdiğiniz genç arkadaştan şu kürsüden rica ediyorum. Sayıştayın çalışan memurlarının maziden kalmış ve birikmiş bütün işleri başlarındaki enerjik âmirleriyle beraber, biraz fedakârane bir mesai ile, uzun vâdeli dahi olsa, bitireceklerine inanıyorum. Fakat bu prensip bozulduğu takdirde, bundan evvel konuşan arkadaşlarımdan ifade ettikleri gibi, Danıştaydan ve diğer müessese-

lerden aynı tempo ve aynı kanaatle yüksek heyetinize bu yolda teklifler gelecek ve biz bu teklifleri elimizi viedanımıza koyduğumuz zaman kabul etmek mecburiyetinde kalacağız. Binaenaleyh prensip noktasında ısrar ediyorum, bölümün kaldırılmasını yüksek heyetinizden rica ederim.

BAŞKAN — Kâzım Arar.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlar, Bütçe Kanununun tümü üzerinde konuşurken temas ettiğim bir noktaya sayın Başbakan yardımcısı Samet Ağaoğlu'nun da temas edişi beni söz almaya sevketti. Mevkii ve durumu müsait olmadığı için memurun bugünkü Devlet devairindeki faaliyetini izaha imkân bulamayan sayın Samet Ağaoğlu'nun bu doğru ve hakikaten mühim olan noktaya yaptıkları temasa bendeniz de biraz ilâve yapacağım. Memur dediler, saat 9 da gelir, 9 buçuğa kadar sohbet edilir, bir buçukta gelir, yine sohbet başlar ve ikiye kadar devam eder.

Hayır arkadaşlar, 14 Mayıs inkılabından sonra milletvekili olan arkadaşlarımızın her gün namütenahi iş peşinde koştukları hepiniñce malûmdur. Elimize aldığımız listede telefon başına geçtiğimiz zaman saat 9 buçuk, on buçuk; memur yerinde yok; müsteşar yok, muavini yok, umum müdür yok, muavini yoktur. Öğleden sonra iki buçuk, üç, hattâ üç buçuğa kadar bulamadığımız vâkı. Sayın Başbakan yardımcısının bu güzel temaları karşısında bir temenni yaptıktan sonra sözlerime devam etmeme müsaade buyurun.

Hâdise böyle olduğu halde acaba Başbakanlık Hükümet, bu durum karşısında altı buçuk saatlik Devlet mesaisini üç saate indiren memurlar hakkında ne düşünüyor? Kendileri bunu bu derece itiraf ettikten sonra bir temenni olarak rica ediyorum ki, kısa bir zaman zarfında lütfen bunu hal buyursunlar.

Hakikaten dâvanın mahiyeti ve teşhis konulacak noktası buradadır arkadaşlar. Sayıştay Başkanlığının bu yıl 480 bin lira gibi büyük bir parayı iş çıkarmak kasdiyle bizden istediğini görüyoruz. Memleketin her tarafında büyük mahrumiyetler geçirildiği, hattâ yakın vilâyetlerde 50 bin lirayı alabilmek için büyük sıkıntılar geçtiğimiz şu devrede bâzı memurları terfih maksadından başka birşey olmıyan ve onları sadece munzam mesai ile terfih maksadına

mâtuf bulunan şu hareketin teklifinde dahi bir usulsüzlük vardır. Bundan malî takatimizin ehemmiyetini idrak etmemek gibi bir mâna çıkarmak yerinde olur. Böyle bir teklif Bütçe Kanunu tasarısında 480 bin lira olarak ve birkaç makine v. s. alınacağı perdesi altında yapılmış bulunmaktadır. Bu, memurlarını hakikaten bu sahada, bir sene için dahi olsa, tatminkâr bir paraya kavuşturmak yolunda atılan bir adımdır ki, Yüksek Meclisçe tasvip edilmemelidir. Bilhassa Devlet müessesesinde mukayese ve uzun tahlillere tâbi tutacak olursak geç vakitlere kadar çalışan ve hakikaten Sayıştaydan daha fazla bir mesai yapan, birçok müesseselere de aynı hakkı vermemiz lâzımgelir. Ben buna Yargıtaydan bir misal vermek istiyorum. Yargıtay hakikaten öyle anlar geçirmiştir ki, dairede birkaç bin evrak birikmiş, kalmıştır. Muntahayı meratibi adlî dediğimiz Yargıtayda, bir hakkın ihkakının mümkün olduğu zamanlarda, bu dairenin başında bulunan dinamik ve çalışan başkanlar rasyonel bir çalışma sayesinde bu binlerce evrakı kısa bir zamanda sıfıra intikal ettirmişler ve karara bağlamışlar ve bu suretle de günü gününe evrak çıkarmaya muvaffak olmuşlardır.

Biz Sayıştayın Sayın Başkanına daha dün reylerimizi emniyetle verdik. Kendileri hiç olmazsa ilk senelerinde güzel bir mesai numunesi vererek bu işleri sıfıra indirme yolunu tutsalardı daha çok hizmet etmiş olurlardı. Bu bakımdan ben, bütün Sayıştay memurlarını bu suretle terfih yoluna gitmelerini esefle kaydetmeden geçemiyeceğim. (Bravo sesleri, alkışlar.)

Mâruzatım bundan ibarettir.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) —

Efendim, karşılıklı iki tezi müdafaa eden arkadaşları dinledik. Bir bakıma her iki tarafı da, Nasreddin Hoca gibi, haklı görmek mümkün. Fakat ortada bir dâva, bir hasta var arkadaşlar, ortada Anayasanın 99 neu maddesi var. Bir hukuk Devleti olarak Anayasa gerçevesi dâhilinde Devlet işlerini yürütmek zorundayız. Çünkü devirle mukayese kabul etmez bir durumdayız. Şu halde 99 neu madde gereğince hesabı katillerin 2 sene zarfında Türkiye Büyük Millet Meclisi huzuruna gelmesi ve neticelendirilmesi lâzımdır. Bunun haricinde ihmal veya her hangi bir sebeple iş geriye kalmış olursa millete karşı mesul Sayıştay değil, onun başın-

da bulunan ve murakıp vaziyetinde olan sizler ve bizleriz. Şu halde bugün bu derde bir çare bulmak zaruretindeyiz. Bir taraftan arkadaşlar gayet haklı olarak diyorlar ki, 1947 yılı hesabına bakılmamıştır, henüz 1946 yılı Hesabı katisi eldedir. Daha 1947 yılındaki, altı sene evvelki hesaplar elimize geçmişse bunun vebali günahı eski iktidarla birlikte siz ve bize ait olacaktır. Şu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri olarak elbette hepimiz bu derde bir çare bulmayı düşüneceğiz. Bütçe Komisyonundaki arkadaşlar düşünmüşler, taşınmışlar, mevzuubahis kadroda, eski kadronun çalışma saaatı dışında bir çalışma sistemi kurarak hiç olmazsa iki üç senelik kısmını tasfiye etme imkânını bulmuşlardır. Bunun aksi tezi müdafaa eden Sayın Samet Ağaoğlu arkadaşımız ve onun fikrinde olanlar bu derde çare bulacak başka bir deva versinler. Bunu veremediklerine göre, bugün Bütçe Komisyonunda bulunmuş olan şu şeklin kabulünden başka çaremiz kalmamaktadır.

Samet Ağaoğlu diyorlar ki, aynı kadro ile memur bu işleri bitirebilir, fakat memur 6,5 saat yerine 3-4 saat çalışır ihmal eder. Ben hiçbir zaman bir Hükümet sözcüsü arkadaşımızdan; bugün Devlet işlerini görmekte olan memurların günde 6,5 saat yerine 4 saat çalıştıkları itirafını duymak istemezdim. Bu acı vaziyeti bugün de devam ettiriyorsak ağlamaktan başka çaremiz kalmamaktadır. Fakat ben tahmin ediyorum ki, memurlar kül halinde ihmal ve teseyyübe sapmış değildir. Eğer memurların bir kısmı aynı zihniyette ve alâkasızlıkta devam ediyorlarsa bunun çaresini bulmak Hükümetin vazifesidir. Memurlar teseyyübe, ihmale sapmışlarsa Hükümet kendi sahasında bunları kontrol etmek suretiyle randımanlı çalışmalarını elbette temin ederler. Fakat Anayasanın 99 ncu maddesi gereğince, birikmiş olan işleri bir an evvel bitirip iki seneye indirmemiz ve bu suretle murakabe vazifemizi görmemiz lâzımdır.

Hepiniz tarihi hatırlarsınız; işte İngiltere, işte Fransa! Onların siyasi tarihlerini tetkik ederseniz göreceksiniz, hükümdarla milletler işte bunun için mücadele etmiştir. Bütçeyi ben yapacağım, bütçeyi ben murakabe edeceğim, hem de zamanında murakabe edeceğim diye kavgalar olmuştur, kanlar dökülmüştür, tağlar ve hükümetler bu yüzden yıkılmıştır.

Ağaoğlu'nun kendilerinden rica ediyorum; böyle bir fikir ileri sürmesin, bu derde yeni, yeni çareler arasın. Aksi halde Samet Ağaoğlu arkadaşımızın fikirleri asla şayanı kabul değildir.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA TARIK GÜ-RERK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, zannedirim ki mesele hiç de, bir kanun meselesi değildir. Bir senelik tahsisat bir senelik Bütçe Kanununda yer alabilir ve emsali de mevcuttur. Meseleyi bu zaviyeden görmek bendenizce hatalıdır. Mesele, Meclis namına murakabeye memur bir heyet, şimdiye kadar neden olmuşsa olmuş, bizi bu murakabeyi geriletecek bir durum karşısında bırakmıştır. Bundan evvelki hükümetlerin ihtiyar ettiği hattı hareketi misal almak doğru değildir. Tek parti rejiminin hükümetleri, Meclise iradelerini tescil ettirmişlerdir.

Mesele şudur: Arkadaşlarımızın tebarüz ettirdikleri gibi, millî murakabeyi sektedar edecek bir durumu süratle tashih ve izale etmek bizim vazifemizdir.

Şimdi ortada bellibaşlı olarak şu iki tez karşılaşmaktadır:

Deniliyor ki, «bu terakümün, bu tevhürün izalesi için bir kadro kanuniyle gelinsin.» Bütçe Komisyonu da diyor ki «Bu teraküm muntazam bir mesai ile izale edilebilir. Nitekim bankalar meselelerini böylece hallederler.» Hakikaten hepiniz biliyorsunuz ki, sene sonlarında bankaların iş hacimleri 3-4 misli artar. Bilâncolarını zamanında yetiştireceklerdir, müşterilerine hesabı katilerini zamanında vereceklerdir, bu sebeple memurlarına gece mesaipleri tatbik ederler ve bundan dolayı da, Çalışma Komisyonu sözcüsünün söyledikleri gibi, mutlaka hasta olmazlar, belki de bu mesai bâzı noktalardan kendilerinin sıhhatlerini koruyabilir, koruduğu da vâkıdır.

Eğer Sayıştayın işleri muntazam olarak istikbaldeki senelere de sirayet edecek derecede artmakta ise bir muntazam kadro kanunu getirmeleri ve meselenin o tarzda derpiş ve mütalâa edilmesi yerinde olurdu. Mesele bu değildir. Bizim itimat reylerimizle müessesenin başına geçen ve öteden beri bulunduğu müesseselerde hakikaten rasyonel mesai ile nazarı dikkatimizi celbeden arkadaşımız bize savunduğu tezlerle itimat telkin etmiş, ikna etmiş ve biz de bu yolu muvafık görmüşüzdür.

Şimdi benim arz ve teklifim şudur; kendisini evvelâ dinliyelim, Sayıştay'ı ne halde buldu, ne yapmak istiyor, bunu anlıyalım. Asıl işin sahibi ve bize karşı mesul olan kendisidir.

NAMİK GEDİK (Aydın) — Siz dinlemedi-niz mi?..

BÜTÇE K. ADINA TARIK GÜRERK (Devamla) — Arzettim, biz dinledik; ikna etti ve biz teklifini kabul ettik. Komisyon namına yapılan beyanatın sizleri tatmin etmiş olduğunu görmediğimiz için bunu teklif ediyorum. Kendisini dinlemekte hiçbir mahzur yoktur, bilâkis fayda vardır. Hükümetlerin kitaba geçmiş bir vakıa olarak bu meselelerde murakabe istemedikleri bir vakıadır ama Demokrat Parti Hükümetlerinin bu mevzuda menfi bir durum al-mıyacağı gayet tabiidir. Kıymetli Çelikbaş arkadaşımızla kıymetli Samet Ağaoğlu arkadaşımızın bu meselede karşılaşmaları bir anlaşma-mazlıktan tevellüt etmiştir. Yoksa aksini düşünmek hatalıdır. Rica ediyorum, teklifimi tekrar ediyorum, Sayıştay Başkanını dinliyelim. (Müzakere kâfi sesleri)

BAŞKAN — Başbakan Yardımcısı, buyurun.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar; Kemal Özçoban arkadaşımıza bana huzurunuzda bir tavzih yapmak fırsatını verdiğinden teşekkür ederim.

Demin mütalâalarımızı arzederken memurlarımızın mesai saatleri hakkında söylediğim sözlerin bir iltibasa mahal verebileceğini gördüğüm için söz almış bulunuyorum. Şimdi zabıtlardaki ifademi bir daha tekrar etmekte fayda buluyorum:

Mesai sistemimiz iyi midir, kötü müdür? Bunu soralım kendi kendimize dedim. Devlet memurlarının 6,5 saat yerine 3 saatten fazla çalışmadıkları hesap edilebilir dedim. Bunun yanibaşında derhal ilâve edeyim ki, bu sözlerimi teyid ve tasrih bakımından, zabta aynen şu cümle geçti: Bu, bir sistemin neticesidir, bir sistem bozukluğu karşısındayız. Yoksa memurlarımızın büyük kısmının vazifelerini görmek için ihtiyari bir ihmalleri olduğunu kasdetmedim.

Tekrar ediyorum; sistem bozukluğu karşısındayız, ve bu bir sistemin neticesidir. Bunu tekrar ediyorum. (Alkışlar).

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun, filvâki kifayeti müzakere takriri vardır. Fakat

Hükümetten sonra bir milletvekiline söz vereceğim.

Necip Bilge buyurun.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım; Bütçe Kanununa Sayıştay için böyle bir tahsisat konulmasının millî murakabe ile ilgili olmadığı beyan edildi. Halbuki hepiniz takdir edersiniz ki böyle bir tahsisatın konulmasını istemekteki maksadımız millî murakabeyi Anayasanın taârif ettiği çerçevede dâhilinde tam bir hale getirmektedir. Biz Kesinhesap kanunlarını altı sene sonra burada tetkik edip tasvip etmek mevkiinde bulunursak millî murakabeyi tam bir şekilde yapmış olduğumuzu nasıl ifade edebiliriz.

Sayıştay bütçesine konulan ve Sayıştay Başkanlığı tarafından bir sene zarfında bu birikmiş evrakın ortadan kaldırılması maksadiyle konulduğu söylenen bu tahsisatı kabul ettiğimiz takdirde gelecek seneden itibaren Kesinhesap kanunlarının artık Anayasanın tarif etmiş olduğu müddet içinde Sayıştaydan istemek hakkımız olacaktır. Böyle bir tahsisatı koymadığımız takdirde şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da Kesinhesap kanunları aynı tevhürle gelecektir. Diğer bir arkadaşımız Bütçe Kanununa 22 nci maddenin konulmasının hukuka ve kanunlara aykırı olduğunu söylediler. Kanaatimce bu doğru değildir. İktüzüğün 130 ncu maddesini müsaadenizle okuyacağım : «Bütçe Kanununa yahut bağlantılarına hükmü bir yılı aşan maddeler konamaz.» Bütçe Kanununa Sayıştay için 480 bin lira vermek maksadiyle konmuş olan 22 nci maddenin hükmü sadece bir senelik olduğuna göre, İktüzüğe aykırı olamaz. Fakat farzedelim ki; böyle bir hüküm koymak İktüzüğe ve diğer kanunlara aykırı olsun; o zaman şöyle bir mukayese yapmak icabeder : Anayasanın 100 ncu maddesi mi yoksa başka kanunların bir maddesi mi bizi daha fazla bağlamak icabeder? Malûmunuz olduğu üzere kanunlar arasında bir silselei meratip kabul edilir. Evvelâ Anayasa hükümleri öne alınır; Anyasa hükmü yerine getirildikten sonra diğer kanunların hükümleri nazarı dikkate alınabilir. Bugünkü vaziyette Anayasanın hükmü yerine gelmemektedir. Bu hükmün yerine gelebilmesi içindir ki, bu tahsisat ortaya konmuş bulunmaktadır. (Kâfi sesleri) Müsaade buyurun; Sayın Başbakan Yardımcısı bir sistemin neticesi olarak memurların günde üç saat çalışmakta olduklarını söyledi. Acaba kendi-

leri nasıl bir sistem getireceklerdir ki, saat dokuzda gelmesi lâzımgelen bir memur 9,5'da geldiği zaman kendisine şu veya bu hükmü tatbik etmek suretiyle bunun cezasını çektirecektir. Şimdiki hükümler buna müsait değil midir?

Vaktiyle bir arkadaşım bir sözlü soru vererek, mesai saatinde vazifeleri başında bulunmayan memurların vaktinde vazifelerine gelmelerini temin için Hükümetin ne düşündüğünü sormuş ve bu durumdan şikâyet etmişti. O zaman Sayın Başbakan Yardımcısı, bize delil versin, umumi mahiyette konuşmasın demişlerdi. Kendisi şimdi memurların üç saat çalıştığını söylemek suretiyle bu delili vermiş buluyorlar ve evvelece vâkı beyanatlarını tekzip etmiş oluyorlar. Bunu ben veya dışardan bir kimse söylemiş olsa idi haklı olabilirdik. Fakat mesuliyet mevkiinde olan bir adam bunu söyleyemez, ne yapalım bu böyledir diyemez. Bunu söylemek kendi hikmeti vücudunu bilmemek demektir. (Alkışlar) Mesai saatleri ihmal ediliyorsa, kendileri niçin harekete geçmiyorlar?

BAŞKAN — Cevat Ülkü. Usul hakkında.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Bir dakika..

Arkadaşlar, D. P. iktidara geldiği gün bu memlekette ıslahata muhtaç namütenahi nokta olduğunu söyledi. Mesuliyet mevkiine geçtiğimiz günün, ertesi gün bunlar ıslah mı edildi? Daha ıslaha muhtaç dünya kadar iş vardır. Burada meseleleri çok esaslı bir samimiyet içinde mütalâa etmek mecburiyetindeyiz arkadaşlar. Ben huzurunuzda çıkıp deseydim ki, Türkiye'de memur meselesi halledilmiştir; o zaman mı doğru olacaktı? (Bravo sesleri) O zaman size karşı ayıp yapmış olurdum. Bu memlekete yakışmıyacak şeyi yapmış olurdum. Tekrar ediyorum, memleketimizde memur meselesi halledilmemiştir. Sistemimiz bozuktur, ıslaha mecburuz. Bunun içinde mesai saati meselesi de vardır. Necip Bilge Bey.... (Alkışlar).

CEVAT ÜLKÜ (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, kabul edilmek veya edilmemek istenilen noktanın doğrudan doğruya muhtelif arkadaşlarımız tarafından Anayasaya mutabakti veya mugayereti üzerinde görüşüldü. Kemal Özgeban, '99 neu maddeyi ileri sürerek, doğrudan doğruya Anayasa hükmünün ve Meclis murakabesinin Sayıştay vasıtasıyla iki senede yapıl-

ması lâzımgeldiği noktası üzerinde dardı. Halbuki Anayasanın tümü ve tekmiil hükümlerine uygun şekilde hareket muayyen bir maddenin tatbiki suretiyle olmaz ve nihayet Anayasanın teşkilât kanunlarıyla, kadro kanunlarıyla, bütün âmmie hizmeti gören müesseselerini bağladığı bir çerçeve mevcuttur. Komisyon bugün Anayasanın bir hükmünü yerine getirelim diye ve umumiyetle ittifak edilen kadro ve teşkilât kanunları dışında bir ödenek kabul etmekle doğrudan doğruya bir emsal yaratmaktadır. Bu suretle ikinci bir Af Kanunu belki kabul etmiş olacağız. Çünkü beş senedenberi yerine getirilmeyen veya murakabe hususları, murakabe mekanizması işlemeyen bir müessesede, (ki bilhassa bunu kabul etmek istemiyorum,) hiçbir vazifelinin suiistimali, veya ihmali olup olmadığını düşünmeyecek miyiz? Şu halde biz bu ödeneği kabulle bir sünger çekmiş olacağız ve diyecöğüz ki; geçmiş senelerin evrakı içinde, orada çalışan memurların hiçbir kabahati yoktur. Onlar nihayet iş hacmi genişliği ve kadro vüsatsizliği dolayısıyla bir imkânsızlık içinde kalmışlardır denilecektir. Bu aynı zamanda havuza atılan bir taşın dalga dalga genişlemesi gibi bir şey olur.

BAŞKAN — Cevat Bey usul hakkında konuşun.

CEVAT ÜLKÜ (Devamla) — Usul hakkında konuşuyorum. Neticeye geleceğim.

Netice itibariyle bugün bütün malî mekanizma başında bir memurun vazife yapamamasından dolayı işin mahkemeye intikali halinde nihayet Meclisin alacağı karar bir içtihat kararı olacaktır. (Brvo sesleri) Bu karar kâkimlerin eline tevdi edilecektir. Beni Sayıştayla mukayese ediniz imkânsızlık içindeyim diye bir içtihat münakaşası mevzuu olacaktır. (Reye sesleri)

BAŞKAN — Müzakerenin kifâyetine dair olan takrirleri okutacağım.

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Müzakerenin kifâyeti- ni teklif ederim.

İçel

Hüseyin Frat

Yüksek Başkanlığa

Görüşme kâfidir, bölümün oya konulmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul

Hâdî Hüsmân

Yüksek Başkanlığa

Bu mevzu üzerindeki konuşmalardan tenev-vür etmiş bulunuyoruz. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Afyon Milletvekili
Bekir Oynaganlı

Yüksek Başkanlığa

Aynı mevzua Sayıştay Bütçesinin tümü üzerindeki konuşmalarda da temas edileceğinden 477 nei bölüm hakkındaki konuşmaların kifayetin oya konmasını arz ve teklif ederim.

Çanakkale
Nusret Kirişcioğlu

BAŞKAN — Kifayeti müzakereyi kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, 477 nei madde üzerinde verilmiş diğer takrirler var, onları okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1. Sayıştay Bütçesinin 477 nei bölümündeki 480 000 liralık tahsisatın reddi hususunun oya konulmasını arz ve teklif eyeriz.

Aydın Aydın Aydın
Şevki Hasırcı Baki Ökdem Namık Gedik

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplere binaen 477 nei bölümdeki tahsisatın kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Sivas Tokat
Nâzım Ağacıkoğlu Sıtkı Atanç
Samsun İçel
Naci Berkman Hüseyin Fırat

Yüksek Başkanlığa

Sayıştay Bütçesinin 477 nei bölümünün şifahen arzettiğim sebepler dolayısıyla bütçeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Bursa Milletvekili
Ağâh Erozan

Yüksek Başkanlığa

Sayıştay memurlarının fazla mesai ücreti için üzerinde konuşulan 480 000 liranın reddini arz ve teklif ederim.

Önergemin oya konulmasını..

Erzurum Milletvekili
Sabri Erduman

Yüksek Başkanlığa

Sayıştay Başkanlığı Bütçesinin 477 nei bö-

lümüne mevzu 480 bin liranın 170 000 lirasıyla müterakim işleri tasfiye etmek üzere hesap makinası ve saire alınacağı alâkalılarela ifade edilmiş bulunmaktadır.

480 bin liradan 170 bin lirasının ipkasiyle 310 bin liranın bölümden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Kırklareli Milletvekili
Fikret Filiz

BAŞKAN — Bir takrir daha vardır, onu da okuduktan sonra her iki fikrin halini heyeti aliyenize arzedeceğim.

Yüksek Başkanlığa

477 bölümün açık oyla karara bağlanmasını arz ve teklif ederiz.

İçel	Bahkesir
Halil Atalay	Ahmet Kocacıyıkoglu
Bursa	Kocaeli
Mithat San	Ekrem Alican
Kocaeli	Bahkesir
Mümtaz Kavaleioğlu	Müteba İştin
Bahkesir	Bursa
Muzaffer Emiroğlu	Needet Yılmaz
Trabzon	Bursa
M. R. Tarakcioğlu	Kenan Yılmaz
Gazianteb	Samsun
Cevdet San	Ferid Tüzel
Bahkesir	Kocaeli
Müfit Erkuyumeu	Yeredoğ Kişioğlu
İzmir	
Zühtü Hilmi Velibeşe	

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, hâdisenin mahiyetini vuzuhla heyeti celilenize arz etmek mecburiyetindeyim. Müşahede buyuruldu ki, iki takrir manzumesi vardır. Takririn birisi 480 bin liranın reddi yolundadır. Takririn birisi de 310 bin liranın tenzili mealindedir. En aykırı takrir, reddi mutazammın olan takrirdir. Açık oy istendiğine göre usulen...

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — 15 imza var mı? İmzalar teker teker okunsun.

BAŞKAN — Okundu, müsterih olunuz. 15 imza ile okunan takriri.

MUSTAFA ZEREN (Devamla) — İmzalar okunmadı.

BAŞKAN — Muhterem Mustafa Zeren bey arkadaşımız, okundu, müsterih olunuz.

Şu itibarla keyfiyeti açık oyumuza arzede-

ceğiz. Aneak arkadaşlar şu cihete dikkat buyurulmasını rica edeceğim. Reyinize arzettiğim takdir tahsisatın reddini mutazammın olduğundan kırmızı rey verenler bu 480 000 liralık tahsisatı kabul etmiş olacaklardır. Beyaz reyler tahsisatın reddini kabul etmiş olacaklardır. (Anlaşılmadı sesleri, gürültüler).

Tekrar arz ediyorum arkadaşlar! Kırmızı rey verenler 480 000 liralık tahsisatı kabul etmiş olacaklardır. Beyaz rey verenler reddedenlerdir. Reylerinizin buna göre kullanılmasını rica ediyorum.

Şimdi Diyarbakır'dan rey vermeye başlıyoruz.

(Adlar okunmak ve oylar hitabet kürsüsün-

deki kutuya atılmak suretiyle toplandı).

BAŞKAN — Efendim; oyunu kullanmayan arkadaşların lütfen oylarını kullanmalarını rica ediyorum.

Oy toplama muamelesi hitama ermiştir efendim.

Muhterem arkadaşlar; Sayıştay bütçesinin 477 nci bölümünün açık oylaması sonunda, (235) arkadaş reye iştirak etmiştir. Bunda, 134 kabul, 96 ret, 5 çekinse bulunmaktadır.

Aneak nisab hâsıl olmadığı için tekrar açık oya arz edilme muamelesi gelecek birleşimde yapılmak üzere, Birleşimi yarın saat 10 da toplanmak üzere kapatıyorum.

Kapanma saati : 20,22

DÜZELTİŞLER

42 nci Birleşim Tutanak Dergisine bağlı 1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısında aşağıdaki düzeltmeler yapılacaktır :

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
280	2	11	Yönetim giderleri	Daire hizmetleri
283	1	10	M.	M
			33	23
283	1	18	52	0
283	1	21	53	52
375	2	20	ıslahı üretme...	Islahı ve üretme
377	2	2	kür	Kürk

Gelir bütçesinin 426 nci sayfasındaki B/4 Arazi Vergisi Hazine hissesi 25 milyon lira kaldırılacak ve bu bölüm numarası sıfır olacak ve mütaakib bölümler bir numara küçülecektir.

	B.	M.	Lira	
431	37	2	11 500 000	18 500 000
432	Sekizinci kısım	toplamı	46 155 000	53 155 000
432	Birinci	»	390 450 000	365 450 000
432	Dördüncü	»	209 300 000	217 300 000
432	Altıncı	»	21 100 000	31 100 000
432	Sekizinci	»	46 155 000	53 155 000

Sayfa Sütun Satır

Yanlış

Doğru

Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü

Sayı Aylık

Sayı Aylık

D/ 5

»

1 550

kaldırılacaktır.

Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü

D/10

Şoför

5 370

Şoför

5 170

Maliye Bakanlığı

Özel Kalem Müdürlüğü

D/15

Daktilo

1 200

Daktilo

1 250

Teftiş Kurulu Başkanlığı

D/15

Daktilo

1 250

Daktilo

2 250

Gelir Genel Müdürlüğü

D/16

Fiş memuru

1 100

Fiş memuru

2 100

Levazım ve Kıymetli Kâğıtlar Müdürlüğü

D/16

Doğramacı çırağı

1 125

Doğramacı çırağı

2 125

Hazine Genel Müdürlüğü

D/18

Daktilo

1 175

Daktilo

3 175

İşletmeler Bakanlığı

D/39

Başodacı

1 150

Başodacı

1 165

D/39

»

1 165

Takipeçi

1 150

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

M.

M.

E/ 2

1

11

E/ 2

2

12

Gümrük ve Tekel Bakanlığı

E/ 3

12 Muhafız

13 Muhafız

Benzinden alınacak Yol Vergisi

C/ 7

Kanun 14.2.1949 5336 yol işleri için benzinden alınacak vergi hakkında Kanun

Kanun 25.2.1952 5889 akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi Kanunu

C/11 «Hayvan Zabıtası Resmi» başlığından önceye :

(Kanun 25.2.1952 5887 Harçlar Kanunu) ibaresi konacaktır.

Kanun

Kanun

G/ 2

4677 Atatürk Anıt - Kabri in-
5581 şaatına dair olan 4677
sayılı Kanuna ek Kanun4677 Atatürk Anıt - Kabri
5581 İnşaatına dair Kanun
5855 ve ekleri

(K) cetvelindeki ikinci sütunun sonuna aşağıdaki başlık ve kadro eklenecektir :

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

Aded Ücret

Stajyer köy sağlık memuru [*]

620 105

[*] 244 adedi altı aylıktır.

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
L/ 4	2		«Hukuk mezunu kâtipler» başlığı ve altındaki kadro kalkacaktır.	
L/14	1		«Hıfzıssıhha okulu», «Sağlık merkezleri», «Hastaneler, sağlık ve sosyal yardım kurumları» başlıklarıyla bunlara ait kadrolar kaldırılacaktır.	

			D.	Sayı	Aylık	D.	Sayı	Aylık
L/14	1	27	13 Üçüncü sınıf sağ- lık memuru	85	20	13 Üçüncü sınıf sağ- lık memuru	45	20
L/14	2	23	12 Sıtma savaş me- muru	100	25	12 Sıtma savaş me- muru	80	25
			13 » »	30	20	kaldırılacaktır.		
			Trahom savaş kurulları			Trahom savaş kurulları		
			13 Sağlık memuru	15	20	14 Sağlık memuru	15	15
			14 » »	15	15	kaldırılacaktır.		

L/14 -15 nci sayfalardaki «Hastabakıcı ve lâborant yetiştirme okulları» başlığı ve buna ait kadro kalkacaktır.

R/ 2	Bölüm 403 aşağıdaki şekilde olacaktır :							
	Bölüm 403 — Başkanlık temsil giderleri ve başkanlık konutu							
	Madde 10 — Temsil giderleri							
	Madde 20 — Konut, tören, ağırlama ve her çeşit giderlerle başkanlık konutunu ısıtma, telefon, elektrik, havagazı, bahçe, şehir suyu giderleri bu tertipten ödenir.							
R/ 5	Bölüm 476 - Madde 10 —					Bölüm 476 —		
R/20	12 741 nci bölümün son satırını takiben aşağıdaki kısım eklenecektir :							
	Satılmalınacak makine, araç ve gereçler							
	Madde 10 — Montaj, ambalaj, taşıma, yedek parça satınalma ve onarma giderleri de bu tertipten verilir.							
R/21	31		Bölüm 410 - Madde 10 — Gi- yecekler			Bölüm 410 - Madde 10 — Gi- yecekler		
			Dikim evi, işçi gündelikleri ve taşıma giderleri			Dikim evi, işçi gündelikleri, taşıma giderleri ve ilân ücretleri		
R/21	33		Madde 20 — Teçhizat taşıma giderleri			Madde 20 — Teçhizat taşıma giderleri ve ilân ücretleri		
			Aded			Aded		
R/27	7		6 Motosiklet			16 Motosiklet		
						30 Jeep		
R/34	4		Kurslara çağrılan öğretmenlerin...			Kurslara çağrılan öğrencilerle öğretmenlerin...		
R/34	26		para ve aynî yardımları			para ve aynî yardımları		

Sayıştay Başkanlığı 1952 yılı Bütçesinin 477 nci bölümünün kaldırılmasına dair olan önergeye verilen oyların sonucu

(Çoğunluk yoktur.)

Üye sayısı : 487
Oy verenler : 235
Kabul edenler : 134
Reddedenler : 96
Çekinserler : 5
Oya katılmıyanlar : 249
Açık Milletvekillikleri : 3

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR

Abdullah Güler
Süleyman Kerman
Gazi Yiğitbaşı

AĞRI

Celâl Yardımcı
ANKARA

Salâhaddin Benli
Ömer Bilen
Hamdi Bulgurlu
Osman Şevki Çiçekdağ
Abdullah Gedikoğlu
Talât Vasfi Öz
Fuad Seyhun

ANTALYA

Nazifi Şerif Nabel
AYDIN

Namık Gedik
Nail Geveci
A. Baki Ökdem
Cevat Ülkü
Lâtîf Ülkümen

BALIKESİR

Vacîd Asena
Salâhaddin Başkan
Enver Güreli
Ali Fahri İşeri
Arif Kalıpsızoğlu
Muharrem Tunçay

BİLECİK

Keşaf Mehmet Kurkut

BİNGÖL

Feridun Fikri Düşünsel

BURDUR

Mehmet Erkazancı

BURSA

Agâh Erozan
Sadettin Karacabey
Hulûsi Köymen
ÇANAKKALE
Nusret Kirişcioğlu

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Celâl Otman

ÇORUH

Mecit Bumin
Abbas Gigin

ÇORUM

Ahmet Başbüyük
DENİZLİ

Baha Aksit
Eyüp Şahin

ERZURUM

Fehmi Çobanoğlu
Sabri Erduman
Rıza Topçuoğlu
Mustafa Zecen

ESKİŞEHİR

Hasan Polatkan
Kemal Zeytinoğlu

GAZİANTEP

Galip Kınöğlu
Ali Ocak

GİRESUN

Ali Naci Duyduk
Tahsin İnanc

GÜMÜŞANE

Vasfi Mahir Kocatürk

İÇEL

Hüseyin Fırat
Salih İnankur

Refik Koraltan
Aziz Köksal

İSPARTA

Tahsin Tola
Reşit Turgut

İSTANBUL

Andre Vahram Bayar
Hâdi Hüsman
Ahilya Moshos
Mükerrrem Sarol
Fahrettin Saymer
Celâl Türkgeldi
Sani Yaver

İZMİR

Behzat Bilgin
Necdet İncekara
Osman Kapani

KARS

Lâtîf Aküzüm

KASTAMONU

Şükrü Kerimzade

KAYSERİ

Fikri Apaydın
İsmail Berkok
Kâmil Gündes
Ali Rıza Kılıçkale
İbrahim Kirazoglu
Yusuf Ziya Turgut

KIRKLARELİ

Fikret Filiz
Sıtkı Pekkip

KOCAELİ

Ethem Vassaf Akan
Hüsnü Türkand
Mehmet Yılmaz

KONYA

Kemal Ataman
Sıtkı Salim Burçak
Ali Rıza Ercan
Himmet Ölçmen

KÜTAHYA

Meedet Alkin
Yusuf Aysal
Besim Besin
Ahmet İhsan Gürsoy
Remzi Koçak
Süleyman Süruri Na-
suhoğlu

MALATYA

Nuri Ocakcioğlu

MANİSA

Samet Ağaoğlu
Faruk İlker
F. Lûtfi Karaosmanoğ-
lu

Muzaffer Kurbanoglu

Sudi Mihecioglu

Muhlis Tümay

MARAS

Ahmet Bozdağ
Ahmet Kadoğlu
Remzi Öksüz

MUĞLA

Zeyyat Mandalinci
Nâtık Poyrazoglu

MUŞ

Ferit Kılcalar

NİĞDE

Hâdi Arıbaş
Süreyya Dellaloğlu
Asım Doğanay

Ferit Ecer
Fahri Köskeroğlu
Hüseyin Ülkü
ORDU
Feyzi Boztepe
RİZE
İzzet Akçal
SAMSUN
Haşim Alişan
Naci Berkman
Tevfik İleri

Şükrü Uluçay
SEYHAN
Zeki Akçal
Sedat Barı
Tevfik Coşkun
Salim Serçe
ŞİRD
Mehmet Daim Süalp
SİVAS
Nâzım Ağacıköğlu
İlhan Dizdar

Bahattin Taner
Hüseyin Yüksel
TEKİRDAĞ
Şevket Mocan
TOKAD
Sitki Atanç
Fevzi Çubuk
Ahmet Gürkan
URFA
Needet Acanal

Celâl Öncel
Reşit Kemal Timuroğlu
YOZGAD
Faik Erbaş
Yusuf Karışlıoğlu
Fuat Nizamoglu
Hâşim Tatlıoğlu
Hasan Üçöz
ZONGULDAK
Ali Rıza İncealemdar-
oğlu

[Reddedenler]

AFYON KARAHİSAR
Kemal Özçoban
Salih Torfilli
Ahmed Veziroğlu
ANKARA
Sadri Maksudi Arsal
Muhlis Bayramoğlu
Ramiz Eren
Hâmid Şevket İnce
BALIKESİR
Muzaffer Emiroğlu
Mücteba Iştın
Ahmet Kocabıyıköğlu
BİLECİK
Talât Oran
BİNGÖL
Mustafa Nuri Okenoğlu
BURDUR
Fethi Çelikbaş
BURSA
Halil Ayan
Raif Aybar
Mithat San
Kenan Yılmaz
Needet Yılmaz
ÇANAKKALE
Süreyya Endik
Emin Kalafat
ÇORUH
Ali Rıza Sağlar
Zihni Ural
ÇORUM
Sedat Baran
DIYARBAKIR
Yusuf Azizoğlu
Kâmil Tayşın

EDİRNE
Arif Altınalmaz
Mehmet Enginün
Cemal Köprülü
Hasan Osma
ELÂZİĞ
Suphi Ergene
Hâmit Ali Yöney
ERZİNCAN
Şemsettin Günaltay
Sabit Sağiroğlu
Ziya Soylu
GAZİANTEP
Cevdet San
GİRESUN
Doğan Köymen
GÜMÜŞANE
Kemal Yörükoğlu
İÇEL
Halil Atalay
Şahap Tol
İSTANBUL
Enver Adakan
İZMİR
Muhiddin Erener
Sadık Giz
Tarık Güreker
Halil Özyörük
KARS
Fevzi Aktaş
Sırrı Atalay
Mehmet Bahadır
Esat Oktay
KASTAMONU
Sait Kantarel

KIRŞEHİR
Halil Sezai Erkut
KOCAELİ
Ekrem Alican
Mümtaz Kavalcıoğlu
Yerredç Kışioğlu
KONYA
Rifat Alabay
Remzi Birand
Abdi Çilingir
Muammer Obuz
MALATYA
Esat Doğan
Mehmet Kartal
Abdülkadir Özbay
MANİSA
Şemi Ergin
Refik Şevket İnce
Adnan Karaosmanoğlu
Nafiz Körez
MARAS
Mazhar Özsoy
MARDİN
Mehmet Kâmil Boran
Kemal Türkoğlu
MUĞLA
Nadir Nadi
NİĞDE
Necip Bilge
ORDU
Refet Aksoy
Naşit Fırat
SAMSUN
Muhittin Özkefeli
Ferid Tüzel

Hâdi Uzer
SEYHAN
Cezmi Türk
ŞİRD
Cemil Yardım
SİNOB
Muhtar Acar
Nuri Sertoğlu
Ali Şükrü Şavlı
SİVAS
Nurettin Ertürk
TOKAD
Zihni Betil
Halûk Ökoren
Muzaffer Önal
Mustafa Özdemir
Nuri Turgut Topçuoğlu
TRABZON
Naci Altuğ
Mahmut Goloğlu
Süleyman Fehmi Kalay-
cıoğlu
Hamdi Orhon
Mustafa Reşit Tarakçı-
oğlu
Cahid Zamangil
TUNCELİ
Hıdır Aydın
URFA
Feridun Ayalp
VAN
İzzet Akın
Ferid Melen
YOZGAD
Avni Doğan

[Çekinseler]

AMASYA
Kemal Eren
SEYHAN
Arif Nihat Asya

SİİRD
Baki Erden
SİVAS
Reşat Şemsettin Sirer

TUNCELİ
Hasan Remzi Kulu

[Oya katılmayanlar]

AFYON KARAHİSAR

Bekir Oynaganlı
Ali İhsan Sâbis
Avni Tan

AĞRI

Kasım Küfrevi
Halis Öztürk

AMASYA

Hâmit Koray
İsmet Olgaç
Cevdet Topcu

ANKARA

Salâhaddin Âdil
Dağistan Binerbay
Muhlis Ete (Bakan)
Mümtaz Faik Fenik
Osman Talât İltekin
Seyfi Kurtbek (Bakan)
Cevdet Soydan

ANTALYA

Fatin Dalaman
Burhanettin Onat
Akif Sarioğlu
İbrahim Subaşı
Ahmet Tekelioğlu
Ahmet Tokuş

AYDIN

Şevki Hasret
Etem Menderes

BALIKESİR

Esat Budakoğlu
Müfit Erkuyumcu
Yahya Pelvan
Sıtkı Yırcalı (Bakan)

BİLECİK

İsmail Aşkın
Yümnü Üresin

BİTLİS

Nusrettin Barut
Salâhattin İnan

BOLU

Fahri Belen
Zuhuri Danışman
Mithat Dayıoğlu
Mahmut Güçbilmez
İhsan Gülez
Kâmil Kozak
Vahit Yöntem

BURDUR

Mehmet Özbey

BURSA

Selim Ragıp Emec
Selim Herkmən
Halûk Şaman
Ali Canib Yöntem
ÇANAKKALE

Kenan Akmanlar
Bedi Enüstün
Nihad İyriboz (İ.)
İhsan Karasioğlu
Ömer Mart

ÇANKIRI

Kemal Atakurt
Celâl Boynuk
Kenan Çiğman

ÇORUH

Mesut Güney (İ.)

ÇORUM

Şevki Gürses
Baha Koldaş
Hüseyin Ortakcioğlu
Saip Özer
Hasan Ali Vural
Hakkı Yemenciler

DENİZLİ

Fikret Başaran
Ali Çobanoğlu
Mustafa Gülcigil
Fikret Karabudak
Refet Tavaslioğlu

DIYARBAKIR

Yusuf Kâmil Aktuğ (İ.)
Ferit Alpiskender
M. Remzi Bucak (İ.)
Mustafa Ekinci
Nâzım Önen

EDİRNE

Rükneddin Nasuhioğlu
(Bakan)

ELÂZİĞ

Abdullah Demirtaş
Ömer Faruk Sanaç
Mehmet Şevki Yazman

ERZİNCAN

Cemal Göneng
Nahid Pekcan

ERZURUM

Said Başak
Rıfki Salim Burçak
Bahadır Dülger
Enver Karan
Emrullah Nutku
Memiş Yazıcı

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
Ekrem Baysal
Ali Fuad Cebesoy
Abidin Potuoğlu

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
Samih İnal
Süleyman Kuranel
Salâhaddin Ünlü

GİRESUN

Hamdi Bozbağ
Hayrettin Erkmen
Arif Hikmet Pamuk-
oğlu
Mazhar Şener
Adnan Tüfekcioğlu

GÜMÜŞANE

Cevdet Baybura
Halis Tokdemir
Ahmet Kemal Varınca
Halit Zarbun

HAKKÂRİ

Selim Seven

HATAY

Abdullah Cilli
Abdürrahman Melek
Celâl Sait Siren
Tayfur Sökmen
Hasan Reşit Tankut
Cavit Yurtman (İ.)

İÇEL

Celâl Ramazanoğlu

İSPARTA

İrfan Aksu
Said Bilgiç
Kemal Demiralay

İSTANBUL

Salamon Adato (İ.)
İhsan Altınel
Ahmet Hamdi Başar
Celâl Bayar (Cumhur-
başkanı)
Nihad Reşad Belger (İ.)
Mithat Benker
Faruk Nafiz Çamlıbel
Fuad Hulusi Demirelli
Bedri Nedim Göknil
Salih Fuad Keçeci
Fuad Köprülü (Bakan)
Adnan Menderes (Baş-
bakan)
Seyfi Oran
Mithat Sözer
Füruzan Tekil
Nazlı Tılabar
Ahmet Topcu
Hüsnü Yaman

Senihi Yürüten

İZMİR

Halide Edib Adıvar

Mehmet Aldemir (İ. Ü.)

Pertev Arat

Cihad Baban

Avni Başman

Vasfi Menteş

Abidin Tekön

Cemal Tunea

Ekrem Hayri Üstündağ

(Bakan)

Zühtü Hilmi Velibeşo

KARS

Abbas Çetin

Veyis Koçulu

Tezer Taşkıran (İ.)

Hüsamettin Tuğaç

Hüseyin Cahit Yalçın

KASTAMONU

Galib Deniz

Fahri Keçecioglu

Ahmet Keskin

Muzaffer Âli Mühtö

Rifat Taşkın (İ.)

Ziya Termen

Hayri Tosunoğlu

Hamdi Türe

KAYSERİ

Emin Develioğlu

Mehmet Özdemir

Suad Hayri Ürgüblü

KIRKLARELİ

Şefik Bakay

Mahmut Erbil

Faik Üstün

KIRŞEHİR

Osman Bölükbaşı (İ.)

Elvan Kaman

Rifat Özdeş

KOCAELİ

Ziya Atış

Hamdi Başak

Salih Kalemcioglu

Saim Önhon

Lâtfi T. Koçlu

KONYAAbdürrahman Fahri A-
ğaoğlu

Hidayet Aydıner

Ziya Barlas

Ömer Rıza Doğrul (İ.)

Ziyad Ebuzziya

Saffet Gürol

Tarık Kozbek

Murad Âli Ülgen

Umran Nazif Yiğiter

KÜTAHYA

Hakkı Gedik

Asım Gündüz

Ahmet Kavuncu

İhsan Şerif Özgen

MALATYA

Hüseyin Doğan (İ.)

Mehmet Sadık Eti

Hikmet Fırat

İsmet İnönü

Mehmet Kulu

Lâtfi Sayman

MANİSAHamdullah Suphi Tan-
rıöver

Kâzım Taşkent

MARAŞ

Abdullah Aytemiz

Salâhattin Hüdayioğlu

(İ.)

Nedim Ökmen

MARDİN

Abdürrahman Bayar

Rıza Erten

Abdülkadir Kalav

Cevdet Öztürk

Aziz Uras

MUĞLA

Yavuz Başer

Cemal Hünel

Nuri Özsan (Bakan)

MUŞ

Hamdi Dayı

NİĞDE

Halil Nuri Yurdakul

ORDU

Hüsnü Akyol

Yusuf Ziya Ortaç

Zeki Mesut Sezer

Hamdi Şarlan

Atıf Topaloğlu

RİZE

Kemal Balta

Osman Kavrakoğlu

Mehmet Fahri Mete

Ahmet Morgil

Zeki Rıza Sporel

SAMSUN

İsmail Işın

Firuz Kesim

Hasan Fehmi Ustaoglu

SEYHAN

Remzi Oğuz Arık

Yusuf Ziya Eker

Reşad Güçlü

Mahmut Kibaroglu

Sinan Tekelioğlu

SİİRT

Şefik Türkdogan

SİNOB

Server Somuncuoğlu

Muhit Tümerkant

SİVAS

Ercüment Damalı

İbrahim Duygun

Şevki Ecevit

Halil İmre

Rifat Öçten

Sedat Zeki Örs

TEKİRDAĞ

İsmail Hakkı Akyüz

Hüseyin Bingöl

Zeki Erataman

Yusuf Ziya Tuntaş

TOKAT

Hamdi Koyutürk

TRABZON

Salih Esad Alperen

Faik Ahmed Barutçu

Saffet Baştımar

Cemal Reşit Eyüboğlu

Hasan Saka

URFA

Ömer Cevheri (İ.)

Feridun Ergin

Hasan Oral

VAN

Kâzım Özalp

YOZGAD

Niyazi Ünal Alelı

ZONGULDAK

Fehmi Açıksöz

Yunus Muammer Ala-
kant

Hüseyin Balık

Suat Başol

Abdürrahman Boyacı-
giller

Esat Kerimol

Cemal Kıpçak

Rifat Sivişoğlu

Avni Yurdabayrak

[Açık Milletvekillikleri]

Denizli	1
Malatya	1
Trabzon	1
	—
	3

